This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

1642

CHRISTOTERPE.

STICHTELIJK HUISBOEK

VOOR ALLE STANDEN.

Met Platen.

A 672 / 3350

UITGEGEVEN DOOR

J. J. L. TEN KATE,

ONDER MEDEWERKING VAN VELE DER

VOORNAAMSTE GODGELEERDEN IN NEDERLAND.

TWEEDE DEEL.

SCHIEDAM,
H. A. M. ROELANTS.
1852.

Y88
C556c

Y88
C556c

CHRISTOTERPE.

CHRISTOTERPE.

STICHTELIJK HUISBOEK

VOOR ALLE STANDEN.

Uitgegeven door

J. J. L. TEN KATE,

Onder medewerking van vele der

voornaamste Godgeleerden in Nederland.

II

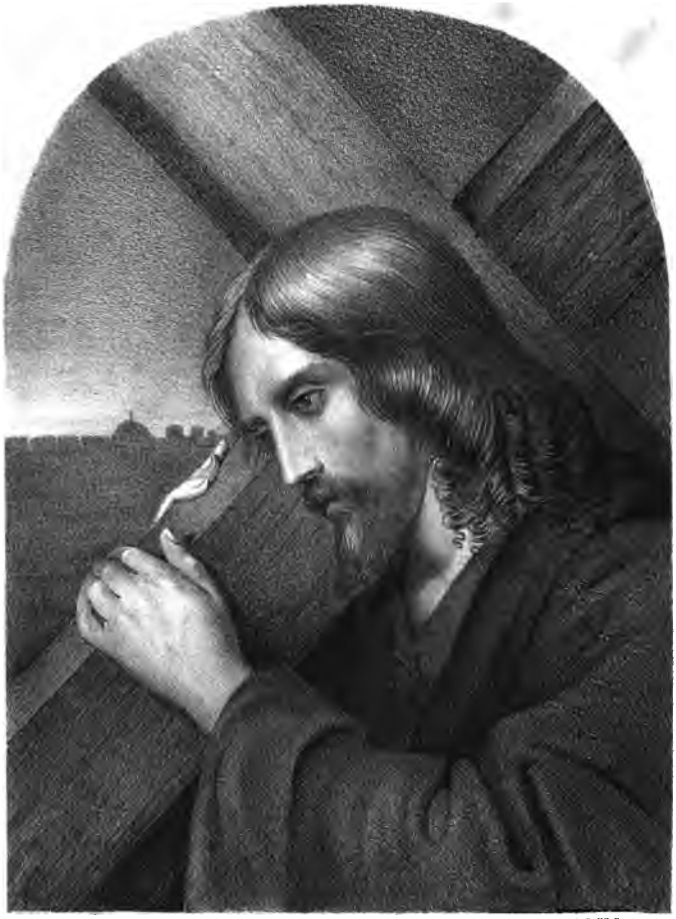

Konf. lith. van C. W. Mieling.

SCHIEDAM,

H. A. M. ROELANTS.

1852

Y88
C556c

PAULUS TE ATHENE.

DOOR

DR. N. H. TATUM ZUBLI.

> Als zij nu de opstanding der dooden hoorden, spotteden sommigen daarmede, en sommigen zeiden: wij zullen u wederom hiervan hooren. En alzoo is PAULUS uit het midden van hen weggegaan. Doch sommige mannen hingen hem aan, en geloofden, onder welke was ook DIONYSIUS de Aropagiet, en eene vrouwe met name DAMARIS, en anderen met dezelven.
>
> HANDD. XVII : 32—34.

Hoe het Christendom en de prediking van het Christendom in de wereld is ontvangen, ziedaar! waarde Lezer, een onderwerp, uwe overpeinzing over waardig. Wat ons omtrent PAULUS verbijf te Athene beschreven staat, schildert ons in groote omtrekken drie rigtingen, die wij nog kunnen opmerken. Of is het iets vreemds, wanneer de verhevene waarheden des Evangelies met een' glimlach, of met onverschilligheid worden aangehoord? Maar gelijk er reeds waren in Athene voor eeuwen, zoo zijn er nog, en zullen er zijn, die gelooven, en wier leven er getuigenis van geeft.

Vestigen wij in de eerste plaats onze aandacht op de inwoners van Athene; PAULUS ontscheping en prediking

aldaar, en de verschillende wijze, waarop die prediking werd aangehoord; om daarna uit het een en ander eenige toepasselijke opmerkingen af te leiden.

Wij verplaatsen ons in onze verbeelding in eene der meest beroemde steden der oudheid, namelijk in Athene!

Wie op beschaving, kunsten en wetenschappen, op kieschheid in het stuk van smaak, prijs stelde, hunkerde naar Athene. Wie de stad doorwandelde, met verbazing kon zijn oog rusten op vele schoone gebouwen, in welker stijl zich eenvoudigheid met bevalligheid vereenigde, op altaren, naar de weelderigste ontwerpen vervaardigd, of op standbeelden van goden, en helden, door de eerste meesters gebeiteld. Te Athene had eenmaal de voortreffelijke Socrates geleefd, en zijne wijsheidslessen doen hooren.

Wanneer wij echter in ons teksthoofdstuk lezen van wijsgeeren, dan moeten wij die niet met voortreffelijke mannen, als Socrates en Plato, gelijk stellen. Iets anders is het, een wijsgeer te zijn; iets anders, er zich voor uit te geven, en, om zoo te spreken, de manieren er van aan te nemen. Dit laatste had plaats bij velen te Athene, in de dagen, waarin ons de tekst verplaatst.

Sommigen dezer menschen noemden zich Epicuristen, die de leer van den man, naar wien zij zich noemden, Epicurius, niet regt begrepen; men scheen niet geheel ongelijk aan de ligtvaardige Sadducëen onder de Joden. Anderen noemden zich Stoïcynen, de meest ernstige navolgers van zekeren Zeno, die deugd en regt voorstonden, maar met zóó vele inmengselen van dwaling, en zóó veel hoogmoed, dat men hen misschien niet ten onregte met de Farisëen onder de Joden heeft vergeleken. Over 't algemeen heerschte er in Athene in die dagen een geest van groote ligtzinnigheid, en beuzelarij, waarvan Lucas ons een trek schildert, als hij schrijft: die van Athene nu allen,

en de vreemdelingen, die zich daar onthielden, besteedden hunnen tijd tot niets anders, dan om wat nieuws te zeggen en te hooren.

In dit Athene treffen wij PAULUS in den tekst aan, en wel op den Aréopagus, een heuvel van Mars, waar, in een huis met stroo gedekt, zeker geregtshof gehouden werd, 't welk den roem had van billijkheid.

Wat zal er in de ziel van PAULUS zijn omgegaan, toen hij Athene doorwandelde? 't Geen de bouwkunst dáár voortreffelijks aanbood, zal hij wel niet onopgemerkt hebben gelaten. PAULUS kende ook de Grieksche beschaving en letterkunde. Maar ach! hoe treurig was het, te midden van al die beschaving, in Athene gesteld, ten aanzien van de kennis van het allernoodigste. Terwijl PAULUS te Athene vertoefde, werd zijn geest in hem ontstoken, ziende dat de stad zóó zeer afgodisch was.

De waarheid uit God, die in zijn binnenste leefde, het geloof dat dáár gloeide, zijne roeping als Apostel des Heeren, deden hem verlangen, om ook in dat Athene het woord des levens te verkondigen. De wijze, waarop hij het deed, leert ons, wat hooge wijsheid hem gegeven was.

Uit de aanschouwing van zekeren altaar, voorheen, op raad van EPIMENIDES, bij een hevige pest opgerigt, waar op men het opschrift had geplaatst: den onbekenden God! neemt hij aanleiding om te Athene den éénigen waren God te prediken. Tegen over de stellingen der Epicuristen, sprak hij van de schepping des heelals door God. Tegen over de noodlotsleer der Stoïcijnen, stelde hij de heerlijke Bijbelleer der Goddelijke Voorzienigheid. Hij sprak: De God, die de wereld gemaakt heeft, en alles wat daar in is, deze, zijnde een Heer des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt, en wordt ook van menschenhanden niet gediend, als iets behoevende, alzoo Hij zelve al-

leen het leven, en den adem en alle dingen geeft: en later: want in Hem leven wij en bewegen ons, en zijn wij.

Maar niet genoeg was 't PAULUS, bij deze waarheden, hoe verheven ook, alleen stil te staan; ook over 's menschen betrekking tot God wilde hij spreken, om zóó tot CHRISTUS te leiden. Hoogst menschkundig is de wijze, waarop PAULUS ook hier spreekt. Uit de zangen der Grieksche dichters haalt hij eene uitspraak aan, waarin van 's menschen verheven oorsprong gewaagd wordt, om het aldus te doen gevoelen, dat het beneden den redelijken mensch is, zich voor afgodsbeelden te buigen. Gelijk ook eenigen van uwe poëten gezegd hebben, want wij zijn ook Zijn geslacht; wij dan, zijnde Gods geslacht, moeten niet meenen, dat de Godheid goud of zilver of steen gelijk zij, welke door menschenkracht, en bedenkinge gesneden zijn. Maar — wat men 't minst verwacht had te hooren, en ook 't minst begeerde te hooren, was 't geen nu volgde: — dat die mensch, zoo voortreffelijk in oorsprong, zoo verbazend diep is gevallen, en dat alle menschen geroepen worden tot bekeering. God dan, zoo spreekt PAULUS, de tijden der onwetendheid overgezien hebbende, verkondigt nu alle menschen alom, dat zij zich bekeeren. Ernstige en bemoedigende prediking! Ernstige prediking! Verkondigt toch God alom allen menschen, dat zij zich bekeeren, dan kan ook de meest geletterde en beschaafde zich daarvan niet uitzonderen. Maar bemoedigende prediking ook! Want laat God alom aan alle menschen verkondigen, dat zij zich bekeeren, dan wil Hij zich ook alom en over allen ontfermen, die tot Hem komen.

Gij bemerkt het, waarde Lezer! hoe meer PAULUS in zijne rede vordert, des te meer openbaart zich daarin het karakter van den Christelijken Evangelie-prediker. Hoort het

mede, waar Paulus spreekt: Daarom dat Hij een' dag gesteld heeft, op welken Hij den aardbodem regtvaardig zal oordeelen, door eenen man, dien Hij daartoe verordineerd heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij hem uit de dooden opgewekt heeft. Wie die man is, van wien Paulus spreekt, zal wel geen verklaring behoeven. Paulus bedoelt Jezus Christus, onzen Heer. Waren Paulus toehoorders verder gevorderd geweest, hij zou in nog meer schitterende bewoordingen van den Heiland gesproken hebben. Intusschen, in zijne woorden lag voor den nadenkende een diepen zin. Immers om den aardbodem regtvaardig te oordeelen, dat is te oordeelen niet slechts naar daden, maar ook naar beginselen: daartoe is de volmaaktheid der Godheid noodig. ô, Dat men den edelen Evangelie-prediker verder had willen hooren, hoe hij hun dien man, door wien God den aardbodem regtvaardig zal oordeelen, nader zou hebben leeren kennen in zijne Godheid en heerlijkheid, in zijne oneindige liefde, ook als dien man der smarte, die om onze overtredingen is verwond, en om onze ongeregtigheden verbrijzeld, en die leeft in eeuwige heerlijkheid, om volkomelijk zalig te maken degenen, die door Hem tot God gaan. ô, Dat men den edelen Evangelie-prediker verder had willen hooren! maar neen! men wilde niet! Van de schepping, en de Voorzienigheid, en 's menschen verheven oorsprong, wilde men nog hooren. Bij de prediking van bekeering vertoonde zich, ik verbeeld het mij, reeds ginds en hier de sporen van ergernis, — en toen nu van opstanding uit de dooden gesproken werd, op het grondgebied der wonderen werd gewezen, — toen konden sommigen van Paulus toehoorders zich niet langer inhouden. Als zij nu de opstanding der dooden hoorden, spotteden sommigen daarmede, en som-

migen zeiden: wij zullen u wederom hiervan hooren; en alzoo is Paulus uit het midden van hen weggegaan. Zie! dáár speelt de glimlach der bespotting om de lippen van sommigen, die zich als vernuften willen voordoen, en — met dezelfde verwaandheid, waarmede men vroeger tot Paulus gezegd had: gij brengt eenige vreemde dingen voor onze ooren, even als of het iets onbereikbaars ware, hun iets mede te deelen 't geen zij niet reeds wisten, met dezelfde verwaandheid laten nu sommigen zich uit, in de roekelooze taal der bespotting. Anderen, minder begeerig naar den titel van vernuften onder hunne tijdgenooten, spreken op eene wijze, die genoegzaam aanduidt, dat de zaak hun nog niet ter harte gaat, en zij er onverschillig omtrent zijn. Wij zullen u wederom hiervan hooren! roepen zij Paulus toe, maar zij doen het op een toon, als wilden zij zeggen: gij behoeft u evenwel niet al te zeer te overhaasten om tot ons te komen. En alzoo is Paulus uit het midden van hen weggegaan.

Was dan Paulus prediking te Athene geheel vruchteloos? Ik zoude het niet durven beweeren, al stond ons niets meer geboekt. Want ook de bespotte Evangelie-prediking, ook de voor het oogenblik met onverschilligheid aangehoorde Evangelie-prediking, kan nog later, de conscientie mede getuigende, nawerken in 't gemoed. In dagen van leed, of op een krankbed, of aan de poorten des doods, denkt men wel eens anders over de dingen, dan in dagen van voorspoed, gezondheid, of in de verstrooijingen der wereld! Doch het ontbreekt ons niet aan berigt van zegen op Paulus Evangelie-prediking te Athene: doch sommige mannen, zoo lezen wij, hingen hem aan, en geloofden, onder welke was ook Dionysius de Aropagiet, en eene vrouwe met name Damaris, en anderen met dezelven. Ja! er waren er die geloofden! Ook

op den Aréopagus te Athene is het woord in de goede aarde gevallen. Ook de Aréopagus te Athene zal vruchten dragen voor den grooten dag des oogstes!

Ik heb getracht uwe aandacht te bepalen bij de inwoners van Athene, Paulus verschijning, en prediking aldáár, en de verschillende wijze waarop de prediking werd aangehoord! Laat mij nog eenige toepasselijke opmerkingen daaruit afleiden.

Van verschillende zijden beschouwd, is 't tafereel in den tekst bij uitnemendheid belangrijk. Wij hebben opgemerkt, hoe Athene zich door beschaving, kunsten, en wetenschappen, en kieschheid in het stuk van smaak onderscheidde; en zien wij rondom ons, in de dagen die wij beleven, wel mogen wij de vorderingen in kunsten en wetenschappen opmerken, die zich kenbaar maken. — Wie daarop in 't algemeen met minachting zou nederzien, zoude zijn eigen goeden smaak in verdenking brengen. Maar! wie meent, dat hij niet meer zoude behoeven; wie meent, dat hij aan de wijsheid van menschelijke wetenschap, of aan 't geen de Europeesche beschaving uit hare schatkameren tot ons voert, genoeg zou hebben; wie het eene noodige daarvoor vergeet: die misleidt zich zelven, die handelt roekeloos en misdadig, en zal het eens in den grooten dag des gerigts hebben te verantwoorden aan dien man, die den aardbodem regtvaardiglijk oordeelen zal, en die 't gezegd heeft tot de steden, die zijn Evangelie verwierpen: het zal Tirus en Sidon verdraaglijker zijn in het oordeel dan u lieden!

Waarde Lezer! beschaving is nog geen bekeering; in kennis, en kunsten, en wetenschappen, nog geen wijsheid tot zaligheid. O, dat wij toch eerst, en vóór alles zoeken

de bekeering, die ten leven is, en de wijsheid, die tot zaligheid is!

Eene tweede bijzonderheid bepaalt ons bij het beuzelachtige, dat nog te Athene was. Verre van mij, om 't geen van Athene ten dezen opzigte staat aangeteekend, van eene algemeene toepassing te maken. Maar, wanneer men de gesprekken, die ginds en hier in de zamenleving, ook in beschaafde kringen worden gehouden, wilde wegen, wat dunkt u, zou er misschien niet veel gelijkvormigheid bestaan tusschen die gesprekken en 't geen van de inwoners van Athene staat aangeteekend: die van Athene nu allen, en de vreemdelingen, die zich dáár onthielden, besteedden hunnen tijd tot niets anders, dan om wat nieuws te zeggen en te hooren? En — waar zoodanige beuzelgeest heerscht, blijft daar niet de ziel voor 't geen groot, edel, en beminlijk is, als toegesloten? En ach! wie zal alle de logens en uitstrooisels van kwaadsprekendheid, ja! laster opsommen, aldus door de uitventers van het nieuws van den dag verspreid in de maatschappij en in de huisgezinnen! Waarde lezer, wij dan zijnde Gods geslachte, wij, die eens geopenbaard zullen worden voor den regterstoel van Hem, die heeft verklaard: ik zeg u, dat van elk ijdel woord, hetwelk de menschen zullen gesproken hebben, zij van hetzelve zullen rekenschap geven in den dag des oordeels, — wij moeten niet meenen, dat wij ons leven zóó ijdel, zóó beuzelend mogen doorbrengen. O, mogt bij aanvang of voortduur onze bede zijn: Heere, zet een wacht voor mijnen mond, behoed de deuren mijner lippen!

Doch het is vooral bij de verschillende wijze, waarop de Evangelie-prediking wordt aangehoord, dat ik u naar den tekst wilde bepalen. De aanblik van Athene geeft ons menige wenk! Tot op zekere hoogte, wij overdachten

het, wilde men Paulus aanhooren. Men luisterde naar 't geen hij sprak over de schepping der wereld, de voorzienigheid en 's menschen verheven oorsprong; maar toen zij hoorden van de opstanding der dooden, begonnen sommigen te spotten, en toonden anderen zich onverschillig. Zou 't zelfde verschijnsel, ofschoon anders gewijzigd, misschien wel vreemd zijn onder 't Christendom, waar men het Evangelie aanneemt tot op zekere hoogte, — maar — ook niet verder — niet in zijn geheel? Wordt daar gesproken van de schepping der wereld door God, van de Goddelijke Voorzienigheid, wordt het uitgesproken, dat wij Gods geslacht zijn, men stemt het gaarne toe. En — dat is verblijdend; want ook die waarheden behooren tot de heilige en dierbare waarheden des Evangelies! Maar is die toestemming ook even algemeen, als er gesproken wordt van 's menschen diepen val? als er verkondigd wordt, dat wij onze eigene zaligmakers niet kunnen zijn, en volstrekt behoefte hebben aan Jezus Christus, den eenigen Zaligmaker, en zijn reinigend bloed? dat wij om niet geregtvaardigd worden, uit Gods genade door de verlossing die in Christus Jezus is? als gesproken wordt van geloof, en bekeering, en wedergeboorte, en van de vergelding der eeuwigheid, en gepredikt, dat, die aan de linkerhand des Regters zullen staan, zullen gaan in de eeuwige pijn? Helaas! hoe velen misschien, die bij het hooren van deze waarheden, of sommigen van deze waarheden, die ook Evangelie-waarheden zijn, spotten in hun hart, of er zich onverschillig omtrent betoonen!

Komt dit blad misschien in handen van iemand, die, tot hiertoe, met die waarheden des Evangelie's, die minder met zijnen smaak overéénkomen, heeft gespot, of er geloof aan ontzegd? ô Wie gij zijn moogt, ik bid u, ga niet voort op dien droevigen en gevaarlijken weg,

welks uitgangen zijn, uitgangen der vertwijfeling! Zij, die zich daardoor als vernuften aan u zoeken voor te doen, dat zij Evangelie-waarheden, die hun te hoog zijn, bespotten, zij zijn de ware wijzen niet; zij zijn ook uwe ware vrienden niet; — niet de menschen, die u waren troost zullen aanbieden in uwe stervensure! En, ô hoe vreeslijk zal 't zijn voor hen, die in de eeuwigheid de waarheid ondervinden der dingen, waarmede zij hier hebben gespot! O, dat allen, die den roekeloozen weg der spotternij bewandelen, mogten bedenken, wat tot hunnen vrede dient!

Indien er waren te Athene die spotteden, er waren er ook, die zich onverschillig toonden, en Paulus toeriepen: «wij zullen u wederom hiervan hooren.» Helaas! kunt gij, moet gij in die menschen uw beeld niet zien, gij, die de begeerlijkheden der wereld najaagt, hare verstrooijingen en ijdelheden, maar er geen lust toe gevoelt om de heerlijke waarheden des Evangelies te onderzoeken! die najaagt wat aan uwe hartstogten voldoening kan geven, maar die den Bijbel niet leest, het eene noodige niet zoekt! Ja! gij zijt onverschillig! Ontzettend denkbeeld! onverschillig te zijn, dáár waar 't 's menschen hoogste en dierbaarste belangen geldt, en dat te meer, als gij bedenkt, dat het wederom hooren van den Evangelie-prediker, wien gij ontvlugt, niet in uwe magt staat!

Wij weten den dag onzes doods niet.

O, mogt die vreesselijke onverschilligheid, waar zij nog gevonden wordt, plaats maken voor opregte belangstelling! Hoe dierbaar zou de prediking worden van Christus, en dien gekruist!

Eindelijk, sommigen geloofden! Ja, er zij er geweest in alle eeuwen der kerk, er zijn er nog, en er zullen er zijn tot aan de voleindiging, die gelooven, en bij wie het geloof is, niet dat wat de wereld geloof noemt, maar wat het Evangelie met dat woord geloof bedoelt:

een aannemen van Jezus Christus en Zijn Evangelie, met het gandsche gemoed, verstand, hart, wil, en leven; een zich aan Jezus Christus toevertrouwen, 't welk gepaard gaat met liefde en met gehoorzaamheid, met wedergeboorte, waardoor menschen tot nieuwe schepselen worden, 't welk zich openbaart in werken van christelijke deugds- en pligtsbetrachting. O, wat heil schenkt het dáár — vrede met God, hemelsche vertroosting, rust der consciëntie, reiniging des harten, kracht tot heiligmaking, hope der zaligheid, — het eeuwige leven!

Zoek dat geloof, waarde Lezer! of zoo er een beginsel van in uwe ziele gloeijen mag, zoek in dat geloof op te wassen en toe te nemen, en laat het hoe langer hoe meer uw streven zijn, uw biddend streven, om in waarheid te te leven tot verheerlijking van God!

O dat wij 't eens, als het woord tot ons gerigt, in den dag van de toekomst des Heeren mogten hooren: «wees welgemoed, uw geloof heeft u behouden!»

Assen, 1852.

CHRISTELIJKE LIEDERKRANS.

DOOR

J. P. R.

I.

> «Kan ook eene moeder haren zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over den zoon hares schoots? Ofschoon deze vergaten, zoo zal ik toch u niet vegeten.»
> JEZAIA. XLIX : 15.

Wat moeder kan het wicht vergeten,
  Door haar gedragen onder 't hart,
  Gebaard met onbeschrijfbre smart,
Bij zieldoorvlijmende arbeidskreten?
  Zij, die aan eigen boezem torscht
  't Onnoozel wicht; zijn eersten dorst
  Mag lesschen uit haar volle borst, —
Hoe zou ze 't niet altoos gedenken,
En, moest het, met haar bloed zelfs drenken?

  Zij vindt in 't wicht zichzelve weêr,
En kweekt en koestert 't jeugdig leven.

Geen vreugde kan haar wellust geven,
  Geen droefheid knelt haar hartemeer —
Dan hares lievlings vreugde of smarte.
Voor hem klopt heel haar moederharte,
Dat, des gevergd, den dood zelfs tartte,
  Dien vrolijk juichende onderging
  Voor 't welzijn van haar lieveling.

En toch — vergat ze ook al het wichtje,
  Haar eigen vleesch, haar eigen bloed;
  Al sprak geen stem haar in 't gemoed
Voor 't schuldloos wicht, wiens aangezigtje
  Een spiegel van haar trekken biedt:
  Ja, schoon ze ontaard haar kind verstiet —
  De Heer, o mensch, vergeet u niet!
Zijn liefde is u oneindig meerder,
Dezelfde steeds en altoos teêrder.

  Zijn zorg omgaf u, van den stond
Dat gij uw eersten kreet deedt hooren!
Tot heden ging er niets verloren
  Voor 't oog, dat harten zelfs doorgrondt:
Dat nimmer sluimert, nimmer moede
U gâsloeg, 't oog van d' altijd Goede,
Die u omringde met zijn hoede,
  En, zalig in uw zaligheid,
  U op den levensweg geleidt!

En hadt gij lief, wier schoot u baarde,
  De moeder, die de Heer u schonk,
  Wier oog van enkel liefde u blonk;
Haar lief, voor u wel nooit de ontaarde,
  Maar altoos moeder, vroom en goed,
  Geleid door de inspraak van het bloed

En 't woord, ten lamp voor onzen voet
In 't donker van dit aardsche leven,
Aan moeders ook ten gids gegeven!

O, zeker is u dan de borst
Voor 's Heeren liefde niet gesloten;
Of hebt gij niet van Hem genoten
't Geen laafnis biedt der ziele dorst?
Wie was 't, die u Zijn Zoon niet spaarde,
Maar zond dien Eenigen op aarde,
Die niets dan distelen Hem baarde? —
De Heer, opdat Gij 't weten zoudt,
Wat Liefde ge u hebt toevertrouwd.

Hebt gij 't gedaan? — Een vrouw vergete
Den zuigling, dien zij heeft gebaard,
Meer dan het boschgedierte ontaard,
Niet waard, dat men haar moeder heete;
De Heer nogtans vergeet u niet!
U schemert reeds het schoonst verschiet;
Eens zult ge in 't overwinningslied,
Het lied des Lams, uw toonen mengen,
En Zijner liefde hulde brengen.

1852.

II.

> «Want Hij heeft niet veracht noch verfoeid de verdrukking des verdrukten, noch Zijn aangezigt voor hem verborgen; maar Hij heeft gehoord, als die tot Hem riep.»
> Psalm XXII : 25.

Wel is 't der ziele somtijds bang,
En zucht ze, en slaakt ze jammerklagten,
En is 't haar in des lijdens prang,
Of ze, afgeworsteld, zal versmachten;
Of zij geen heul of troost meer wacht —
Gants moedeloos, ontbloot van kracht.

Maar kent de bange 't licht des Heeren,
Roept ze in haar nooden Jezus aan:
«Wil 't vriendlijk aanschijn mij-waarts keeren,
Wees met mijn kommer, Heer! begaan!»
Niet vruchtloos zal zij aldus smeeken;
De Heer zal ras Zijn troostwoord spreken.

Hij heeft geenszins veracht, versmaad,
Wiens geest in droefheid lag verzonken.
Hij heeft bij alle klagten baat;
En balsem wordt der ziel geschonken,
Die 't oog op haren Goël wendt,
Wanneer zij zich ellendig kent.

Zou Jezus de oogen van haar wenden,
Als zij zich diep rampzalig voelt?

Zou Hij geen troost en hulpe zenden
  Aan haar, wier heil Hij heeft bedoeld,
Toen Hij Zijn ziele heeft gegeven
Ten kopprijs van haar eeuwig leven?

  Gewis! — het kostelijkst sieraad,
'tIs een voor God verbrijzeld harte,
  Dat in zijn leed de zonde haat,
Die bron was van zijn ramp en smarte:
  Een droefheid, dus den Heer geklaagd,
  De kiem van hemelblijdschap draagt.

1850.

III.

Zondag.

Welkom, welkom, dag des Heeren,
  Eerste van het zevental!
Lieflijk is uw wederkeeren,
  Als het daglicht in het dal!
Lieflijk als de zoete ruste,
  Na den arbeid van den dag;
Als de Vaderlandsche kusten
  Hem, die haar in lang niet zag!
Lieflijk als de zoele regen
  In het heete jaargetij;
  Vruchtbaar zijt gij ons, als hij —
Maar in eindloos hóóger zegen!

  Vrede stort gij in 't gemoed
Van die vroom uw komst verbeiden,

En door u zich laten leiden,
  Waar ge uw invloed kennen doet.
Niet ter plaatse, waar der zinnen
  Groven smaak gehuldigd wordt,
  En uw heiligheid verkort;
Maar, waar wij voor 't hart gewinnen
  Gaven van onsterflijk heil,
  Talleloos en zonder peil
In den Zone Gods besloten,
  Die ze aan 't daglicht heeft gebragt,
En ons roept tot deelgenooten
  Van Zijn rijkdom, liefde en magt.

Welkom dan, o dag des Heeren!
Wil bij mij 't geloof vermeêren,
  Dat wel in mijn ziele woont,
  Maar zoo klein zich nog betoont;
Maar zoo zwak nog is bij 't woeden
  Der door storm gezweepte zee:
Schoon ook mij de magt wil hoeden,
Die op de ongestuime vloeden
  Simon Petrus wandlen deê.

Ja, ook mij zijt Gij genadig,
  Heer, mijn God in eeuwigheid!
  Mij ook hebt Gij 't lot bereid,
Goedertieren en genadig,
  U te kennen in Uw trouw,
In Uw liefde en mededoogen;
Mij ook zult Gij eens verhoogen,
  Naar het woord waarop ik bouw,
  Tot Uw zetel, dien Ge in 't licht
  Uwes aanschijns hebt gesticht.
Dan is 't altoos dag des Heeren;

Dag van ruste en 't zaligst goed,
Dag van beter Godsvereeren
Voor 't ontzondigde gemoed.

1847.

IV.

Op Goeden Vrijdag.

Zoo is Uw lijden dan geleên,
Mijn Jezus, Man van smarte! —
't Is balsem voor het harte,
Dat U zijn schat weet hier beneên,
En in den Hemel naast U geen,
Te weten, dat Uw sterven
U ruste deed verwerven.

Wel mogt Gij in Uw ruste gaan,
Verheven, groote Lijder,
En zegevierend Strijder!
Gij hadt het grootste werk gedaan,
Dat U op 't leven kwam te staan,
Opdat ook voor mijn zonden
Vergeving werd gevonden.

O liefde zonder wedergâ!
Nog grooter dan het lijden,
Dat gij U toe gingt wijden:
Gekruiste Liefde op Golgotha! —
'k Volg in den geest de stappen na
Van die met teedre zorgen
Uw lijk zoo eervol borgen.

Dat strekt u troost in 't bitter leed,
  Maria, droeve vrouwe!
  Al krimt u 't hart van rouwe —
Toch dankt ge in stilte, nu gij 't weet,
Dat men Zijn lijk geen smaadheid deed;
  Maar plegtig henenleidde,
  Waar 't graf zijn schaduw spreidde.

Zijn laatste woning — God zij lof!
  Zou 't niet, Maria, wezen:
  Uw oog, dunkt mij, doet lezen,
Dat ge anders dacht van Jozefs hof.
Ja, weldra werpt ge u neêr in 't stof,
  Als, dien ge aan 't kruis zaagt sneven,
  Terug keert in het leven.

Verwinnaar op de magt der hel,
  En eerstling uit de dooden!
  Gij hebt niet meer van nooden,
Dat aan mijn oog een traan ontwell'
Om wat Gij leedt, Immanuël!...
  Maar dat ook mijne zonden
  U op dat lijden stonden;

Dat Gij haar op U nam, mijn schuld —
  Dat zeker doet mij schreijen,
  Nu 'k U ter rust zie vlijen.
Ik heb den beker meê gevuld,
Dien Gij te drinken hebt geduld;
  Geduld, om mij het leven
  Door Uwen dood te geven.

Dat de oude mensch dan nu in 't graf
  Met blijdschap werd geborgen,

En straks de derde morgen
Nieuw leven aan mijn ziele gaf!
Dien zegen bidde ik, Heer! U af!
Dan zal Uws doods herdenken
Mij 't eeuwig leven schenken.

1851.

V.

De Twee Englen.

Kent gij, mijn hart! de beide Zuster- Englen,
Hier neêrgestegen uit het hemelrijk?
Die ons een krans van roos en lelie strenglen,
Zij, zelven roos en lelie zoo gelijk.

Zwartlokkig is de Liefde, vurig gloeijend,
Schoon als de lent', die ras ontkiemen wil:
De Vriendschap blond, door zachte kleuren boeijend,
En als een zomernacht zoo kalm en stil.

De Liefde is als een zee, waar 't gofgewemel,
Door storm gezweept, zich bruischend hooren doet:
De Vriendschap is een meir, dat steeds den hemel
Getrouw weêrspiegelt in zijn effen vloed.

De Liefde slaat in 't hart als bliksemschichten:
De Vriendschap komt als 't maanlicht, rustig, zacht:
De Liefde wil genieten en niet zwichten —
Maar Vriendschap blijft, ook waar zij offers bragt.

Welzalig 't hart, wel driewerf hoog te roemen
De borst, waar 't zusterpaar een woning vindt;

Waar 't purper van de koningin der bloemen
Den zachten gloed der lelie niet verslindt.

1850. (*Naar Geibel.*)

VI.

Na eene ziekte.

Geprezen zij Uw goedheid, Heere!
'k Was krank, en zie — 'k ben weêr gezond.
Uw liefde en almagt hebbe de eere:
Dies loof ik U met hart en mond.

Wel mag mijn dank ten hemel stijgen
Als wierookgeur naar uwen troon!
Hoe was 't mij korts! en nu.... 'k zou zwijgen,
Als woonde ik reeds in 't rijk der doôn?

'k Zou niet betoonen, dat het leven
Op nieuw aan mij geschonken werd?
En leven — 't is U eere geven,
't Is de Uwe zijn met heel ons hart!

Daarom vermeldt, mijn zwakke snaren!
Wat goeds de Heer mij heeft gedaan,
Dien 'k aanriep in mijn doodsgevaren,
En die zijn hulp mij op deed gaan!

Vermeldt, hoe zij, die op Hem bouwen
Bij 't knellen van den felsten nood,
Zijn goedheid smaken, en 't aanschouwen,
Dat Hij geen bidder van zich stoot!

Dat Hij gesmeekt wil zijn, ten dage
  Van bittre ramp en tegenspoed,
Opdat Hij wegneem' onze plage,
  Geneze wat ons smarte doet!

Gewis, Hij is een God van zegen,
  Die me uit den schrik des doods gered,
Verhoord heeft, toen mijn klagten stegen,
  Als mij een leger had bezet.

Loof, loof, mijn ziel! dien God der goden:
  Vergeet geen Zijner liefde-daån!
Kwaamt ge in den angst tot Hem gevloden,
  Kleef Hem geheel uw leven aan!

Dus moet gij Hem uw dank betalen;
  Zij gansch uw leven Hem gewijd,
Door Wien ge op nieuw moogt adem halen,
  Tot Wien gij ook geschapen zijt!

1851.

GETHSÉMANÉ.

DOOR

E. Laurillard.

Wat rijke mengling van gedachten,
Als 'k, in den geest, den grond betreed,
Waar eens de Godmensch nederknielde,
En lijdend bad, en biddend streed!
Waar, ondanks 't dreigen der gevaren,
De Jongeren, die met Hem waren,
Zich wijdden aan een loome rust,
Waar Hij, beangst, benaauwd ten doode,
Gesterkt werd door een Hemelbode,
En — door een duivel werdt gekust!

Gethsémané! het statig lover
Van uw geboomt' beschaaûwde Hem,
En somber klonk langs uwe olijven
De klaagtoon Zijner droeve stem:
«O, Abba! Vader! hoor mijn smeeken;
Mijn God! mijn laatste krachten weken!
Ach! deze beker ga voorbij!
Maar toch, Uw wil alleen geschiede!
'k Weet: wat die wil mij ook gebiede,
Een lievend Vader blijft Ge mij!»

Zie, Hij had menigmaal gebeden,
Ja, talloos was zijn bedental; —
Want, vond Hij nergens eene rustplaats,
Een bidplaats vond Hij overal; —
Maar nooit had Hij in 't biddend harte,
Zoo prangende angst, zoo diepe smarte,
Zoo naamloos zwaren kamp gevoeld,
Als hier de Hemel Hem bereidde,
Hier, waar niets van den dood hem scheidde,
Dan 't bed, door Kedron's nat bespoeld.

Hem dekt geen schild, hem volgt geen bende,
Hij heeft geen lemmer zich gewet;
De strijd genaakt, Hij kent Zijn wapen:
Dat wapen is 't geloofsgebed;
Hij rigt den blik en 't hart ten hoogen,
Al ligt Hij in het stof gebogen,
Al vloeit Zijn bloedzweet af op de aard!
De vriendschap slaap', de haat moog' steigren,
Gods arm zal Hem geen hulpe weigren,
Dat heeft Gods Engel Hem verklaard!

Maar, wat is u toch, trage Jongren!
Die sluimerend daar nederzit?
Uw Meester lijdt, en weent, en worstelt;
Hij smeekte u: «waakt, o! waakt en bidt!»
En, Petrus! Gij, die kort te voren
Den Christus trouwe hebt gezworen
Tot in den dood, Gij slaapt daarbij?!
En Gij, die 't vuur der bliksemstralen
Voor 's Meesters eere woudt zien dalen,
Gij, Donderzonen! sluimert Gij?!

Op! met den Meester meêgebeden,
En met den Meester meêgewaakt!...
Maar neen! — slaapt voort! reeds kwam zijne ure,
De voetstap des verraders kraakt.
Slaapt voort, slaapt voort, dat niet uwe ooren
Den doffen tred der bende hooren;
Die, tuk op bloed, haar offer zoekt;
Dat niet de schrik u 't hart doe breken,
Als Hem een JUDAS toe zal spreken:
«Ha! Nazarener! wees gevloekt!»....

Doch neen, — een: «wees gegroet, o Rabbi!»
En geen vervloeking wordt gehoord;
En JUDAS drukt op 's Heeren lippen
Den kus des vredes bij dat woord.
Ja! 't was een groet, een vriendschapsteeken,
Maar hier een blijk van vriendschap breken,
Maar hier de juichtoon van den haat:
Ja! 't was een kus, een daad van liefde,
Maar hier een daad die kwetste en griefde:
Een kus ten dienste van 't verraad!

«Treedt toe!» spreekt JEZUS tot Zijn vangren,
«'k Zeg u, Ik ben het, dien gij zocht.»
En siddrend valt de vijand neder,
Als moordde reeds Zijn ademtogt.
«Doe 't zwaard weêr in de schede keeren!»
Zoo luidt de liefdelast des Heeren,
Waar een BAR-JONA dreigend woedt;
En 's vijands wonde wordt genezen,
Want, enkel liefde is JEZUS' wezen:
Hij was altijd en allen goed!

Maar toch, de boosheid, zich verstoutend,
Slaat Hem in boei, Hem die het land
Als reddende Engel heeft doorwandeld,
Met immer zegenende hand.
Zal Hij niet bidden, dat de Vader
Het vuige bent van den verrader
Met vloek en met vernieling loon'?
Zal Hij niet, in één wenk, Zijn banden,
Als rag, zich schudden van de handen?
Hij, sterker dan MANOACH's zoon!

Hij zal het niet; Hij heeft gebeden:
«Geschiede Uw wil, o God! alleen!»
Dat blijft de grondtoon Zijner ziele,
Al draagt Hij keetnen om de leên.
Dat woord staat in Zijn hart geschreven,
Dat woord blijft op Zijn lippen zweven,
Al krimpt Hij weg van zielepijn,
Al moet Zijn ligchaam geeselslagen,
Zijn reine schedel doornen dragen,
Al moet een kruis Zijn sterfbed zijn!

Juicht, dartelt nu, o, onverlaten!
Het rijk der duisternis juicht meê!
Juicht! Golgotha is nu niet verre,
Niet verre van Gethsémané.
Maar — zij 't u dan nog blij te moede,
Wanneer door Hem, Wien uwe woede
Ten bloede toe vervolgen kon,
De zegezang wordt aangeheven,
Die 't hart der aarde zal doen beven:
«Volbragt! volbragt! ik overwon!»

MOEDERS DROOM.

DOOR

M. L. Quack.

'k Sliep.... en daar klonk door het nachtlijk gebied,
Hoog uit de wolken des hemels een lied;
Zoeter dan 't ruischen van orgel en psalmen,
Als zij door 't welfsel des tempels weërgalmen. —

'k Hoorde die toonen, der heem'len gezang! —
Tranen van blijdschap besproeiden mijn wang,....
En toen ik opzag naar de eeuwige dreven,
Zag ik een aantal van Engelen zweven. —

Heerlijk en schoon was dat hemelsch gezicht:
Glansrijke stralen van 't eeuwige licht,
Blonken om 't hoofd dier geheiligde scharen,
Die daar zoo vreedzaam en vreugde-vol waren. —

En uit den kring daalde, in vrolijke vaart,
Spelend en dartlend een Engel naar de aard;
Zingend en juichend met ruischende veder,
Streek hij langs wolken van purper ter neder... —

Schoon was dat knaapje,.... bekoorlijk en schoon! —
't Droeg om zijn hoofdjen een schittrende kroon,
En in zijn blonde zachtgolvende lokken
Bloeiden er kransen van rozen en klokken. —

't Vloog daar een tijdlang zoo blijde om mij heen,....
't Vloog, tot het straks voor mijn sponde verscheen;
En met een aanblik vol hemelsche ruste,
Zacht mij omhelsde en zoo liefdrijk mij kuste; —

O! welk een stonde van naamloos genot:
Juichende in de eeuwige liefde van God,
Wees Hij me op 't heil dat dezulken verwerven,
Wien het gezet is als kindren te sterven. —

'k Hoorde die woorden, en 'k dacht aan mijn kind, —
'k Heb hier dat wichtje zoo teeder bemind! —
'k Vroeg hem al smeekend, met tranen in de oogen:
«Kent ge ook mijn kindje daar ginds in den Hoogen?....»

««Moeder,»» zoo sprak hij op vriend'lijken toon:
««Moeder, dat kind, eens uw blijdschap, uw kroon,
»»Eertijds de bron van uw zaligst verrukken,
»»Mogt zich als Engel aan 't moederhart drukken,....

»»Hier is uw lievling!»»».... Toen ben ik ontwaakt;
't Harte van hemelsche blijdschap doorblaakt, —
'k Zag naar de plaats waar 'k die stem had vernomen...
'k Had slechts gedroomd; — maar wat zalige droomen!

1851. *Elst bij Arnhem.*

Kl.St. v. C.W. Mieling.

HAMAN.

(*Naar* ESTHER VII.)

DOOR E......

Hebt gij 't, o HAMAN! gezien in uw droomen,
  Dat u dit feestmaal een doodsmaal zal zijn?
  Waarom verzaakt gij den tintlenden wijn?
Wat heeft der spijzen haar geuren ontnomen?....
  De eer heeft hare angsten, en de afgunst haar pijn!

Nog toont zijn blik een gehuichelden vrede,
  Maar hoe die rimpel den glimlagch weêrspreekt!
  Hoe hij bij voorraad van vreeze verbleekt,
Als in dat: «ESTHER, treed op met uw bede!»
  't Vonnis begint, dat de gruweldaad wreekt!

««Heb ik, o Koning! genade gevonden,
  «Geef mij mijn ziel, eer 't Verraad overmogt!
  «Geef mij mijn volk, dat den dood is verkocht!»» —
— «Noem ze mij, die zich den moord onderwonden!» —
  ««HAMAN, uw gast, heeft mijn leven gezocht!»» —

HAMAN stort neêr. Op den kreet zijner smarten
  Davert heel Suzan van jubelgeschal.
  Hoog blikt zijn schandzuil op heuvel en dal!....
Wel is de Nijd een verrotting des harten,
  Wel brengt de Hoogmoed zich zelven ten val!

GEDACHTEN EN SPREUKEN.

Gewent u-zelven, u boven den dank der wereld te verheffen, want pligt zal dikwijls van u vorderen, dat gij u niet stoort aan het gevoelen der menigte, volgens hetwelk echter de gunsten worden uitgedeeld. Leert dus, u zelven altijd streng te beoordeelen, en dat tot dit einde uw geweten steeds over u de wacht houde: schept u een inwendig bestaan, onafhankelijk van toejuichingen en berispingen der menschen. Trekt u de ondankbaarheid niet te sterk aan; ook zij heeft een onbekend zoet: want het diep gevoel, dat geen ondank in staat is om de zachte aandoeningen der christelijke liefde in ons hart te verdelgen, is, buiten bedenking, hooger genoegen dan de ondervinding der erkentelijkheid.

«Betracht de waarheid in liefde», is eene gulden Apostolische les, en wie er tegen zondigt, hetzij hij aanvaller, hetzij hij verweerder is, het is niet de waarheid die hij verdedigt, maar zijn eigen gevoelen; hij moge het dan voor waarheid houden, het is niet hare maar zijne eigen zegepraal, die hij bedoelt. Waarheid en liefde, zijn twee beminnelijke, onafscheidelijke zusters; zij zijn beiden van hemelschen oorsprong; hoe zouden verbittering, haat, verdenken, en verdoemen, die uit de hel hare afkomst hebben, zich met haar, of één van haar vereenigen kunnen? « Waarheid baart haat,» zegt het spreekwoord, maar het is bij slechte, vooringenomene menschen. Zij verguist of beleedigt niet.

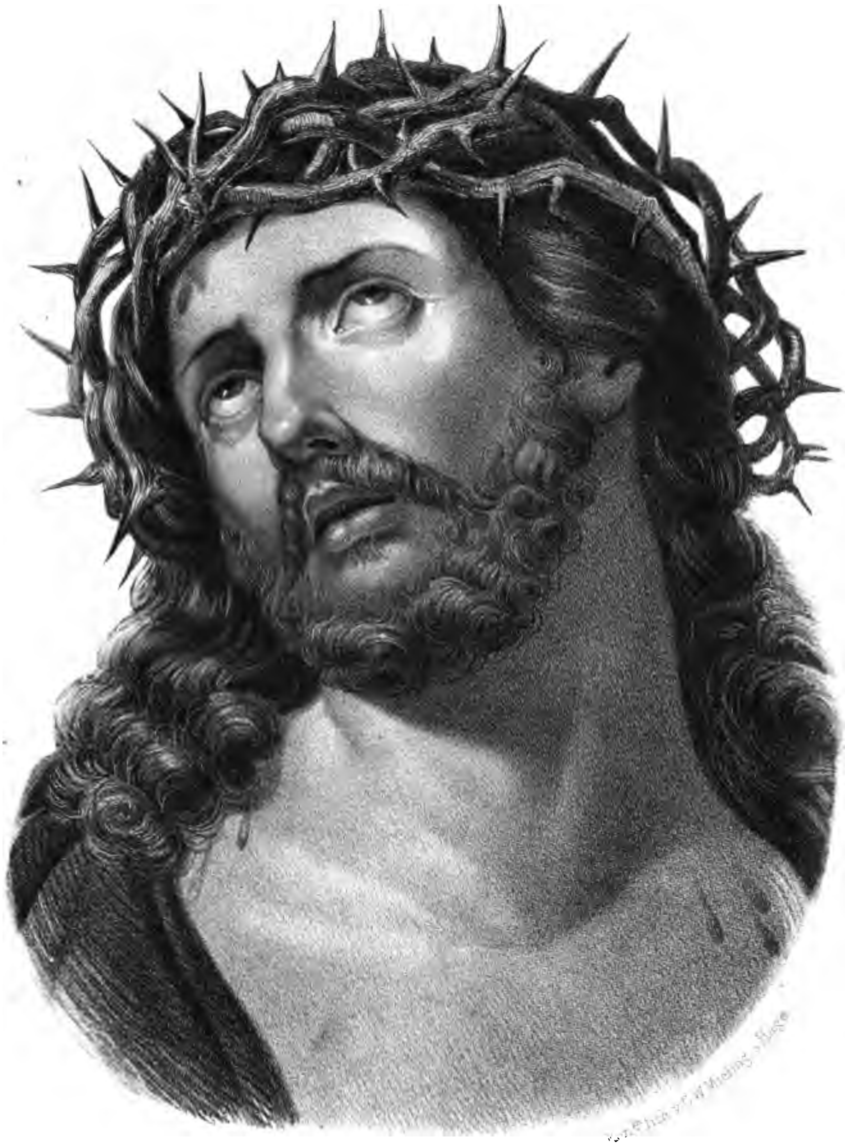

OVER HET AFBEELDSEL DES HEEREN.

DOOR

J. J. L. TEN KATE.

Indien het onzen lezer als ons ging, dan is, bij het beschouwen van gewijde onderwerpen, door den Beeldenden Kunstenaar voorgesteld, menigmalen de vraag in hem opgerezen: «Van waar toch die altijd-wederkeerende typus van het Christus-gelaat, dien wij, met meerdere of mindere wijziging, bijna in alle tijdvakken der Kunst terugvinden?» En dan mag wel naast die eerste eene tweede vraag ontstaan zijn: «Of het der Beeldende Kunst wel mogelijk is, een onderwerp, zoo verheven als de Eeniggeboren Zoon van God, met eenig gelukkig gevolg te behandelen?»

Deze beide allezins gewichtige vragen willen wij in dit Opstel eenigermate trachten te beandwoorden, door een korte en bondige ontvouwing van de besluiten, waartoe ons een archeologiesch en esthetiesch onderzoek op dit punt geleid hebben.

3

I.

In de eerste twee eeuwen van het Christendom was de jonge Gemeente des Heeren te dikwijls getuige van de afschuwelijke tooneelen van Afgoden- en Beeldendienst, en werd, bovendien, de Kunst van 't Penseel en wat daarmede verwant is, te weinig door haar beoefend, dan dat zij er aan had kunnen of durven denken, zich een afbeelding van CHRISTUS, de Maagd MARIA, of de Apostelen, te vervaardigen. Wij behoeven hier de onbewezene en antihistorische overleveringen niet te weêrleggen, die men verspreid heeft aangaande de bekende beeltenis van Edessa, welke langen tijd te Konstantinopel openlijk gehuldigd werd; of over die van den Zweetdoek (Sudarium) der zoogenaamde H. VERONIKA, welk reliek nog ten huidigen dage op het Vatikaan afgodiesch wordt vereerd; en over andere dergelijke voorwerpen, als daar zijn de «heilige hoofdsluier», te Turijn, of de Sancta Sanctorum, in de Sint-Jan van Lateraan, te Rome, (1) enz., die nimmer als Kunstwerken

---

(1) Links van de hoofddeur dezer Baziliek ziet men de zoogenaamde Scala Santa of H. Trap, uit 28 treden van wit marmer zamengesteld, en die te Jeruzalem tot het Paleis van Pilatus zou behoord hebben, en vervolgends naar de Sint-Pieterstad zijn overgebracht, om al daar aan de vereering des bijgeloofs te worden overgelaten. Men gaat dien Trap dan ook altijd knielende op, om zóó, al biddende, naar de daarboven zich bevindende, doch meestal gesloten Kapel heen te komen.

Onder het altaar dier Kapel nu, werden door Paus LEO III (795) in een cypressenhouten groote kas, benevens in nog drie andere kleinere kasjens, verscheidene reliken geborgen, met het opschrift: Sancta Sanctorum, en zoodoende kreeg ook de Kapel-zelve dien naam; gelijk evenzeer (schoon dus inderdaad oneigenlijk) het geval was met een overoude Afbeelding des Verlossers, een schilderstuk van ruim 5 voeten hoog, dat, zoowel om zich-zelf als religieuze antikwiteit, als ook uithoofde van de plaats waar het zich bevindt, bij de Roomsch-Katholijken in hooge kerkelijke achting staat.

beschouwd zijn; evenmin als wij te spreken hebben over de schilderijen, die men NIKODEMUS en den Apostel LUKAS heeft toegedicht: alle gedenkstukken van de onkritische goedgeloovigheid dier dagen.

Het is voor ons bestek genoeg, onzen lezer te verzekeren, dat, volgends de jongste ontdekkingen der Christelijke Oudheidvorsching, bewezen is, dat de Geloovigen op zijn vroegst in de IIIe eeuw Portretten van den Heiland bezaten, en wel niet anders dan portretten van konventie, dat is: afbeeldsels, die niet naar de natuur-zelve gekopiëerd, maar uit de gissingen en vrome voorstellingen der dichtende Verbeelding geput werden.

Toen, onder KONSTANTIJN den Groote, het Christendom de heerschende Godsdienst van het Rijk was geworden, en allengskens de gewoonten en overleveringen van het Heidendom te niet had gedaan, moest deze heilgebeurtenis tevens een grooten invloed oefenen op de wijze, waarop de Kerkvoogden en Leeraars tot aan dat tijdstip de Beeldende Kunsten beschouwd hadden. De vijandschap, welke zij eerst dien «zondigen nabootsingen» toedroegen, verdween van lieverlede in de stralen der liefelijke vredezon. Men begon te beseffen en te erkennen, dat de vroegere haat tegen de Kunst, die vooral door den somberen TERTULLIANUS met gloeiende woorden gepredikt was, toch eigenlijk door 't Evangelie niet wordt voorgeschreven. De indruk, dien de strenge ijver der Kerkvaders te weeg had gebracht, werd uitgewischt door het meer en meer toenemend verlangen, waarmede eenvoudige, vrome harten rondzagen naar een beeltenis des Heilands, in Zijne ware aardsche gedaante. Men prees de Jongeren gelukkig, die Zijn aangezicht gezien en Zijne woorden gehoord hadden. Reeds begon men bedevaarten te doen naar Jeruzalem, om de verbeelding een levendiger voorstelling te geven van Zijne heilige omwandelingen. Was het dan vreemd of on-

natuurlijk, dat men niet langer te vreden was met de onzekere, zinnebeeldige figuren, waar tot nog toe de Heiland op de Katakomben door afgeschaduwd werd, maar naar een meer bepaalde, meer historische, meer bevredigende voorstelling van dien Zoon des Menschen, den vleeschgeworden Logos, smachtend verlangde?

Reeds Konstantia, de zuster van Keizer Konstantijn den Groote, uitte dien wensch aan Eusebius, den beroemden Bisschop van Cesarea. Zij begeerde «een gelijkend afbeeldsel des Heilands.» Intusschen, de Bisschop, hoezeer hij anders jegens hooge personaadjen zich een vrij toegevend Kerkprelaat schijnt betoond te hebben, beandwoordde deze vraag ontwijkender wijze. Hij vroeg haar, «wat zij onder een beeltenis van Christus verstond?» Zij kon, zeide hij, alleen de Knechtsgestalte des Heilands bedoelen: immers wanneer Zijn Godlijke glans deze doorstraalde, als Hij verheerlijkt werd, hadden zelfs Zijne Jongeren de oogen duizelend gesloten voor dien verblindenden aanblik. Ten slotte verwees hij haar naar de woorden der Schrift: deze-alléén, luidde zijne vermaning, bevatten Jezus' beeld! (1)

Toen Konstantia van den Bisschop een beeltenis des Heilands vorderde, schijnt zij wel verondersteld, maar niet zeker geweten te hebben, of er een echte beeltenis bestond. Eusebius-zelf laat zich daar niet over uit. Wel verhaalt hij op een andere plaats, dat hij bij de tot het Christendom bekeerde Heidenen, ook de beeltenissen van Christus, zoo mede van Petrus en Paulus, gezien had. Hij maakt daarbij melding van een standbeeld van Christus, dat de vrouw uit het Evangelie, welke van bloedvloeiing genezen was, in de stad Cesarea-Philippi zou hebben doen vervaardigen. (2)

---

(1) Zie Labbe, Recueil des Conciles, t. VII. colonn. 493 en volgg.

(2) Euseb. Hist. eccl. Lib. VII c. 14. Zie Dr. Carl Schnaase, Gesch. der bild. Künste, III, B. S. 107, *f.*

Hij keurt deze «Heidensche wijze van dankbaarheid» af; en zal dan ook wel de echtheid van het Portret niet aangenomen hebben. Het moet, trouwends, het algemeene begrip geweest zijn, dat er geen echte beeltenis des Heeren bestond, anders had de Bisschop zich hieromtrent nog wel sterker uitgelaten, en dan ware het verschil van meening over CHRISTUS' gelaat wel spoedig uitgemaakt geweest. Het laat zich bovendien, uit hetgeen wij in den aanvang van ons Opstel aanmerkten, gevoegd bij de minachting, die de Joden alle Plastische Kunst toedroegen, uit vreeze dat zij tot afgodische beeldendienst en alzoo tot schennis van het Tweede Gebod zou verleiden, reeds veilig opmaken, dat er nimmer zulk een authentieke beeltenis bestaan heeft: gelijk dan ook, onder anderen, AUGUSTINUS verklaart, dat het ons volslagen onbekend is, welke gelaatstrekken CHRISTUS gehad heeft. (1)

Volgends het oudste gevoelen, hetwelk TERTULLIANUS met zooveel heftigheid geuit had, en dat ook EUSEBIUS nog aanhing, zou de Heiland in onedele knechtsgestalte verschenen zijn. (2) Spoedig echter ontwaarde men, dat dit tegen het gevoel aandruischt, en dat de Heiland, ook in Zijn aardsche verschijning, Zijner Godlijke natuur waardig moet zijn geweest. CHRYSOSTOMUS en HIERONYMUS passen reeds de beschrijving der schoonheid in den XLV. Psalm op Hem toe, en deze beschouwing won meer en meer veld. Ook de beroemde Kerkleeraars AMBROSIUS en AUGUSTINUS deelden haar. Een bepaalde fyzionomie hadden echter ook deze Kerkvaders niet voor oogen. AUGUSTINUS

---

(1) AUGUST. De Trinit. Lib. VIII. C. 45 (oper. tom. III): «Quâ fuerit ille (CHRISTUS) facie, nos penitus ignoramus.»

(2) TERTUL.: «Ne aspectu quidem honestus. Si inglorius, si ignobilis, meus erit CHRISTUS.»

merkt, in de vroeger aangehaalde plaats, (1) uitdrukkelijk op, dat Christus' gelaat slechts één kan geweest zijn, doch dat het door de vele afbeeldselen onkenbaar en onzeker geworden is. Ook hinkte men nog langen tijd tusschen Geschiedkundige en Zinnebeeldige voorstelling.

Paulinus van Nola, in de beschrijving van de door hem gebouwde baziliek te Nola (393), spreekt slechts van een beeld des Lams. Gregorius van Nyssa en Basilius van Cesarea (370) dulden en roemen zelfs wel de voorstelling der menschelijke gestalte van den Agonotheet Christus, maar reeds deze benaming doet aan iets symboliesch denken. Asterius, Bisschop van Amasea (401) verklaart zich nog uitdrukkelijk tegen de Christusbeelden. Een Bisschop van Salamis, zijn tijdgenoot, beroemt er zich op, dat hij een beeltenis van Christus, of van een Heilige (dit weet hij niet juist), zoodra hij die in zijn kerk vond, aan flarden had gereten. Ook Orosius (416) noemt zulke beelden nog «een leugen.» (2)

De nieuwe beschouwingswijze van de schoonheid des Heeren, verwekte zekerlijk in den beginne voor de verbeelding een gevaarlijke prikkeling, waardoor zij zich tot de verleidelijke voorstellingen der ontthroonde Heidengoden terugwendde. Een Byzantijnsche Sage verhaalt van een Schilder, die het waagde, het gelaat des Heilands met de trekken van Jupiter voor te stellen. De hand verlamde hem onder den arbeid, en eerst nadat hij boete gedaan had, zou zij, door een wonder van den Aartsbisschop Gennadius, weder genezen zijn.

---

(1) August. l. l. «Nam et ipsius Dominicae facies carnis innumerabilium cogitationum diversitate variatur et fingitur, quae tamen una erat, quaecunque erat.»

(2) Orosius lib, II, C. 19. «Vel Deum mentiuntur, vel hominem.»

Om zulke dwalingen te voorkomen, moest men het wenschelijk achten, een echt afbeeldsel te bezitten, en nu verbreidden zich (waarschijnlijk reeds sedert de IV^de^ eeuw) verscheidene Sagen, welke het ontstaan van zoodanig een echt afbeeldsel, en wel niet door de gewone Kunst, maar op een bovennatuurlijke wijze, verhalen. Dus ontstond de bekende overlevering van den Zweetdoek van Veronika; van de genezing van Koning Abgarus van Edessa; en anderen, te veel om hier vermeld te worden.

Tegen het einde der VI^de^ eeuw was men dan dan ook zóó ver gekomen, dat alle tegenstand ophield. En op het einde der VII^de^ verklaart zelfs een Synode, dat de voorstelling der menschelijke trekken des Heilands te verkiezen is boven de oude afbeelding des Lams (1).

't Is licht te begrijpen, dat men reeds lang te voren de trekken van het aangezicht vastgesteld moet hebben, waar de Kunst voortaan niet meer van af durfde wijken. Daarom is het dan ook wel waarschijnlijk, dat het (buiten alle tegenspraak onechte) schrijven van zekeren Lentulus, (dien men, onhistoriesch, tot eenen voorganger van Pilatus in 't Stadhouderschap van *Palestina* maakte), — ofschoon het eerst door een schrijver uit de XI^de^ eeuw (2), wordt medegedeeld, — reeds omstreeks den genoemden tijd ontstaan mag zijn.

In dezen, zoogenaamd aan den Romeinschen Senaat gerichten Brief, wordt Christus beschreven als iemant van een statige gedaante, met donkere, gescheidene lokken, een helder voorhoofd, een vlekkeloos gelaat, neus en mond zonder eenig gebrek, een sterken, roodachtigen, gespleten baard, en stralende oogen.

---

(1) Conc. Quinisextum (anno 692) Can. 82.

(2) Anselmus van Canterbury, † 1107.

Met deze schildering komen dan ook de CHRISTUS-afbeeldselen reeds zeer vroeg overeen; en wij kunnen, bij al het gebrekkige der materialen, toch eenigzins nagaan hoe zich dit Ideaal langzamerhand ontwikkelde en vestigde. Op een Sarkofaag in de Sint-Pieters-onderkerk te Rome (die misschien reeds tot de IVde eeuw behoort) komt het voor 't eerste voor: — tenzij men met RAOUL-ROCHETTE (1) aanneme, dat het oudste CHRISTUS-portret datgene is wat men aan het gewelf eener kapel der Begraafplaats van Sint-Calixtus aantreft, en dat, onder anderen, door BOTTARI (2) in plaat gebracht is.

Ook op dat laatste afbeeldsel zien wij den Heiland voorgesteld met hetzelfde ovale, eenigzins lange gelaat, met die ernstig-zacht, en droefgeestige uitdrukking, dien korten baard, die lokken, welke, op 't voorhoofd gescheiden, in twee lange kronkels tot op de schouders neërgolven.

Een soortgelijke beeltenis, met dezelfde trekken, maar minder gelukkig uitgevoerd, bevindt zich mede in de Katakomben, in een kapel der Begraafplaats van Sint-Pontianus. (3).

---

(1) Tableau des Catacombes de Rome; Bruxelles 1837, bl. 397.

(2) Pitture e scult. T. II. tav. 70. p. 42.

(3) Wij zijn gewoon ons het Christushoofd ongedekt te denken. Maar van waar deze voorstelling? Oostersch is zij niet, want in 't Oosten is en was van oudsher het hoofddeksel een algemeene dracht (Levit XIII. 45), zoowel der gewone Israëlieten, als der voornaamste, bij voorbeeld der priesters en der koningen. Alleen de kroon of de diadeem (een band om het hoofd, die de kroon vertegenwoordigde) mocht bij de laatsten de plaats van den tulband vervangen; maar zich gantsbloothoofds te vertoonen, zou zelfs tegen alle wegvoegelijkheid gestreden hebben.

Een Oostersch Schilder zou ons alzoo wel bezwaarlijk een Messias zónder hoofddeksel gegeven hebben. Alleen onze Westersche Schilders konden op zulk een voorstelling vallen, en door hen is zij bij ons typiesch geworden. In 't Westen ging men van oudsher bloothoofds, uitgenomen in den oorlog of wanneer men zich tegen 't weder te beschutten had.

Het is zeker, dat de type van deze afbeedselen die is, welke zich eerst in den schoot der Grieksche kerk vestigde; en van de IV. tot de V. eeuw ook door de Westelijke Christenen, bij overeenstemming van beginselen en zienswijze, als van zelve weldra algemeen werd aangenomen.

Van dat tijdvak af aan, komt dat grondbeeld dan ook onveranderd voor op alle gedenkstukken van Christelijke Kunst in de Byzantijnsche periode, zoowel in de miniaturen der Handschriften, als op de geschilderde glazen der katakomben, en in de mozaïken (1) der oudste Baziliken van Rome: — met één woord, van dat tijdvak af is die type ongeschonden van het eene jaar aan het andere overgeleverd, en heeft hij zich staande gehouden tot op de eeuw van Giotto toe, om tot zelfs in onze dagen wederom te herleven in de bezielde meesterstukken der Scheffers en Krusemans.

II.

Hebben we aldus in het eerste deel van dit ons Opstel eeniger mate de belangrijke vraag trachten te beandwoorden, «van wáár de altijd-weêrkeerende typus van het Christusgelaat, dien wij, met meerdere of mindere wijziging, bijna

---

De Romeinen en Grieken plachten echter bij 't gebed en bij 't offeren zich, uit eerbied voor de Godheid, het hoofd met een gedeelte van hun kleed te omhullen, 't geen terug schijnt te wijzen op den Oosterschen oorsprong der meeste Godsdienst- gebruiken, en verraadt dat de herinnering der voorstelling van de meerdere welvoeglijkheid des gedekten hoofds, nog niet geheel was uitgewischt.

Aldus Dr. F. J. Zullig, in zijn werk: *Die Offenbarung Johannis, volständig erklärt;* Stuttgart, 1834. I Theil. S. 280 en 281.

(1) Ciampini geeft van zulk Mozaïkwerk eene gravure in zijn Veter. Monum. t. II, tab. LXXVI, p. 243, en elders.

in alle tijdvakken der Kunst terugvinden, zijn oorsprong heeft, — en is het ons daarbij, op archeologische gronden gebleken, dat deze alléén uit konventie geboren en door overlevering voorgeplant is, zonder dat er ooit een wezendlijk afbeeldsel van den Heiland bestaan heeft: — thands zijn wij genaderd tot de beandwoording der tweede, niet minder gewichtige vraag, die wij opwierpen: «Of het der Beeldende Kunst wel mogelijk is, een onderwerp, zoo verheven als de Eeniggeboren Zoon van God, met eenig gelukkig gevolg te behandelen?»

Wanneer wij ons daartoe zetten, stellen wij al dadelijk als onbetwijfeld vast, «dat men in 't algemeen moet aannemen, dat Jezus vrij zal geweest zijn van eenige in het oog vallende mismaaktheid; immers zulke mismaaktheid sloot hare bezitters reeds uit van het waarnemen eener gewone priesterlijke bediening; en zeker zou zij door de vijanden aan den man, die zich Messias noemde, tot een verwijt zijn gemaakt.» (1).

Ja, wij gaan verder, en zijn van gevoelen, dat, ook in de knechtsgestalte, waartoe Hij zich om onzentwil vernederde, de Zoon van God waarachtig schoon was. De oudste Christenkerk moge dit niet hebben aangenomen, omdat zij het Profetische woord misduidde, dat daar zegt: «Als wij Hem aanzagen, zoo was er geen gestalte in Hem, dat wij Hem zouden begeerd hebben;» Tertullianus moge hebben kunnen zeggen, dat de Godmensch, zich den menschen openbarende, in zeker opzicht zich-zelven een hoon heeft willen aandoen, dat Hij grove en gemeene gelaatstrekken heeft aangenomen, omdat, wanneer Hij schoon geweest ware, de menschen gevreesd zouden hebben, Hem de schande van den kruisdood aan te doen (2); Augustinus moge evenzoo

(1) Dr. J. J. van Oosterzee, *Leven van Jezus*, I deel, bl. 499.

(2) Tertull. *De carne Christi*, c. IX.

hebben kunnen herhalen, dat, indien Christus al schoon ware als God, Hij echter lelijk was mensch (1): de Kunstenaar, wat zeggen wij, elk nadenkend Christen kan zulk een meening tot de zijne niet maken. Hij moet met Hiëronymus en Chrysostomus overtuigd zijn van de uitstekende schoonheid van den Heiland der menschen, die zich ook den Zone des Menschen noemde, en die den broederen in alles gelijk is geworden, uitgenomen de zonde. Hij moet met deze godvruchtige mannen gelooven, dat de hemelsche glans en majesteit van Jezus' verborgen Godheid ook door Zijn Menschelijk gelaat heenstraalden, en op zich-zelven reeds genoeg waren, om, bij een eersten blik, diegenen te vermeesteren, die Hij tot zich wilde trekken. (2)

Door een inwendige behoefte, die haren grond heeft in het ingeschapen bewustzijn, dat God de bron der Schoonheid en de Hoogste Schoonheid-zelve is (3), zijn wij er als 't ware op voorbereid, om ons de verschijning van Christus, als die van den Schoonste onder de Menschenkinderen (Ps. 45), in altijd heerlijker beelden voor te stellen. (4) En wij hebben

---

(1) Aug. In Psalm. XLIV. In Psalm. CXVIII. — Zulke meeningen waren: of een onwettige gevolgtrekking uit de Lijdensgeschiedenis, of de vrucht van een overdreven spiritualisme, dat ook hier het beginsel verkeerdelijk toepaste: het vleesch is niet nut; of het gevolg van eigen rampspoedigen toestand van vele dier oude Christenen, die hen tot de gevolgtrekking leidde, dat, even als het ligchaam van Christus verdrukt werd, zoo ook het Hoofd hier op aarde volstrekt geen gedaante of heerlijkheid had, en gelijk zijn koninkrijk, niet was gekomen met uiterlijk gelaat.

Dr. J. J. van Oosterzee, t. a. p.

(2) Hiëron. In Matth. IX. «Certe fulgor ipse et majestas divinitatis occultae, quae etiam in humana facie relucebat, ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu.»

(3) Zoo heet God dan ook in het *Boek der Wijsheid Salomoos*, XIII: 3. «*de oorspronkelijke Beginner der Schoonheid.*»

(4) Er bestaat toch een onafscheidelijk verbandvan het Schoone met het Ware en Goede. Gelijk lage hartstogten het gelaat, den spiegel der ziel, kunnen ontsieren, roept de verhevenheid des gemoeds daarentegen, zelfs op een lelijk en onbeduidend gelaat, edele trekken te voorshijn; en het

niet alleen onze gissing, dat er rondom den ideaal-volmaakten Menschenzoon iets plechtigs, bovenaardsch, iets onuitsprekelijk-schoons, een geestelijke majesteit gezweefd moet hebben: neen, wij hebben meer! De H. Schrift zelve geeft er ons enkele, maar treffende en bepaalde wenken over. (1) Hoe sterk en verheven moet de lichaamsgestalte des verheven Bergpredikers geweest zijn, die in het huis Zijns Vaders naar den top der bergen steeg, gelijk wij naar de bovenste kameren onzer vergankelijke hutten! Hoe licht en zwevend Zijn tred, waarmeê Hij als gevleugeld over de hoogten en over de golven wandelde! Hoe krachtvol stralend moet de blik van Zijn oog zijn geweest, daar Hij dikwijls met één enkelen opslag menschen richtte of menschen redde. Welk een zilverklank moet er in Zijn stem getrild hebben, daar alomme de bewondering haren cijns brengt, niet alleen aan Zijn krachtige prediking, maar ook aan de «lieflijke woorden» des troostes, die uit Zijn mond gaan. Iets geheel eigenaardig-statigs en majestueus moet in Zijne bewegingen gelegen hebben: want eenmaal, toen de scharen op Hem indrongen, om Hem van de rotssteilte te doen storten, ging Hij midden door haar heen. En welk een zonnelicht van liefde, van erbarming, van goedertierenheid, van heerlijkheid, moet er van Zijn aangezicht gespiegeld, welk een luister moet er altijd, en welk een wolk der heiligste ernst menigmalen op Zijn voorhoofd gethroond hebben, daar de volheid des Godlijken Geestes in Hem woonde!

---

is, alsof de ziel, hoe reiner zij wordt, des te meer door haar stoffelijk hulsel als door schemert en ook het ligchaam verheerlijkt. Is dit reeds tot op zekere hoogte bij den bedorven mensch op te merken, die slechts door vallen tot opstaan en door strijd tot volmaking komt. hoeveel meer moet het bij Hem alzoo geweest zijn, wiens innerlijk leven zich harmonisch, ongestoord, heerlijk ontwikkelde! Voorzeker, zoo God zich ooit in menschelijk vleesch geopenbaard heeft, het kan slechts in de schoonste en edelste vormen geweest zijn!

Dr. J. J. van Oosterzee. t. a. p.

(1) Dr. J. P. Lange. *Vermischte Schriften*, 3r. Band, S. 126, f.

Waarom echter is die Godlijke glans Zijner verschijning den toenmaligen tijd niet treffender in 't oog gevallen, zoodat deze er ons naauwkeurige overleveringen van kon hebben nagelaten? Vooreerst gelooven wij, met v. Oosterzee, dat Jezus geene bijzonder uitkomende of sterk sprekende gelaatstrekken zal gehad hebben, hetgeen bevestigd wordt door de omstandigheid, dat Maria Magdalena Hem na Zijne opstanding voor den hovenier houdt, terwijl de Emmausgangers hem waarschijnlijk voor een onbekenden Rabbi beschouwden, daar immers, welke verandering het lichaam des Heeren ook door het sterven en na Zijn opstanding ondergaan had, zulke geheel eigenaardige vormen Hem toch zeker zouden zijn bijgebleven. Bovendien stellen wij ons Jezus' schoonheid, met Prof. Lange, voor, als juist door haren adel, hare godlijke zuiverheid, zóó verheven boven de gewone voorstellingen van 't Schoone, dat zij als ongewaardeerd in 't heldere daglicht daarheen zweefde, en slechts de beteren en reineren en hen die Christus tot de Zijnen zich uitkoos, in het diepst gevoel hunner ziele weldadig en overmeesterend aangreep.

Dit is dus reeds dadelijk eene eerste zwarigheid, die zich bij het schilderen van Christusportretten, of 't beitelen van 's Heeren borstbeeld, opdoet. Nog grooter wordt deze zwarigheid, wanneer men zich bovendien herinnert, dat men (omdat dit bij portretten en borstbeelden de eerste eisch der Kunst is) Christus in Zijne algemeenheid (totaliteit) moet opvatten en voorstellen. O, hier duizelen de gedachten, en penseel en beitel worden machteloos en dood in de hand van den uitmuntendsten Kunstenaar! Want wie peilt het grondeloze, wie meet het eeuwige?.... Noch de Christuskoppen van Carracci, noch zelfs de beroemde kop van van Eyck, op het Muzeüm te Berlijn, noch die van van Hemmelinck, te Munchen, noch eenige andere, kan

dan ook ons gemoed bevredigen. Wij blijven onvoldaan, en altijd zweeft ons nog een hooger, Hemelsch Ideaal, dat we door woorden noch klanken noch kleuren kunnen belichamen, voor den verrukten, aanbiddenden geest.

Wel is waar, de kop van VAN EYCK is, wat den vorm, het voorhoofd, de kleur, de geheele konceptie betreft, zeer verheven, maar toch lang niet verheven genoeg; en de mond en het oog vooral drukken niets Godlijks uit. Het geheel draagt veeleer het kenmerk eener stijve ernst, die door het typische van den vorm, de scheiding van 't hair, enz., nog verhoogd wordt. Somtijds heeft men, zijner onmacht zich flaauw bewust, in dergelijke koppen, wat het charakter en de houding betreft, meer bepaaldelijk het volmaakt-Menschelijke willen afspiegelen; maar dan is bijna altijd de zachtheid overdreven tot vrouwelijke weekheid, en zijn alle diepte en kracht verloren gegaan. Voor de schoonheid van den Griekschen vorm (zoo geheel zinnelijk!) past het Christusgelaat almede niet, en wel zeker het allerminste, zooals, zonder eenige verdere uitlegging, wel van zelf spreekt. Met één woord dus, het Christusportret moet, naar onze wijze van zien, altijd en geheel mislukken.

Maar nu gaan wij eene schrede verder en vragen, of dan de Heiland misschien met beter gevolg tot onderwerp der Beeldende Kunst gekozen kan worden, wanneer zij Hem in de toestanden van Zijn werkelijk leven voorstelt? Voorzeker! Maar ook hier moet men, bij vele zwarigheden, die zich opdoen, naauwkeurig onderscheiden. In de levensgeschiedenis van CHRISTUS namelijk, is voorzeker de Menschelijke subjektiviteit Gods een hoofdmoment. Het eeuwig Woord, Gods Zoon, die de «waarachtige God en het Eeuwige Leven», die één is met den Vader, wordt Mensch, waarachtig Mensch, en wandelt als zoodanig onder de menschen. Hij mag dus ook naar het uiterlijke den men-

schen gelijk worden voorgesteld. Maar aan den anderen kant is Hij niet alléén Mensch : Hij is God, geopenbaard in 't vleesch. Die Godheid schemert altijd door die Menschheid heen, soms minder zichtbaar voor den groven blik onzes vleesches, maar dikwijls ook met overstralende kracht. Dan zien wij «de heerlijkheid door de knechtsgestalte, de majesteit door de geringheid, de almacht door de beperking, de hemelsche eer door de aardsche smaadheid, den Godlijken rijkdom rijkdom door de Menschelijke armoê» heenbreken als een zon. In zulke toestanden nu, stuit de Beeldende Kunst op nieuwe zwarigheden. De diepte des inhouds, de grondeloze gehalte, wordt overmachtig en overstroomt den eindigen vorm. Hoe, b. v., zal men het maken bij tooneelen, waar de bliksemstraal van het Godlijk alvermogen door de wolk der Menschelijke zwakheid tot verblindens toe henen licht, als: Jezus doop in de Jordaan; Zijne verheerlijking op den Berg; Zijn Hemelvaart; en al Zijne verschijningen die deze, na Zijne Opstanding uit de dooden, voorafgingen? alle onderwerpen, bij welke de Kunst te kort moet schieten, omdat zij hier het eigenlijke middel, door 't welk zij moet voorstellen, de Menschelijke subjektiviteit in hare uitwendige gedaante, uitwisschen, althands in een Hemelsch licht verheerlijken moet. Hoe zelfs zal men het maken bij tooneelen, waar de Godheid en Menschheid als hand aan hand gaan, en in het zelfde oogenblik des tijds ons zichtbaar worden, zoo als : wanneer Christus te Kana als Mensch aanzit aan den Bruiloftsdisch, en te gelijk als God het water in wijn verandert, (Joh. II : 1—11); wanneer Hij van de reis vermoeid is en voedsel begeert, en te gelijk de verborgen lotgevallen der Samaritane openbaart, (Joh. IV : 6—19); wanneer Hij op den berg nederzit en tot God bidt vóór den maaltijd, en te gelijk brood en visch op wonderdadige wijze vermenigvuldigt, (Joh.

VI : 3—14); wanneer Hij de handen uitstrekt, en te gelijk ongeneeslijke ziekten geneest, (MATTH.. VIII : 3); wanneer Hij slaapt, en, wakker gemaakt, den storm en de woedende zee het zwijgen gebiedt, (MATTH. VIII: 24—27); wanneer Hij toekomstige dingen voorspelt, en te gelijk PETRUS hevig bestraft, (MATTH. XVI : 21—23); wanneer Hij in rechtvaardige gramschap ontvlamt, en te gelijker tijd, met één woord, eene kranke de vorige gezondheid hergeeft, (MARK. III : 5); wanneer Hij tranen stort, en te gelijk LAZARUS in 't leven terugroept, (JOH. XI : 35—43); wanneer Hij voorspelt wat er tot aan het einde des tijds gebeuren zal, en te gelijk bekent, dat Hij den dag Zijner weêrkomst niet weet, (MARK. III : 26—32); wanneer Hem het angstzweet bedaauwt en Zijne ziele tot der dood toe bedroefd is, en Hij te gelijk met een buitengewoon krachtige stem God Zijnen Vader noemt, (MATTH. XXVI: 37—39); wanneer Hem de handen op den rug zijn gebonden, en Hij te gelijk, met één woord, de wonde van MALCHUS geneest, (LUC. XXII : 49—55); wanneer Hij sterft, en te gelijk den moordenaar een plaats in 't Paradijs belooft, (LUK. XXIII : 42—43)? Ja, al bepaalt de Kunst er zich alleen bij, om CHRISTUS als Leerende af te beelden, dan nog kan zij het zelfs niet verder brengen, dan dat zij Hem als den edelsten, waardigsten, wijssten Man voorstelt: ongeveer zoo als HELMERS den «Wijze van Nazereth» in zijn dichtstuk beschrijft; of zoo als RAFAËL in zijn «Atheensche School,» PYTHAGORAS, of een ander Filozoof, afmaalt.

De Kunst doet derhalve wél, wanneer zij een ander terrein zoekt. En zeker kan zij het grootste gevaar ontvluchten, wanneer zij de Godheid van CHRISTUS voornamelijk door vergelijking met wat Hem omringt aanschouwelijk maakt, vooral in kontrast met de Zonde, het Berouw, en de Boete, of de Zwakheid en Verdorvenheid des Menschen. Of ook, door Hem van aanbidders te omringen, menschen

als Hij, naar het uiterlijke Zijns gelijken, en bij wier hulde alzoo Zijne Godlijke grootheid te sprekender uitkomt.

Intusschen, voordeeliger en doeltreffender voor de Kunst zullen de zoodanige toestanden uit de levensgeschiedenis van Christus zijn, waarin Hij-zelf nog het toppunt Zijner geestelijke ontwikkeling niet bereikt heeft; of wel, waar Zijn Godheid meer omsluierd, meer verborgen achter de uitwendige vernedering, meer negatief verschijnt. Dit is in Christus-Kindschheid en bij Zijn Lijden het geval.

Dat Christus Kind was, vloeit noodzakelijk uit Zijn bestaan als Godmensch voort. Hij was God die Mensch werd, en derhalve ook de natuurlijke trappen van 't Menschelijke (de Zonde uitgenomen, die eigenlijk ook niet Menschelijk maar Duivelsch is) alle doorliep. Hier heeft nu de Kunst het onschatbare voorrecht, dat zij door de de kinderlijke naïveteit en onschuld heen, een hoogheid, een verhevenheid van geest kan doen stralen, welke in kracht wint, gedeeltelijk reeds door dit kontrast-alleen, gedeeltelijk juist daardoor, dat zij een Kind toebehoort, als waarin haar een veel minder hoogen graad van diepte en heerlijkheid vergund is uit te drukken, dan het geval kan zijn, wanneer zij Christus als Man, als Leeraar, als Waereldrichter enz. moet voorstellen.

Zoo bezitten Rafaëls Christuskinderen (vooral dat der Sixtijnsche Madonna, in Dresden) de schoonste uitdrukking der Kindschheid: en toch straalt er tevens een hooger en heerlijker iets dan de enkel kinderlijke onschuld in door, dat de tegenwoordigheid der Godheid in 't jonge hulsel verraadt, en het voorgevoel geeft, dat die Godheid daarin weldra tot een oneindige openbaring zal komen; terwijl tegelijk weêr juist in het Kinderlijke de rechtvaardiging ligt opgesloten, dat zulk een openbaring nog niet in al haar volheid aanwezig is.

Bij de Madonnaas van van Eyck daarentegen, zijn de

Kinderen altijd het minst gelukkig geslaagd. Schier immer zijn ze stijf en gebrekkig voorgesteld, als pasgeboren kinderen. Ik weet wel, men heeft daar iets opzettelijks, iets allegoriesch in willen zien: men heeft beweerd, dat zij niet schoon waren, omdat niet de schoonheid van het Christuskind datgene is wat vereerd wordt, maar CHRISTUS als CHRISTUS. Op het gebied der Kunst echter mag zulk een beschouwing niet in aanmerking komen, en RAFAËLS Kinderen staan, als Kunstwerken, in dit opzicht eindeloos hooger.

Evenzoo zal de Kunst het beste haar doel treffen bij voorstellingen uit CHRISTUS' Lijdensgeschiedenis, als daar zijn: de bespotting, de krooning met doornen, het ecce homo, de kruisdraging, kruisiging, afneming van 't kruis, graflegging enz. Want hier is 't juist de Godheid van CHRISTUS, die, in tegenstelling met haren triomf, in de vrijwillig aangenomene en nu vernederde knechtsgestalte, de gehalte des Kunstwerks uitmaakt.

Dit kan de Kunst — ten minste tot zekere hoogte — voorstellen; en de oorspronkelijkheid der konceptie heeft, tevens, bij dezen inhoud een groote speelruimte, zonder zich in het fantastische te verliezen. Het is de Godmensch die lijdt, het vleeschgeworden Woord, dat in den beginne bij God was en God was: daarom verschijnt in Hem de smart niet slechts als een Menschelijke smart over een Menschelijk lot; maar zij is een ongehoord lijden, de gewaarwording eener oneindige negativiteit, maar in menschelijke gestalte, als subjektive gewaarwording. — En toch is er, omdat Hij God is die lijdt, wederom te gelijker tijd een verzachting, een draaglijkheid des lijdens aanwezig, waardoor dit nooit tot wanhoop, tot misvormdheid, tot afschuwelijkheid afdalen kan. De uitdrukking van zielelijden is, vooral bij verscheidene Italiaansche Meesters, een geheel oorspronkelijke schepping.

De smart is dáár in de onderste deelen des gelaats slechts ernst, niet, gelijk in den Laöcoön, een vertrekken der spieren, dat een schreien zou kunnen beteekenen; — maar in de oogen en op het voorhoofd zijn het golven, stormen des zielenlijdens, die over en door elkander heenbruisen. De zweetdroppelen der inwendige persing breken door, maar alléén op het voorhoofd, dat onbeweeglijk blijft; en juist dáár, waar neus, oogen en voorhoofd te samenkomen, waar men als 't ware het middenpunt ziet van den tabernakel des geestes; waar zich weinig vel en zenuwen bevinden, die bovendien voor geen groote vertrekking vatbaar zijn; en die, juist dáárom, het lijden als gedragen en tegelijk als in al zijn kracht dáár gekoncentreerd, verschijnen laten.

Zoo roemt men dan vooral ook een Christuskop in de galerij van Schleisheim — het meesterstuk van Guido Reni — waarin de meester een geheel eigenaardig koloriet schijnt uitgevonden te hebben, dat bijna niet meer tot het gebied der menschelijke kleur behoort. Hij schiep zich schaduwen en lichtstralen, welke deze onweêrsstormen, deze zwarte wolken des geestes, die te gelijk vast omsloten zijn door den eeuwigen starrenhemel der Godlijke Natuur, zoo verre uitdrukken als dit den brozen sterveling mogelijk kan zijn. (1)

Nu eindelijk nog dit woord ten slotte: (2)

Wij willen weten hoe Christus er op aarde uitzag; wij willen Zijne majestueuze, teedere trekken kennen? Wanneer ons hart ons dit niet zegt, en een schemer van des Heilands gelaat uitademt op den spiegel onzer verbeelding, dan zal

---

(1) Bij bovenstaande beschouwingen is gebruik gemaakt van Hegels uitmuntende wenken in zijne Aesthetik.

(2) Men vergelijke daarbij Dr. J. F. von Meyer, Hesperiden: Prosaische Schriften, II Sammulung, S. 81,

zich ons verstand vergeefs vermoeien, om er de trekken van samen te brengen. Als wij ons de Waarheid, Schoonheid en Goedheid, tot ééne deugd verbonden, in een menschenvorm konden denken, dan zou ons dit Christus mogen voorstellen. De Schilders, de Plastische Kunstenaars, hebben Zijn ideaal verschillend opgevat. Tegelijk echter loopt er, gelijk wij vroeger zagen, door al hunne opvattingen een gemeenschappelijk charakter van barmhartigheid en waardigheid, van hooge ernst en lieflijkheid heen, hetwelk, bij al dat vorschen en jagen naar het ware Christusbeeld, overal doet zien dat Hij bedoeld is. En waartoe zouden wij meer begeeren? Klagen wij niet, dat wij geen echt afbeeldsel van Hem bezitten! De Heer heeft het ons wijsselijk onthouden, want wie weet hoe licht het aanleiding zou gegeven hebben tot bijgeloovige vereering, in strijd met den geestelijken aart des Christendoms. Klagen wij niet, dat de Christelijke Kunst, zelfs in haar hoogste verrukking, machteloos blijft om naar waarde den Godmensch voor het sterfelijk zintuig aanschouwelijk te maken! Hij is thands niet meer die Hij hier beneden was. Hij is, boven denken en gevoelen, het volmaakste Toonbeeld der vernieuwde Menschheid in Hemelsche verheerlijking. « Indien wij ook Christus naar den vleesche gehad hadden, (zoo zeggen wij Paulus na, II Cor. V: 16. 17) nochtans kennen wij Hem nu niet meer naar den vleesche; het oude is voorbij gegaan, ziet! het is al nieuw geworden. »

Troosten wij ons echter daarmede, dat wij Hem zien zullen gelijk Hij is. En, gelijk het Manna allerlei smaak had, naar ieders lust; alzoo wilde de Alwijze ons het afbeeldsel van Gods Zoon op aarde onbekend laten, opdat ons hart er des te meer bezigheid en genot in zou vinden, om zich Hem voor te stellen en Hem, naar vermogen en behoefte, als een zuiver hemelbrood te smaken.

Zijn beeld moet zich in het verlangend geloof-zelf in-

prenten, en zich ontwikkelen en verhoogen door onze eigen inwendige verheerlijking in dat geloof. Want de opname van een beeld in den geest, is gelijk aan een voedsel dat wij ontfangen, en kan verkwikkend en sterkend, gelijk in andere gevallen zielvergiftigend werken. Heeft zich de Heer aan enkele Zieneren, hij voorbeeld ten minste aan eenige Zijner Apostelen, na Zijn Hemelvaart zichtbaar voor het oog vertoond, en alzoo letterlijk het woord vervuld: «ik wil Mij aan hem openbaren», dan is dit eene bijzondere genade die niet ieder behoeft; die velen alleen tot zelfverheffing zou verleiden, en die niemant onvoorwaardelijk begeeren mag, omdat wij in het Geloof moeten wandelen en niet in de Aanschouwing. Daarom is Christus ons ook onbekend gebleven naar den vleesche, opdat wij vooraf Zijnen Geest deelachtig en door Zijnen Geest gevormd zouden worden voor de erkenning Zijner verschijning, voor de vervulling van Zijn woord: «die Mij ziet, ziet den Vader.» In dezen gedachtengang wordt ook het woord duidelijk, dat de Verrezene eenmaal Maria Magdalena toeriep, toen zij, nedervallende, aanbiddende, Zijne voeten omklemmen wilde: «Raak mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijnen Vader!» Nog was er in Zijne verschijning iets aardsch, dat zij niet aanbidden mocht, en dat door voortgaande verheerlijking afgezonderd moest worden; of liever, nog was in hare aanbidding Zijner verschijning iets aardsch, iets harstochtelijks, dat niet bevredigd werd door het aanschouwen der Godheid in Christus, en dat alzoo niet gevoed mocht worden.

Eerst daar Boven verschijnt Christus den rechtvaardige in Zijne heerlijkheid. Hier op aarde heeft Hij zich aan niemant onbetuigd gelaten, die zich gaarne in Zijne tegenwoordigheid bevindt en zich met het gevoel Zijner heilige nabijheid vergenoegt. Ziet, Hij staat altijd voor onze deur; — doen wij Hem open, zoo aanschouwen wij Hem in den

geest, en hooren hoe lieflijk Hij spreekt: «Vrede zij uwer ziele.» (1)

---

(1) Bovenstaand Stuk werd, nu acht jaren geleden, allereerst tot eigen studie, uit verzamelde aanteekeningen opgesteld, en kort daarna, op verzoek van Dr. Wap, geplaatst in een toenmalig, door ZEd. geredigeerd Tijdschrift voor Beeldende Kunst, dat, weinig of niet bekend, slechts zeer kort bestaan heeft. Waarschijnlijk zou deze Proeve, met dat Tijdschrift-zelf, voor altijd in vergetelheid zijn geraakt, ware 't niet, dat Dr. G. D. J. Schotel, door den lof, dien hij er in zijn: *Iets over de uitwendige gedaante van onzen Heer*, (uitgegeven te 's Bosch bij de Gebroeders Muller) wel aan toebrengen wilde (bij vergissing evenwel Dr. Wap voor den Schrijver houdende), den lust bij mij had opgewekt, het op deze wijze tot kennisse van de lezers van «Christoterpe» te brengen.

Met uitzondering van een paar aanhalingen uit later Schrijvers, heb ik niets aan mijn Opstel toegevoegd: niet omdat ik de onvolkomenheid van mijn jongelingsarbeid niet gevoele, maar dewijl ik alle uitbreiding daarvan, na het meesterlijk geschrift van Dr. Schotel, dat inderdaad een volledig resumé bevat van al hetgeen over dit onderwerp geschreven werd, geheel overtollig reken.

VRIJHEID.

Door B......

Voorwaar, de Mensch is vrij! Geen dwang, geen slavenketen
Omknelt den Scheppingsvorst den gorgel en 't geweten.
En dit, reeds overschoon, zou schoon zijn boven wensch,
Ontviel hem met de boei ook tevens — de oude mensch!..
Of hééft de vrije leer dit wonderstuk voltrokken?
Spreek, zal de looze slang den mensch niet meer verlokken?
Niet meer doen omzien op haar vleien? Zal hij gaan
Met vaste stappen op des levens rechte baan
Tot op den hoogen berg der deugden?... Ja, de Vrijheid
Is daar: maar voor de ziel die leeft in Gods nabijheid!
Niet hier, niet aan den voet diens Tabors, waar de ziel,
Rampzalige slavin, in 't stof ter neder viel!
Daar is verlichting, daar beschaving, daar hervormen,
Waar 't heillicht Englen schept uit blinde waereldwormen;
Niet hier, waar de ijdelheid het uiterlijk verguldt,
En 't hart een grafkuil laat, met lijkasch opgevuld!...
Neen, Vrijheid buiten God is dolle driftontbinding;
Verlichting buiten God, gemoed-en geestverblinding.
Ach! in deez' waanwijze Eeuw, die 't ware licht vergeet,
Verheft zich 't Ongeloof, geduchte strafkomeet.
Zij dwaalt in 't nachtgebied, in ordeloze banen:

Zij geeselt met haar roê het bange dal van tranen;
Zij ademt, en de bloem der zeedlijkheid vergaat;
Een heir van driften, een gedrochtenzwerm ontstaat.
De zinzucht richt haar hoofd, hyen aan 't gulzig azen,
Losbandigheid zwiert om, bacchante aan 't beestlijk razen,
Een blinde tuimelgeest beweegt den waereldkloot.
Daarboven, als een storm, zweeft de Engel van den dood.

Vooruitgangshelden! gij, zoo kalm in 't henenstaren,
Hoort gij dat hol gedruisch van opgezwollen baren?
Ziet gij dien wilden vloed daar tuimlen in het ruim?
't Is uw Beschavings-stroom, die aanbruist, die zijn schuim
Vooruit braakt, om eerlang, gesprongen uit zijn boorden,
Te zwalpen om en om in al de waereldoorden,
En om te kantlen, weg te sleuren, onder een
Te mengen 't gantsch heelal, tot welzijn van 't gemeen!
Tot welzijn van 't gemeen!.. Zoo schallen
de eeuwbazuinen.
En wie gelooft ze niet die rondziet? Op de puinen
Van 's aardrijks ouden steun, throon, erfdak, Gods altaar,
Behaagt zich onze Tijd, vervallen adelaar,
Die ophoudt in den glans des dagmonarchs te varen,
Om in 't moerassig dal een dwaallicht na te waren.
O treurig schouwtooneel! elke afgedaalde dag
Gaat onder met de star van een verdoofd gezag.
Wat blijft er nog omhoog? Geen stille starrenhemel;
Een onweêrbroeiend zwerk, een vreeslijk wolkgewemel,
Een nacht van aakligheid, van hemelommekeer.
Daar vlamt het bliksemlicht, daar stort de donder neêr.
En 't ondermaansch verblijf, door wanorde overrompeld,
Ligt in een oceaan van ramp en rouw gedompeld,
Tot eindlijk God op nieuw Zijn scheppersmachtwoord spreekt,
En 't licht des Levens door dien tweeden baaiert breekt!

DE STERREN.

Door J. P. R.

Zijn de sterren zachte lammren, die de stille nacht doet weiden
Langs 't azuren veld des hemels, als de dagvorstin ging scheiden?

Zijn het zilverblanke lelies uit wier kelken 't zoet der ruste
Op de moede wereld neêrdaalt, wie geen arbeid meer gelustte?

Of zijn 't aangestoken kaarsen, die, wanneer een heilig donker
's Hemels Dom vervult, 't Hoogaltaar lichten met hun hel geflonker?

Neen! — 't zijn zilvren letterteekens, in des hemels boek geschreven
Door Gods vinger; letters, die ons Liefde en Magt te lezen geven.

1850 (*Naar Geibel.*)

GEDACHTEN EN SPREUKEN.

Naarmate wij meer inzien het gevaar, dat de vrede der ziel loopt, en de schade die zij lijdt, bij elke schade geleden aan de waarheid zoo als die in Christus is, aan de eenvoudigheid van het gebod der liefde, 't welk de geheele wet is, aan de heiligheid van een wandel in waarheid en liefde, — naar die mate zullen wij getrouwer zijn in elkander te vermanen en te waarschuwen tegen al wat de zuiverheid der lucht, waarin de Christen alleen ademhalen kan, verpest.

Dankt Gods genâ, die ons het *bidden* leert!
Bidt om een hart, dat Hem met *danken* eert!

De arbeid, geheiligd door de genade Gods, — zietdaar het eigenaardig beginsel van den strijd in onze dagen van het Spiritualisme tegen het Materialisme. De Christen begrijpt, dat zijne roeping is, ook in den aardschen arbeid volstandig, trouw, ja heilig te zijn. Hij wil ook hier de waereld door het geloof overwinnen. Het is juist zijne roeping. Hij ziet in, dat enkel prediken niets baat. Hij wil intusschen ook dat er gepredikt worde. Hij zelf echter acht, dat er nog zes dagen zijn, waar er gearbeid moet worden,

en dat van dezen arbeid voor tijd en eeuwigheid veel afhangt. Wie slechts prediking met een geestelijk geloovig hart opnemen, en voorts het brood der luiheid wil eten, is zeer vleeschelijk. Wie allen arbeid wil verrichten met alle trouw van het minste tot het meeste, toont, dat hij den Heiland der waereld begrijpt, die zelf met handenarbeid Zijn brood verdiende. Door het aardsche heen moet het geestelijke bereikt en beproefd worden, niet over het aardsche, want wij zijn geboren om te gaan, niet om te zweven. Wij zijn gemaakt om te arbeiden, en niet om te rusten. Wij kunnen den waren vrede niet op geestelijke wijze bewaren, of wij moeten hem in den strijd, de moeite en de zorg des aardsche levens leeren behoeden.

De biddende mensch is het uitgedrukte beeld van iemant die Gods openbaringen verstaat en gelooft, en in het gebed teekent zich de algeheele zamenstemming van God en Mensch; want met den sprekenden mensch spreekt God, zoodat het gebed inderdaad is een zamenspreken van den Schepper en het schepsel.

Gods openbaring moet voor den mensch worden eene hernieuwing des levens, eene verlossing van het oude. Dat vernieuwen, dat verlost worden, vergeleken met den vroegeren zin en het vroegere leven, is eene vervorming te noemen, niet in die beteekenis, als verstoorde het den loop der natuur, maar in die van een hernieuwing of volmaking der natuur, die vernieuwd moet worden van het oogenblik af, dat de openbaring noodig werd, en die volkomen volmaakt wezen zal, als de openbaring geheel en

al begrepen zal zijn. Wegends de zonde bedoelt Gods openbaring voor den mensch verlossing, en naar mate hij zich te vrijer gevoelt van de zonde, naar die mate zoekt hij het eene oogenblik meer dan het andere de openbaring in de verlossing, of de verlossing in de openbaring. Van daar is de eenzijdigheid te verklaren, dat sommigen in den God-Mensch niet meer willen zien dan het middel ter verlossing, niet de openbaring Gods. De verlossing, aan den mensch van God geschonken, is de arbeid Zijner openbaring; de openbaring Gods is het feest Zijner verlossingswerkzaamheid. Alle openbaringen Gods zijn verlossingen, en elke verlossing is openbaring. De verlossing des menschdoms is aangevangen met de openbaring, en de openbaring zal volkomen zijn, als even zoo de verlossing volkomen is.

Waarom is alleen ons Nederland zoo bard tegen elke kolonizatie naar het Buitenland? Waarom zijn onze eigene koloniën zoo droevig gesloten voor gindsche ongelukkigen, die bij duizendtallen hier nimmer weder tot herstelling kunnen komen? Voor zoovelen in de steden, die, in naauwe stegen, van den blaauwen hemel naauwelijks meer dan een handbreed aanschouwen en, jaar in jaar uit, geälimenteerd worden, ging nog wel eene andere zon op, wanneer zij tot de vrije ontwikkeling kwamen, die in een ander waerelddeel, waar alles niet overbevolkt is, mochten wonen. Hoe weinig lust om iets te wagen, is er bij onzen landaard! Hoe anders ware het reeds lang geweest, wanneer ook de Nederlandsche regering, in plaats van altijd ongenegen zijn, den eerlijken strijd mede aanvaardde, om te beproeven wat nog konde bereikt worden. Zoude dat schoone gedeelte van Ceram, Klein Ceram genaamd, waar een hoog plateau ligt, bijna geheel ontvolkt, en nochtans

zoo rijk in heerlijke voortbrengselen, niet eens tot zulk eene vrije kolonizatie gebezigd worden kunnen? Is daar niet de kruidnagel, de kaneelboom, de sago, de notenmuskaat, de natuurlijke plant? Heeft niet de Oost-Indische Compagnie te vergeefs beproefd om dit Paradijs te verwoesten? Het ligt daar sints de dagen van Valentijn, prijs en buit aan wilde zwijnen en herten. Waarom zoude de Nederlander in zulk een rijk en schoon land niet tieren? Wie weet hoe spoedig ons eene vrije Christelijke bevolking ginds te stade zoude komen!.....

Kostelijke Bijbel! hoeveel schenkt gij den mensch, die zijne wezendlijke behoefte gevoelt en naar waren rijkdom streeft! Alles wat hij wenschen kan, hebt gij hem bereid: waarheid, die nimmer veroudert; een schat, die nimmer vergaat; eene vreugde, die altijd nieuw is; eene kroon, die in eeuwigheid niet verderft; heiliging van alle smart; ontheffing van alle vrees; de zaligste hoop, en het onvergankelijke leven. Voorwaar, het zijn rijke gaven, welke Gods genade schenkt aan allen, die Zijn woord liefhebben en bewaren.

Het is niet alles tegen u, dat tegen u wezen kan, mijn Christen! Gij zijt maar één van de millioenen kruisdragers, die allen van Éénen gedragen worden.

Naardien God de Allerhoogste, en niets boven Hem is, zoo kan Hij niet boven zich noch naast zich zien, maar ziet in

zich en onder zich. Hoe dieper nu iemant onder Hem is, hoe beter Hij hem ziet.

Het is niet goed, dat de mensch, zelfs met het doel eener godvruchtige vernedering, te gestadig met zich-zelven alléén blijve en tot zich-zelven terugkeere. Niet door het beschouwen van zich-zelven, maar door het beschouwen van zijnen Heiland, zal hij Hem gelijkvormig worden. De zekerheid, de kracht, het heil, liggen in 't gezicht van de Zon der Gerechtigheid, die de genezing onder haar vleugelen draagt. Het oog dan naar boven, gij volgers van Jezus Christus!

God, begeerig naar wraak; God, brandende naar onze tranen? Wie heeft het u gezegd, o mensch? Wie u toegelaten om deze schrikkelijke woorden, zoo als gij ze uitspreekt, op God toe te passen? Voorwaar, voorwaar, was God een mensch, was Zijn gevoel dat eens menschen, ook van den volmaaktsten onder ons, geen tiende deel van onze trouweloosheid en hoon was er noodig geweest om dien onverbiddelijken afkeer bij Hem op te wekken, dien men schendend Zijner rechtvaardigheid als aart en beginsel toedicht. Geen wonder, dat de lippen der Profeten zoo dikwijls van toorn spraken, van wraak en van haat, om ons hart te doen zinken in al de diepte van den afgrond, die er is tusschen God en de wanorde der zonde! Maar het is geen toorn, geen haat, wanneer de hoogste Heiligheid naar haren aart straffe oefent over het kwaad, omdat zij niet anders kan: het is rechtvaardigheid, het is noodwendigheid. Het kwaad zou geen kwaad zijn, als

het de rampzaligheid niet teelde; en wanneer God de zonde aan de rampzaligheid overgeeft, dan doet Hij niet anders dan een voorwerp aan zijne natuur te doen beandwoorden, niet anders dan het te teekenen met zijn eigen zegel, niet anders dan te verklaren, dat het kwaad kwaad is.

Waar God op het dwaasste spreekt, daar is Hij het wijsste.

Daar boven zit Hij, die de bedelaars met het zelfde oog aanziet, waarmede Hij de koningen aanziet, en durft wel zoo stout zijn, dat Hij de koningen niet aanziet en ziet den bedelaar aan.

Gods natuur is, dat Hij uit niets iets maakt, daarom, wie nog niet niets is, uit dien kan God ook niets maken.

In Christus kennen wij alles, de geheele Godheid en Menschheid, dat is: wij zien in Hem te gelijk de hoogste kracht of macht, en de hoogste zwakheid; leven en dood; gerechtigheid en zonde; Gods genade en toorn. Ach! wat willen wij zeggen, dat God is mensch geworden!

Verblijdt u steeds over de vreugde, waarmede de Heer aan u denkt! Verblijdt u over uwe zwakheid; zij wordt tot kracht door des Heeren kracht.

Niet te veel; geen twee, maar één te gelijk, en meer niet! Liever weinig en geheel, dan veel en slechts ten halven.

Men zou meenen, dat na een zondige eeuw geen goede meer ontstaan kan, maar wel een slechte. Het is echter anders: de menschheid gelijkt aan boomen, welke, hoewel scheef naar den grond gebogen, toch hunne nieuwe takken hemelwaarts doen groeien, even als die der rechte stammen.

Gelijk de gier van Prometheus, knagen ons duurzaam de begeerten, en de dwaze mensch, in plaats van den gier de sneb te ontnemen, kort hem de vleugels, en zoo blijft deze hem het hart wonden.

In de Christelijke liefde is de oogstdag der vreugde geen halve sekonde van den zaaitijd verwijderd.

---

wien gevoel van behoefte en begeerte naar heil hen dreef: de Heer, van Wien zij hoopten, dat Hij ook hun, al behoorden zij niet tot ABRAHAMS zaad, een Heer zou willen zijn. En daarom wendden zij zich tot een Zijner discipelen, en gaven hem het verlangen hunner harten te kennen: «Heere, wij wilden JEZUS wel zien!»

«Wij wilden JEZUS wel zien!» Wèl hen om dit verlangen, dat bekroond werd door het aanschouwen van den Heer! «Ziet,» zoo spreekt Hij-zelf: de ure is gekomen, in welke de Zoon des Menschen zal worden verheerlijkt.» Jodengenooten uit Griekenland! gij waart gekomen om den Heer uwen God te aanbidden op het Paaschfeest. Gij waart opgegaan naar het Huis Gods, en wildet daar JEZUS zien. Welnu, nog vóór den grooten Feestdag wordt Hij als uw Pascha voor u geslagt. De tempel, waarin Hij Zijne offerande Gode zal offeren, bezit geenen voorhof der Heidenen, waarin gij als in Jeruzalems tempel verbannen blijft: voor Jood en Heiden, voor een iegelijk, die wil zien en gelooven, is ook zelfs het voorhangsel weggenomen van het binnenste Heiligdom van Golgotha.

«Wij wilden JEZUS zien!» Hoe velen hebben dien wensch geuit! Hoe velen zagen dien wensch vervuld! Zalig zij, die den Heere hebben gezien met hunne oogen, en die de woorden des levens hebben opgevangen uit Zijnen mond! Maar zullen wij ons vergenoegen met het zaligspreken van anderen, en meenen dat zulk eene begeerte in ons ongepast zou zijn, en, nadat de Heer reeds zoo lange van deze aarde is teruggekeerd naar den hemel, te vergeefs zou wachten op bevrediging? Welk geloovige zou dat immer kunnen meenen? Lezers, wij willen trachten, in u allen de overtuiging te verlevendigen, dat het zalig is zulk een verlangen te koesteren naar den Heer.

«Wij wilden JEZUS wel zien!» Indien dat onze wensch is:

Wie is Hij dan, dien gij verlangt te aanschouwen?
Moogt gij wenschen Hem te zien?
Kan zulk een wensch immer worden vervuld?

Kent gij Jezus? — Gij ziet welligt met bevreemding op, dat u zulk eene vraag wordt gedaan. Gij zoudt het gepaster vinden, indien aldus werd gesproken van den leerstoel eener Joodsche Synagoge, of voor de altaren van eenen Heidenschen tempel. Maar gij, die deze bladen in handen neemt, behoort tot hen die gewoon zijn zich te vergaderen in de bedehuizen der Christenen en zich daar te hooren toespreken als «de Gemeente van Jezus.» De meesten uwer, die tot rijperen leeftijd zijn gekomen, en zoovelen, die nog pas de jaren der jongelingschap hebben bereikt, verklaarden reeds openlijk voor God en Zijne Gemeente, dat zij Jezus erkennen als hunnen Heer. En toch — wij herhalen onze vraag: «Kent gij Jezus?» en wij hebben daarbij niet slechts hen op het oog, die door verwaarloosde verstands-ontwikkeling in een staat van onvatbaarheid verkeeren, die hen belet de eenvoudigste waarheden in zich op te nemen en te bewaren; maar wij spreken ook tot de zulken, die zich, en misschien met regt, onder de meestbeschaafden willen hebben gerekend. En indien gij nu al terstond gereed zijt deze vraag toestemmend te beantwoorden, verzoeken wij u te bedenken, dat wij niet bedoelen, «of gij weet, dat Jezus Christus eenmaal op de wereld is gekomen, aldaar heeft geleefd en geleerd, geleden en den dood ondergaan, en van daar is verhoogd en verheerlijkt aan de regterhand Gods.» Zulk eene algemeene kennis van des Heeren bestaan toch kan plaats vinden, zonder dat gij iets van Zijn wezen en van Zijne betrekking tot u begrijpt of doorgrondt. Maar tot de waarachtige

kennis des Heeren behoort bovenal, dat gij met den blik uws verlangens, met den wensch om zelven des Heeren te zijn, met de begeerte om al het Zijne te bezitten als het uwe, indringt in alles wat ons omtrent onzen Jezus en van des Vaders genade in Hem, is bekend gemaakt. En o, indien wij alzoo onzen blik vestigen op de openbaring Gods in Christus, welk een heil en hoe groot een geluk ontdekken wij dan daarin, dat nog eenmaal, door een wonder van Gods genade, een Reine voortkwam uit het onreine en zondige menschdom. Met welk een dankbare blik zien wij op die gezegende Evangeliebladen, die ons, althans in de hoofdtrekken, het leven mededeelen van Hem, in Wien en om Wiens wil des Heeren welbehagen is in ons. Was het u niet dikwijls, bij de lezing van die eenvoudige en toch zoo treffende mededeelingen van Jezus geschiedschrijvers, als of gij Hem-zelven verzeldet op Zijne omwandelingen, als of ook uw voet rustte op Kanaäns heiligen bodem, waar woorden werden gesproken zoo als nooit eenig mensch vermogt te spreken, waar daden werden verrigt, van welke wij niet weten wát meer te bewonderen en te aanbidden, de wonderkracht of de wonderliefde? Weet gij eene keuze te doen, welke het schoonste en aantrekkelijkste rustpunt is op de levensreize des Heeren van Bethlehems kribbe naar Golgothaas kruis? Gevoelt gij niet gelijken eerbied voor den krachtigen Wonderdoener en den welsprekenden Profeet? Gevoelt gij niet, bovenal, liefde en teedere hoogachting voor den liefhebbenden Vriend des menschdoms bij uitnemendheid? Wilt gij weten wie Jezus is, al heeft uw oog Hem niet aanschouwd, nog eens, vestigt dan uwe blikken op de paden, die Hij heeft bewandeld; op de gedenkteekenen van magt en liefde daar achtergelaten; op de bronnen van heil, ontsprongen waar Hij Zijne voeten zettede; op de vruchten van kracht, sterkte, troost en zegen, ontkiemd en grijpt waar Zijne

hand het zaad uitwierp! Wilt gij weten wie Jezus is; wilt gij Hem kennen, waar Hij de Goddelijke beteekenis van Zijnen naam handhaafde, ziet Hem dan opofferende, niet maar van zich-zelven, maar opofferende zich-zelven gehéél! Ziet Hem dan de zaligheid uwer ziel koopend en de prijs betalend van Zijn dierbaar bloed! Ziet Hem uw leven inwisselend tegen het Zijne! Ziet Hem stervende den dood, en daardoor u-zelven geboren voor het eeuwige leven! Kent gij dien Jezus, mijne lezers? Erkent en gevoelt gij, hoe groot en heerlijk en verheven Zijn wezen was? Kent gij Hem, zoo als Hij, niet maar in vlekkeloosheid, maar in alles wat ooit den naam van menschelijke deugd mogt dragen, alle de kinderen der menschen, aan wie het Hem behaagde den naam van broeders te schenken, achter Zich liet en in de schaduw stelde? Maar ook, gij weet immers, welk een naam Hem gegeven wordt, boven den naam die op Zijne zaligende betreking tot het menschdom wijst; gij weet welk eenen naam de God des hemels Hem gaf, terwijl de hemelen zich openden boven den Jordaan des doops, en vóór dat het luchtgewelf zich sloot boven den Thabor der verheerlijking? En zoo het uit de hemelen klinkt en op de aarde weêrgalmt: « Jezus is Gods Zoon! » dat was niet maar om aan te duiden, hoe groot en heerlijk en verheven Jezus was onder de menschenkinderen, maar hoe hoog Hij boven hen stond door Zijn natuur, Zijn wezen, Zijn waarachtige en eeuwige Godheid! O, dat zich de wijsheid van de zonen des stofs heeft geërgerd aan de waarheid die uit den Heer is, en door lust om het Goddelijke te meten met Menschelijke maat, zich vergrepen heeft aan den naam, den rang, het wezen van den Eeniggeborene Gods! Dat er nog in den dag, waarin wij leven, Babelstorens door des menschens hand worden opgetrokken en daarvoor de bouwstoffen worden geplunderd, waaruit de vaste grondslag moet worden gesticht onzer

eenige hoop op behoud! Mijne lezers, gij niet alzoo! Al kan uw verstand niet in zich opnemen de geheimenis van eene vereeniging tusschen Goddelijke en Menschelijke natuur, gij wilt uwen Zaligmaker niet ontnemen wat Hem de kracht en het vermogen gaf om u te redden, wat aan Zijne offerande waarde ter verzoening schonk! Gij neemt de heilige bladen niet op, om stoutweg te loochenen wat daar met onuitwischbare letteren geschreben staat: «In den beginne was het Woord, en het woord was bij God, en het Woord was God; door dat Woord zijn alle dingen gemaakt, en Hij is het, die alle dingen draagt door het woord Zijner kracht!» En aanbiddend voor de nederbuigende genade des Heeren, valt gij voor Hem neder, daar gij de verkondiging hoort: «Het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond.» O, Jezus, onze Heer! indien Gij niet als Uw eigen Vader leefdet van eeuwigheid, hoe kondet Gij spreken van de tijden vóór de grondlegging der wereld? Indien daar niet in U was Goddelijke Alwetendheid, hoe zoudt Gij de gedachten hebben geopenbaard der Natanaëls en der Zaccheussen? hoe zoudt Gij met Uwen blik hebben kunnen doordringen tot in de verwijderde toekomst? Indien in U geen Goddelijke Almagt had gewoond, hoe zou het woord van Uwen eigenen wil het geweld der stormen en de overmagt van krankheden en kwalen hebben beteugeld; hoe het bevel van Uwe eigene kracht het leven hebben teruggeroepen uit den dood? Laat dan Uwe Godheid loochenen wie niet door Uwe Godheid wenscht behouden te worden, wij erkennen U als Heer en Koning, als «God boven alles te prijzen tot in eeuwigheid!» O, wat was Zijne afkomst uit Davids vorstelijk stamhuis, daar wij Hem leeren kennen als die afstamde uit den Koning des hemels en der aarde. Als Gods Zoon voerde Hij heerschappij over al wat leefde en bestond, ook schoon Hij onderwor-

pen was aan menschelijke nietigheid en ellende. Als Gods Zoon oefende Hij geweld over de booze geesten en over den Engel des doods. In de grafspelonken der herrezenen door Zijn woord, weêrgalmde Zijn stem, als in Zijn eigen grafspelonk de jubelkreet der Engelen, die Hem begroetten als den vernietiger des doods, den overwinnaar van graf en hel!

Jezus Mensch, Jezus God! Kent gij dien Jezus? Kent gij Hem dan ook in de wonderbare vereeniging daarvan, als in waarheid den Godmensch? Maar indien daar nog twijfel kon bestaan aan zulk eene heerlijkheid in den Verlosser des menschdoms, terwijl Hij nog omwandelde op aarde, die twijfel moet eindigen, daar wij Hem door den Vader boven alles verhoogd zien en bekleed met den naam, die zelfs dien der Hemelmagten te boven streeft, die alleen gelijk is aan den naam van God-zelven. Het Evangelie, dat ons onzen Heer doet kennen in de gedaante, waarmede hij op deze wereld bekleed was, schuift ook nog het gordijn weg, dat ons de eeuwige woning des Heeren verborgen hield. Aan de regterhand des Vaders, op den eeuwigen troon Gods, zit de Zoon Gods, de eeuwige eenige Middelaar. Als het geslagt en verheerlijkt Lam, is Hij het voorwerp van aller aanbidding, en wordt Hem hulde, lof en eere toegebragt. Hem doen ons de geopende hemelen zien, als die alle magt bezit daar boven en hier beneden, als die zetelt op de wolken, en eenmaal rigten zal op de wolken. Voor Hem, die het wereldgerigt uit de hand zijns Vaders overnam, die de Heer is van tijd en eeuwigheid, buigt zich en beeft terug de wraakengel des doods; voor Hem sidderen de gevallen Engelen des hemels: want Zijn arm heeft gewrocht wat Zijn naam aanduidt. Hij is de Verstoorder van Satans Rijk, de stichter en eeuwige Regeerder van het Koninkrijk Gods.

En nu dan: Kent gij Jezus? Kent, aanbidt en verheerlijkt gij Hem alzoo? Komt dat alles u voor den geest, daar gij Zijnen naam op uwe lippen neemt, wanneer gij dien naam aanroept en in dien naam tot den Vader bidt? Wat hebben wij nog in flaauwe trekken geschetst, wat ons van de heerlijkheid van onzen Heer is geopenbaard! Hoe donker is die schaduw, bij het licht, dat van Hem-zelven uitgaat! Maar toch, wij wilden, dat gij u zóó onzen Jezus vertegenwoordigdet, Hem u zóó voor den geest bragt, om u daarna te vragen: Welnu, zoudt gij willen, verlangen, wenschen, dien Jezus te zien? Maar hoe! Zou zulk een verlangen in ons kunnen bestaan? zou het in ons mogen opkomen en ons immer bezielen? Zou dan de nietige aardworm de nabijheid kunnen wenschen van den Heer des hemels? de zoon des stofs zich stellen tegenover den Zoon des eeuwigen Gods? Zouden wij, minder dan een stofje aan de weegschaal en een druppel aan den emmer, ja, wier geheele woonplaats, de gansche wereld, minder is dan dat in de oogen des Heeren, ons durven plaatsen nevens Hem, die de geheele schepping bezielt en het heelal bewoont? Ware het geene vermetelheid, maar de gedachte daaraan in ons op te nemen, of eenig voedsel te durven geven? Zouden wij niet moeten vreezen, dat de Heer, in billijken toorn ontstoken over zoo schendig bestaan, zich aan ons openbaarde in al Zijne overmagt, die ons verpletterde en uitroeide van deze wereld? Maar zoo zagen wij immers den Heer niet gezind jegens hen, die zich Zijne tijdgenooten mogten noemen en Hem zagen verkeeren in hun midden? Onder alle de kinderen van Kanaän's grondgebied, onder de verachte Samariërs zelven, was er niet één, die ooit het getuigenis kon afleggen: » Ik wilde tot Jezus gaan, maar Hij heeft mij van zich afgestoten.» Maar wel konden Jood en Samariër, wel konden aanzienlijken en geringen, wel konden tollenaars en zondaren van den Heer

getuigen:» Wij hebben geopende armen gevonden, en die de Heer was des hemels en der aarde, Hij heeft het met daden getoond, dat Hij niet gekomen was om gediend te worden maar om te dienen en Zijne ziele te geven tot een rantsoen voor velen!»

Mijne lezers, zoudt gij meenen, dat de Heer, dien wij heden onzen Heer mogen noemen, een ander is dan die voor achttien eeuwen op de wereld verkeerde? Zou Hij die op aarde geen plaats had om Zijn hoofd neder te leggen, Zijne liefde, toenadering en welwillendheid hebben verloren, nu Hij heeft ontvangen magt en heerlijkheid, nu Hij gezeten is op den hemeltroon? Maar is dan die troon niet de zetel van het Rijk der genade en der liefde? En blijft die liefde niet voortgaan, den onmetelijken afstand aan te vullen, die den Schepper van Zijne schepselen, die den Heer en Koning van Zijne onderdanen verwijdert?

Wilt gij tot Jezus gaan? Ik wil voortgaan met het onderzoek, of zulk een wensch in ons kan opkomen en mag levendig wezen. En indien zich daartegen bezwaren opdoen, moet het dan ook niet wezen, dat de zwakheid van ons menschelijk oog ons zou beletten het licht des Heeren te zien en den glans Zijner majesteit te aanschouwen? Wij kunnen immers den gloed niet verdragen van het geschapene licht, en moeten onze oogen sluiten voor de stralen eener helderschijnende zon? Wat zou het dan wezen, indien wij den glans moesten aanschouwen van den Schepper des lichts, die zelf licht is, en hemelgloed van zich doet uitgaan? Toen Elia op Horeb het aangezigt des Heeren Gods zou aanschouwen, omwond hij zich met zijnen mantel, ofschoon ook de Heer hem voorbijging als in een zachte stilte. Toen, gedurende het verblijf van Jezus op aarde, op den berg der verheerlijking, voor een enkel oogenblik, hemelsch licht Hem omstraalde, moesten de discipelen zich nederbuigen ter aarde, omdat zij verblind

werden door den glans van het Hemellicht. En nu, die CHRISTUS verheerlijkt in de hemelen, gezeten op den troon van God-zelven!... Wij zouden kunnen wenschen Hem te naderen en niet vreezen te bezwijken? — Maar wederom, indien de Heer verlangt, dat wij tot Hem zullen gaan, en het is zeker dat Hij het van ons verlangt, zoudt gij meenen, dat dit zijn zoude, opdat de glans Zijner majesteit ons zou verteeren? Of zou die hand, die op aarde zich op zoo menig oog legde, opdat het zien zoude, zich aan het onze zoo onttrekken? Zou de Heer, die Zijnen Discipel op PATMOS de vatbaarheid schonk om den glans Zijner majesteit en het licht des hemels te doorschouwen, zich niet openbaren aan onzen blik, die verlangde Hem te zien? Maar dan ware Hij niet meer onze Heer! En toch, ons hart verzekert ons, wat Zijn woord verklaart, dat Hij onze Heer wil zijn tot in eeuwigheid.

Zoudt gij kunnen en durven wenschen, den Heer te aanschouwen? Heb ik die vraag gedaan aan nietige kinderen des stofs, aan zwakke stervelingen op aarde, ik moet ze ook doen aan zondige zonen en dochteren van Adam: ik moet ze rigten tot onreinen, bezoedelden, doemwaardigen, zoo als ik u en mij-zelven immers beschouwen en noemen moet. O, indien daar alleen zwakheid in ons woonde, wij zouden ons bij onzen wensch om tot den Heer toe te naderen, vertroosten met het denkbeeld:

«Hij weet wat van zijn maaksel zij te wachten,
«Hoe zwak van moed, hoe klein wij zijn van krachten,
«En dat wij stof van jongs af zijn geweest.»

Maar wij vinden bij den blik op onze wegen en bij den blik in ons binnenste den grooten hinderpaal om ons tegenover den Heer te stellen en tot Hem te gaan. Hij, wij weten het, is heilig, te rein van oogen dan dat Hij eenig

kwaad zou kunnen aanschouwen. En wij — de zonde maakte ons bevlekt, bezoedeld, melaatsch, van het hoofd tot den voetzool. In ons is niets meer, dat den Heer zou kunnen behagen. Voor Zijne oogen kunnen wij niet anders verschijnen dan als ongehoorzamen, die Zijne wetten schonden; als vertreders Zijner geboden; als waardig Zijner wraakoefeningen en oordeelen. O, waren wij slechts dwalende schapen, die door enkel onvoorzigtigheid het spoor van onzen Hemelschen Herder hadden verloren! Maar staan wij niet schuldig aan zoovele duizende moedwillige zonden? Moedwillig zondigen, en toch het aangezigt des Heiligen te willen aanschouwen; kan het immer opkomen in ons gemoed? En toch:

«Geen Vader sloeg met grooter mededoogen
«Op schuldig kroost ooit Zijn ontfermende oogen
«Dan Isrêls Heer op ieder die Hem vreest!»

Hoe! zou ook de God des Hemels nog in mededoogen en liefde op ons nederzien? Van waar die liefde en dat welgevallen? Broeders, vraagt het aan Jezus uwen Heer! Of neen! vóór dat gij het waagt tot Hem te naderen, vraagt het aan de geheiligde en verzoende aarde, wat daar op haren bodem is geschied! Verwijlt met uwe verbeelding op Kanaäns gezegenden grond, in Gethsémané's sombere dreven, op Golgotha's bloedigen heuveltop! Maar ook, indien gij van daar het antwoord ontvangt: «De Hoogepriester Gods is ingegaan in het binnenste Heiligdom. Het Lam Gods is ter slagting geleid. De Zoon des levenden Gods is gestorven aan een kruis. Op den berg der hoofdschedels is een stroom ontsprongen van verzoenend bloed, overschenen door het licht van Goddelijke genade.» Als gij zulk een antwoord ontvangt, wat toeft gij om verre te staan van den Heere? Geredden door Jezus, gereinigden

in Zijn bloed, gekochten door Zijn dood, heeft Hij niet genoeg voor u gedaan? Wat woont daar dan in uw binnenste? bange vrees, die u terughoudt? of teedere liefde en dankbaarheid, die u doet wenschen, verlangen, smachten om uwen JEZUS te zien?

Maar al mogt ons nu ook alles wat wij van des Heeren liefde leeren en weten en kennen, de vrijmoedigheid schenken, om naar des Heeren aangezigt te wenschen en te verlangen, is het niet eene dwaze begeerte, die toch nimmer op aarde hare vervulling zal zien, en die alzoo beter onderdrukt wierde in ons gemoed? De tijd is immers voorbij, dien JEZUS aan Zijn verblijf op aarde toewijdde. Niet op onze straten zullen wij Zijne stem hooren, als zij die voor achttien eeuwen Kapernäum en Bethsaïda bewoonden; niet in onze bedehuizen, als in Jeruzalems tempel, zal Zijn mond woorden van liefde en vertroosting spreken; niet in onze woningen zal Hij binnengaan, of aan onze haardsteden rusten, als eenmaal in de gezegende woning zijner vrienden te Bethaniën! JEZUS is weggegaan van de aarde, want Zijn werk op aarde was volbragt. Wèl werd nog eenmaal Zijn stem gehoord, toen SAULUS bij Damaskus de verkondiging uit de hemelen vernam: «Ik ben JEZUS!» Wèl zag Hem JOHANNES in verrukte verbeelding in al den glans Zijner heerlijkheid en majesteit; maar achter de rotsen van Patmos is dat licht ondergegaan, dat niet meer vóór den laatsten werelddag zal herrijzen. Nog eens dan, is het niet eene dwaasheid, een wensch te koesteren, van welken wij met zekerheid weten, dat daarvoor geene vervulling te wachten is? Maar zou dat inderdaad zoo zijn? Zou het zien van JEZUS dan allééén kunnen geschieden door de oogen van ons ligchaam? of zouden wij ook de

oogen onzes geestes hebben om te aanschouwen wat nog aan den aanblik onzer sterfelijkheid is ontzegd? Zou zich onze ziel niet kunnen verheffen boven de aarde, en de blik des geloofs niet kunnen doordringen tot den Heer? Maar immers, dat was reeds vergund aan de vrienden Gods, die in den dag der belofte leefden? Zij kenden van hunnen Heer nog zoo weinig; en toch, zij zagen uit naar den Heer, zij leefden en stierven in den Heer. O, geloovige vrienden van JEZUS! is uw voortdurend gebed, uw innig verkeer, die overgave uwer liefde, niet eene toenadering tot Hem, die reeds geheel uwe ziel vervult? Is U JEZUS-zelf, Zijn persoon, Zijn wezen, een vreemdeling? Of verkeert gij met Hem als met uwen teedersten vriend? En als u dan door den invloed des Geestes de woorden, die Hij eenmaal op aarde sprak, als tot u gesproken, worden toegeëigend, is u dat niet een antwoord des Heeren op uwe bede: «Heer wij wilden U zien!»

Kennen en aanschouwen, is het op het geestelijk grondgebied niet hetzelfde, is het niet één? Indien gij Hem niet maar in al Zijn grootheid, al Zijn liefde, al Zijn reinigende en heiligende kracht, maar indien gij Hem kent als uwen Heer, indien gij tot Hem zeggen kunt: «mijn JEZUS!» hebt gij dan den Heer niet gezien? Die aanblik is ons toch vergund op aarde, want onze Heer is toch rondom en bij ons, en indien wij het in waarheid wenschen, dan is Hij ook binnen in ons. Ziet, mijne lezers! dat aanschouwen des geloofs, door den Heer-zelven bevestigd, kan ook reeds aan deze zijde des grafs zoo groote hoogte bereiken, dat het een voorsmaak wordt der eeuwige genieting van het aanschijn des Heeren. Wilt gij een voorbeeld? Wij noemen u den naam van STEFANUS. Nog had de moordende steen, die bestemd was, zijn hoofd te verbrijzelen, hem niet bereikt: nog had de doodsengel, schoon hij dreigend naast hem stond, den verpletterenden slag

niet toegebragt; en toch! reeds was zijn blik ingedrongen tot in het binnenste Heiligdom der heerlijkheid Gods. In vrolijk gejuich nam hij afscheid van de aarde, want hij mogt het in zalige ervaring getuigen: "Ik zie de hemelen geopend en den Zoon des Menschen staande ter regterhand Gods!» En meent gij dan, dat hij de eenige zou geweest zijn, wiens geloof zoo verre vermogt door te dringen, ofschoon ook de mond van zoo menig stervende in den Heer niet meer kon weten wat de oogen Zijns geestes zagen? Indien gij maar één vonk des geloofs in u bezit, gij zult het gevoelen hoe zaligende hoogte dat door de genade des Heeren kan bereiken. Gij wenscht uwen Heer te zien? Welnu, gij zult Hem aanschouwen! Nog op deze wereld zullen uwe oogen zijn aangezigt ontmoeten. Wel zullen gedurende uw leven op aarde geene Engelen uwe woonstede heiligen tot een Bethlehem, waar Gods Zoon verschijnt in het vleesch. Maar toch eens zal u ook hier beneden uit den mond der heilige Engelen bazuingeklank toekomen, dat de aarde en de wolken des hemels heiligt tot de vierschaar van uwen Regter Jezus, tot de troon van uwen Koning Jezus. Dan zult gij Hem zien! Gij allen zult Hem zien! Die aanblik zal u ontzettend wezen en doen beven; of het aanschouwen van uwen Heer zal u vervullen met de verbazing der vreugde. Dat zal zijn, naar mate gij zelve het hebt gewild. Is Jezus uw Jezus, dan is u ook de Regter welkom, de Koning dierbaar. Dan verlangt gij naar de stonde, waarin gij Hem zult zien in al den luister Zijner heerlijkheid, waarin zich de onmetelijke rijkdom Zijner genade zal openbaren in uwe vrijspraak en zaliging, en met het oog op dien dag der dagen wordt het reeds uwe verklaring: «Wij wilden onzen Jezus zien!»

Gij zult Hem zien hier op aarde; maar ook, gij zult Hem zien daar boven in de hemelen. Ja, geloovigen, zoo

waarlijk de Heer leeft, gij zult Hem zien. Kan uw geloof hier de hoogte bereiken, dat het u den PAULUSwensch in den mond legt: «Ik verlang hartelijk om ontbonden te wezen en met CHRISTUS te zijn!» die wensch staat vervuld te worden, en wordt daar boven bekroond. De zaligheid des Heeren, is zij u niet dáárom boven alles dierbaar, omdat zij bestaat in het aanschouwen van JEZUS? En zoudt gij dan niet smachtend uitzien naar den tijd, die dat verlangen vervult? O, indien de Heer ons maar altijd even dierbaar was, wij zouden wel meer worden losgemaakt van de aarde: onze blik vestigde zich dan immer naar boven! Maar toch, het geloof kent de verrukkende oogenblikken des verlangens, en verwijdert eene vrees, dat daarvoor gene vervulling zou zijn bij den Heer. Was en is het dan uwe begeerte, gedurende den ganschen tijd van uw vernieuwde leven op aarde, om Zijn aangezigt te aanschouwen, uw jongste ure geeft u te smaken wat gij biddend hebt gezocht. Ziet! daar nadert de Doodsengel uwe veege sponde, en zijne schrikverwekkende gedaante is veranderd in den schitterenden glans eener liefelijke engelenverschijning. De lijkwade, die gij reeds meent, dat om uw ontzielde ligchaam zal worden geplooid, wordt in uw oog het sneeuwwit kleed der verlosten in CHRISTUS bloed. En de aankondiging van uw vonnis: «Kind des stofs en der zonde, gij moet sterven!» wordt in uwe ooren: «Verloste, gij zult uwen JEZUS zien!»

Ik neem nog éénmaal het woord onzer Overdenking op, om u die dit leest, te vragen, of het de uitdrukking is van den wensch uwer harten? Ik moet het u allen vragen: «Zoudt gij wenschen en verlangen, JEZUS te zien? Zou het u eene aangename tijding, eene welkome boodschap

wezen, indien in deze ure een Engel Gods als heraut nederdaalde, om u te verkondigen: «Hij komt!»; indien hij u wees op de wolken, die zich openden, om den Koning van Hemel en Aarde, den Regter der wereld, op die wereld den toegang te banen? Indien er onder u zijn, van wie wij hopen mogen, dat zich bij uwe beklemdheid van zoo groote heerlijkheid te aanschouwen, toch ook verlangen voegt om den Heer te zien, dien gij hebt lief gehad en gediend, daar zullen er toch ook nog zoo velen wezen, van wie wij moeten vreezen, dat geene tijding hen vreesselijker in de ooren zou klinken: die nog liever zouden hooren: «gij zult het aangezigt des Heeren nimmer aanschouwen!» Indien gij zulk een blik heb geslagen in uwe ziel, en gij daarvan de waarheid moet erkennen, ongelukkige bevreesden! gevoelt gij u daarbij niet diep ellendig en moet gij niet jammeren over uwen verloren toestand? O, wij moeten het u volmondig erkennen, dat al wat wij den geloovige tot vertroosting hebben toegesproken, U moet bekommeren, verschrikken, beangstigen. En toch! wij hebben die woorden niet teruggehouden om u te sparen en onaangename indrukken in u voor te komen; wij wilden ze niet terughouden: wat dan hadden wij de stem der waarschuwing moeten smoren, en gij zoudt het ook ons eenmaal kunnen verwijten: «Bode des Heeren, waarom hebt gij het woord des Heeren niet gesproken tot ons?» Gij zijt bevreesd en ontrust; en wèl bestaat daartoe reden, o meer dan overvloedig reden! Gij zoudt bijna gewenscht hebben, dat wij u van Jezus hadden gezwegen, want gij verlangt niet Hem te zien. En toch, gij zult Hem zien! Gij moet Hem zien! De dag nadert, waarop gij zult gedwongen worden Hem te zien! In dezen oogenblik, terwijl gij deze woorden leest, is u misschien de Heer niets, noch Verzoener noch regtvaardiger Regter. Maar dan zal Hij u veel zijn; want dan zult gij erkennen: «mijn lot is in Zijne handen.

De Regter moet mij oordeelen, omdat ik den Zaligmaker heb verworpen. De Verheerlijkte moet mij uit Zijne heerlijkheid nitsluiten, omdat ik Zijn bloed heb vertreden!» Maar moet dat zoo zijn? Is er dan voor u geen uitkomst meer? Moet uw blik in de toekomst zoo droevig blijven? Kan daar dan waarlijk niets van die hope en dat verlangen in u komen, dat den geloovige reeds hier op aarde zoo bemoedigt en eenmaal zoo zalig maakt? — Maar zoudt gij dat kunnen meenen? Is dan de weg des geloofs voor u gesloten? Kunt gij niet liefhebben? Kunt gij het verlangen naar Jezus niet aankweeken in uw hart? Wat is er in uw aller gemoed veel plaats voor liefde: gij kunt ouders teeder beminnen, echtgenooten dragen in uw hart, kinderen afgodiesch liefhebben en alles voor hen opofferen; en al kondet gij dat niet, gij kunt de wereld beminnen, de zonde liefhebben, u-zelven en uw eeuwig heil aan haar opofferen. En kunt gij dan niets gevoelen voor Jezus uwen eenigen Heer, uwen besten Vriend, uwen teederen Zaligmaker? voor Jezus, die, om u te redden, hemelsche heerlijkheid verliet voor aardsche smarten; voor Jezus, die, om u te zaligen, Zijn bloed deed stroomen en den laatsten adem uitblies aan het kruis? Zegt, o zegt het, kunt gij voor dien Jezus niets gevoelen? kunt gij niet verlangen door Hem gered, behouden, zalig te worden?.... Zegt toch niet: «Neen, wij kunnen het niet.» Ach, dat gij wildet! dat gij nog in deze ure wildet!

Indien gij wildet, zou daar ook voor u geen weg geopend wezen tot geloof en behoud? Durft het zeggen, nu u weêr bij herhaling is verkondigd, hoe lief de Heer u heeft, hoe de Heer uw behoud verlangt! Durft u te verplaatsen op den heiligen grond, waar Jezus leefde en leed en stierf, en zegt daar: «De Heer wil mijn behoud niet!» Verplaatst u in Gethsemané, en zegt er: «Daar is geen bloetzweet genoeg uitgeperst om mij te redden!» Toeft op Golgotha, en zegt:

«Dat kruis was niet smartelijk, niet gevloekt genoeg, om mij te behouden van den dood!» Ziet den gestorven Godszoon het hoofd nederhangend op de borst, den grond onder Hem doorweekt van bloed, en zegt daar: «God heeft mij niet lief!» Zondaren, de weg die PETRUSSEN en MAGDALENA's en SAULUSSEN aan de voeten van JEZUS bragt, staat nog open voor den diepstgezonkenen onder u. Maar het is een weg, niet van werelddienst, niet van eigenwillige godsdienst, niet van opbouwen op aardsche fondamenten en in eigen kracht, niet van vertroosting en hope zonder den éénigen grond; — maar de weg van terugkeer uit de wereld, de weg des zoekens en smeekens, der ootmoedige overgave aan den éénigen JEZUS, doch dan ook, door des Heeren kracht, een weg van geloof en vernieuwing des gemoeds! Tot dien weg vergadert u de Heer, als Hij u toeroept in Zijn woord: «Komt tot Mij, en Ik zal u ruste geven!» Als Hij u toeroept door het woord der prediking: «Laat u met God verzoenen»; als Hij u noodigt van Zijn stervensdisch: «Neemt, eet, en hebt deel aan Mij.» En wat hebt gij nu met die roepstemmen der liefde gedaan? Wat hebt gij gedaan met de kracht des Geestes die u drong? Zag de Heer u vermoeid en belast aan Zijne voeten, in berouw en tranen onder Zijn kruis, heilzoekende en genadesmekende onder Zijn prediking, aan Zijn avondmaal? Oordeelt zelven wat gij hebt gedaan! O, gij hebt medegevoel voor al wat daar groot is en edel, en uitgaat uit den mensch; en gevoelt gij dan niets voor al wat uw Heer heeft gedaan? Gij zoekt angstig naar genezing, en gebruikt elk middel, dat de krankheden uws ligchaams kan herstellen, en wilt gij niets doen om te genezen de doodelijke krankheid der zonde, die uwe ziel ondermijnt, sloopt en verderft? Ongelukkigen! laat dit grievend verwijt, dat u van den Heer toekomt, het laatste wezen, dat gij tot uwe veroordeeling op u zelven hebt toe te passen; en daartoe, gaat

naar Jezus, en wilt toch uwen Heer, uwen Jezus zien!

Gelooft gij niet, dat het een zoet, rustig en vertroostend reizen is naar het eeuwige Vaderland, waar Jezus heerscht, indien gij leeft in het verlangen om Hem te zien? Vraagt het den geloovige, ziet het aan den geloovige, hoe bemoedigd, ook onder strijd tegen leed en zonde, hoe gerust hij het einde te gemoet gaat! Dat is, omdat een verlangen in hem leeft, dat niet kan, niet zal te leur gesteld worden. Onverschilligen voor den Heer, vrienden der wereld, welk verlangen is in u? De wereld is u veel: en ziet, zij bedriegt u; zij stelt u te leur, zij verlaat u in de ure des gevaars. De schatten der aarde zijn u veel: en de mot en de roest verderven ze onder uw oog. Uw naam en rang op aarde zijn u veel: maar zij worden uitgewischt van den aardbodem, en reeds terwijl gij leeft verduisterd door den naam dien gij bij den Heer draagt, den naam.... zondaar! Gij zijt u-zelven veel: en niets is vergankelijker dan gij zelve, die verdort als het gras en afvalt als de bloeme des velds.

En indien gij nu dat alles, of eigenlijk dat niets, opofferdet en afstondt voor Jezus; indien gij het inruildet, en daarvoor den Heer kondet bezitten en zien, zoudt gij dan niet in waarheid rijk en gelukkig wezen?

Jezus heeft u gekocht met Zijn bloed. Maar indien gij niet gekocht wilt zijn, en gij wilt zelven de wereld koopen voor den prijs van uw eeuwig heil!... Weet gij wie dat deed? Het was Judas! En toen hij nu gezondigd had, ach! ware hij teruggekeerd! Maar neen, hij wilde Jezus niet zien, en hij zag de wanhoop, het verderf. Hij stortte als een zelfmoordenaar neder in een diepen afgrond op aarde. O, ware nog die afgrond de diepste geweest, waarin hij zich nederwierp!

En ook Petrus had gezondigd, maar Petrus keerde terug. Hij wenschte door het midden zijner bittere tranen

Jezus te zien, en hij heeft Hem gezien. En toen ook Petrus stierf, al stierf hij ook een marteldood, als Stefanus zag hij zijnen Heer in zijne laatste ure. En hij leeft in het aanschouwen des Heeren tot in eeuwigheid.

Maar behoeven wij wel den blik te vestigen in zoo ver verwijderde tijden? Bepaalt u bij wat uwe eigene oogen hebben gezien! Gij hebt ze zien sterven, die sidderden voor den aanblik des Heeren; gij hebt ze zien sterven, die met hun brekend oog den Heere zochten, die in die ure meer dan ooit verlangden Jezus te zien.

En heeft dan die aanblik uwe keuze niet gevestigd?

Geliefden! wij gaan ons sterven te gemoet, zekerder dan dat wij den dag van morgen tegentreden. O, indien in die ure duisternis om uwe sponde, angst en schrik in uwe ziele moest wezen! Indien gij, tegen den dood worstelend, in wanhoop moest uitroepen: «Ik wil, ik kan Jezus niet zien!» — Zoekt Jezus! Gelooft in Jezus! Hebt Jezus lief! Uw laatste snik zij: «Amen, kom Heere Jezus!» Uw oog zal zich sluiten voor het licht der aarde, maar om zich in dienzelfden oogenblik te openen voor het licht der eeuwigheid. In den hemel treedt de Heer u te gemoet, Zijn woord klinkt u in het oor: «Gij wildet mij zien: ziet mij! Ik ben tot u gekomen. Ziet mij! Gij zijt de Mijne en Ik ben de uwe!» Amen.

Oosterland, 1852.

HET AFBEELDSEL VAN DE MAAGD MARIA EN DE APOSTELEN.

(*Aanhangsel tot het Opstel: Over het afbeeldsel des Heeren.*)

DOOR

J. J. L. TEN KATE.

Toen wij in der tijd ons bezig hielden met een opzettelijk onderzoek naar de geschiedenis van JEZUS uitwendige gedaante, ontmoetten wij nu en dan, gaande weegs, eenige wenken en ophelderingen betrekkelijk het afbeeldsel van de Moeder des Heeren en eenige Zijner apostelen, bepaaldelijk PETRUS en PAULUS, 't welk men even zoo, tot een type gestempeld, op het gebied der Beeldende Kunst telkens herkenbaar terugvindt.

Wij hebben het niet onbelangrijk geacht, hieromtrent thands een paar woorden in het midden te brengen.

Uit hetgeen wij vroeger zeiden van den weêrzin der eerste Christenen tegen al wat maar eenigzins aan de Beeldendienst der Heidenen zou kunnen herinneren, is gemakkelijk op te maken, dat er van 's Heeren Moeder, evenmin als van den Heer-zelven, geen echt afbeeldsel

bestaat noch ooit bestaan heeft, en dat alzoo de overeenkomst tusschen hunne voorstellingen, gedurende den loop der eeuwen, aan vrome konventie haar bestaan te danken heeft. Zoo verklaart dan ook AUGUSTINUS uitdrukkelijk, dat «het gelaat der Maagd MARIA onbekend» is (1); en dat, bij gevolg, hare afbeeldselen, reeds te zijner tijde, geen portret maar voorstelling van een ideaal waren, dat, naar de vermogens der toenmalige Kunst, zoo goed doenlijk verzinlijkt werd. De physieke schoonheid, welke men daarin, van den beginne af, zocht uit te drukken, was het symbool der moreele schoonheid, zoo als AMBROSIUS reeds opmerkte (2). Dat men boven alles hier naar streefde, blijkt reeds uit de vroegste afbeeldselen, zoo als die voorkomen in eenige schilderwerken van de Katakomben te Rome, waar MARIA met het Godlijk Kind op de kniën, soms ten halven lijve, soms ten voeten uit, maar altijd typiesch, en (hoe gebrekkig ook behandeld voor zoo veel het technische der Kunst betreft) vol uitdrukking wordt voorgesteld. Dus vindt men haar, met een jeugd en frischheid die roerend zijn, mede afgebeeld op talloze geschilderde glazen, in dezelfde Katakomben; dus ook op een der Sarkophagen van het Museum van het Vatikaan. BASNAGE moge beweerd hebben (3), dat men de Maagd MARIA eerst na het Concilie van Efezen geschilderd heeft: uit de wijze, waarop zij voorgesteld wordt op de genoemde en andere monumenten der Katakomben, schilderijen, bas-reliefs, kristallen vazen, enz.,

(1) *De Trinit.* l. VIII, c. 8. t. III, coll. 870: «Neque enim novimus faciem Virginis Mariae.»

(2) *De Virg.* l. II. c. 2: «Ut ipsa corporis facies simulacrum fuerit mentis, figura probitatis.

(3) BASNAGE, *Histoire de l'Église*, l. XIX, c. I, § I; l. XX c. III. § 7 en 10.

meestal van vóór de IVe eeuw en dus van vóór dat Concilie (431), waarop de hiëratische vorm werd vastgesteld, blijkt ten klaarste, dat er in de eerste eeuwen wel geen bepaalde Mariatype door priesterlijke autoriteit werd vastgesteld, maar dat toch die type facto bestond en bij de Christenen algemeen was aangenomen. En geen wonder! bij een zuiver en diep gevoel, bij een harmonie van inzigten en beginselen, zoo innig en levend als bij de eerste kruisbelijderen, moest de verbeelding zich het ideaal der Moedermaagd wel bijna altijd op dezelfde wijze verzinnelijken. De hoogste, eigenaardigste vorm der bevredigde liefde, is zeker wel de Moederliefde van MARIA tot JEZUS, de liefde dier «Gezegende onder de vrouwen,» die den Verlosser der waereld heeft gebaard en in hare armen draagt. Dit is eene der schoonste gedachten, tot welke zich de Christelijke Schilderkunst op onbelemmerde wieken heeft opgeheven.

Men heeft het zeer juist opgemerkt (1), de liefde tot den onzienlijken God en die tot den verheerlijkten CHRISTUS, zittende aan de rechterhand des Vaders, is van geheel geestelijken aard: haar voorwerp is alleen voor de oogen der ziele zichtbaar. Elke andere liefde is, in zeker opzicht, slechts een gedeelte van het geheel: immers zij die elkander liefhebben, zoo als, b. v., broeders en zusters, of de vader en zijne kinderen, hebben, buiten deze bloedverwantschap, nog andere betrekkingen, die mede aanspraak maken op hun hart en leven. De Vader, de Broeder, enz., wijdt zijne krachten aan de Balie, aan de Krijgsdienst, aan den Kanzel, kortom aan een algemeen maatschappelijk doel; de Zuster wordt Echtgenoot, Moeder, enz. Bij de liefde der Moeder, daarentegen, is de liefde tot haar kind

(1) Bij het volgende is wederom gebruik gemaakt van vele zeer juiste opmerkingen uit HEGELS *Aesthetiek*.

noch eene bijzaak, noch een enkel moment, want waar de Vrouw Moeder is geworden, daar heeft zij haar hoogste aardsche bestemming bereikt, in welke haar natuurlijk charakter en haar heiligste roeping te samen vloeien. Terwijl nu, verder, bij de gewone Moederliefde, de moeder in haar kind tevens den gade aanschouwt en de innigste vereeniging met dezen gevoelt, zoo wordt ook deze gewaarwording in MARIAAS betrekking tot haar Kind geenszins gevonden; want haar gevoel heeft niets gemeen met de huwelijksliefde tot JOZEPH haren man: in tegendeel; hare betrekking tot JOZEPH is meer van een zusterlijken aart; gelijk JOZEPHS verbindtenis met haar geheiligd wordt door den heimelijken eerbied dien hij koestert voor het kind, dat, uit MARIA naar den vleesche geboren, de Zoon van God is. Zoo wordt dan de religieuze liefde, in haar volsten en innigsten menschelijken vorm, niet in den lijdenden, of verheerlijkten, of onder zijne vrienden vertoevenden CHRISTUS, maar in de vrouwelijke, diepvoelende natuur, in MARIA, veraanschouwelijkt. Haar geheele ziel en zin is menschelijke liefde tot het Kind, dat zij het hare noemt; vereering, aanbidding, liefde tot God, met Wien zij zich door den Geest vereenigd gevoelt. Zij is deemoedig voor God en Zijne «dienstmaagd,» en toch te gelijk doorgloeid van het zielverheffend bewustzijn, dat zij die ééne is, die vóór alle jonkvrouwen «de gezegende» heet. Zij bestaat niet voor, niet in zich zelve; maar eerst in haar kind, dat Gods kind is: daarin bereikt zij de bestemming van haar leven. En waar zij die bestemming bereikt heeft en nu vervult, hetzij dan aan de schamele krebbe van het Kindeken JEZUS, hetzij bij de hemelvaart van den CHRISTUS Gods, daar is zij bevredigd, daar gevoelt zij zich zalig, zonder hartstocht en zonder weemoed, zonder verdere behoefte, zonder ander doel dan te bezitten, en te behouden wat zij bezit.

Bij de voorstelling dezer liefde nu, die in verschillende historische gedaanten verschijnt, wordt den Christen Kunstenaar een wijd veld ontsloten. De boodschap van den Engel, de geboorte van Jezus, de vlucht naar Egypten, ziet daar de treffende onderwerpen, die al terstond zich voordoen. Hieraan sluiten zich dan, op den verderen levensweg, de jongeren en de vrouwen, die Jezus volgen, en in welke de liefde tot God meer of minder een persoonlijke betrekking der liefde tot den zichtbaar tegenwoordigen Heiland wordt, die als waarachtig mensch onder hen wandelt; doch ook de liefde der engelen, die, bij de geboorte en vele andere tooneelen uit Jezus leven, in plechtigen jubel of heilige blijdschap ter neder zweven. In dit alles stelt de Schilderkunst vooral den vrede en de vreugde der liefde voor.

Maar deze vrede gaat evenzeer in het innigste lijden over. Maria ziet Jezus het kruis dragen; zij ziet Hem aan het kruis lijden en sterven; van het kruis afnemen en begraven worden: en daar is niemant wiens smarte dieper gaat dan de hare. Men denke aan het oude Kerkgezang (1).

Met de tranen op de wangen,
In het knellendst boezemprangen,
Bij het kruis dat Jezus droeg,
Stond de moeder neêrgebogen,
Met in rouw verstarrende oogen,
Die zij nokkend op hem sloeg.

ô! Hoe was u 't hart benepen;
Van wat zielsangst aangegrepen;
Hoe doorpriemd met stoot op stoot,

(1) Het «Stabat mater.» Wij volgen hier Bilderdijks vertaling, *Nieuwe Dichtschakeering*, I d., bl. 99.

Gij, gezegendste aller vrouwen!
Dus Gods Eenige aan te schouwen!
  Dus, den wellust van uw schoot!

Wie weêrhoudt zich hier van weenen,
Die deez' moederborst hoort steenen,
  Daar dit wee haar openrijt!
Wien zou 't denkbeeld niet verschrikken,
Jezus moeder aan te blikken,
  Daar zij met en in Hem lijdt!

Maar ook te midden van zulk een lijden maakt noch de verstijving der smarte, noch het gevoel van 't verlies, noch het dragen van 't lot, noch de jammer der gruwzame werkelijkheid, de eigenlijke inhoud der liefde uit. Daarom is eene vergelijking van Mariaas smarte met die van de heidensche Niobé, wat het charakteristieke van elk dezer betreft, juist om het oneindig verschil, zeer treffend en luidsprekend. Ook Niobè heeft het liefste wat zij bezit, heeft al hare kinderen verloren; en zij staat nu dáár, in trotsche verhevenheid en ongestoorden glans. Hare uitwendige schoonheid, die bij haar natuur is, is gebleven, in onveranderlijke, als 't ware bevrozene effenheid; terwijl haar inwendige, haar hart, den gantschen inhoud harer liefde verloren heeft: hare individualiteit is versteend. De smart van Maria is van een geheel anderen aart. Zij ziet, zij voelt het zwaard, dat midden door haar ziele gaat: haar hart breekt, maar het versteent niet. Zij had niet alleen liefde, maar heel de volheid van haar binnenste is liefde, en te midden van het verlies des geliefden, blijft zij toch de zaligheid der liefde smaken. Haar hart breekt, maar de wezenlijke gehalte van haar hart, die door al haar lijden onverderfelijk heenstraalt, de Liefde-zelve, is

en blijft de levendige schoonheid harer ziel, ook waar het lichaam samenkrimpt van smarte!

Twee andere, veel behandelde onderwerpen betrekkelijk Maria, eindelijk, vinden hun bodem in de Legende der Roomsch-Katholijke kerk: Mariaas dood en hemelvaart. Vooral Schoreel heeft Mariaas dood, waarin zij al de schoonheid der jeugd terug ontfangt, heerlijk geschilderd. De meester heeft de Jonkvrouw afgemaald als in een somnambulisme, een gestorven-zijn, een blind-zijn voor de vergankelijke dingen der aarde, vermengeld met een uitdrukking, die als leesbaar te kennen geeft, dat de geest, die door de doode trekken heenblikt, zich elders bevindt en zalig is.

Na deze uitweiding, willen wij nog een enkel historiesch woord over de Apostel-afbeeldselen, in 't bijzonder die van Paulus en Petrus, hier bij voegen. De afbeeldselen dezer twee mannen werden reeds vroegtijdig in klein-Aziën overvloedig gevonden. Geen wonder! de belangstelling en eerbied, welke men reeds dadelijk voor deze twee Hoofdverkondigers des Evangeliums koesterde, gevoegd bij de meerdere vertrouwelijkheid, waarmede men zich hen, als medegenooten onzer zelfde menschelijke natuur, durfde denken en voorstellen, — dit alles moest zich, reeds van de eerste christeneeuwen af, in een afbeeldsel uitdrukken, dat, al wederom geen navolging der natuur, maar verzinnelijking van een Ideaal, spoedig typiesch werd vastgesteld. Augustinus (1) spreekt van Marcellina (eene leerlinge van Karpokrates), die in eene Gnostische kerk te Rome de afbeeldselen van Jezus en Paulus, te gelijk met die van Homerus en Pythagoras, ten toon stelde. Maar (zoo wij

---

(1) In *Genes.* Cap. XXII. (*De heresibus.*)

daaromtrent, na al het vroeger gezegde betrekkelijk de afbeelding des Heeren, nog eene bepaalde getuigenis meer behoefden), uit eene andere plaats van den zelfden Kerkvader blijkt, «dat er in zijnen tijd geene Portretten d. i. echte, naar de natuur gevolgde portretten,) der Apostelen bestonden.» Deze Portretten van konventie, zoowel van de Apostelen als van Christus (1), namen in aantal al spoedig toe. Zoo spreekt dan ook Eusebius (2) van vele Portretten van Paulus en Petrus, «in schilderkunst uitgevoerd.» De droom van Konstantyn den Groote, wat men daar ook overigens van denke, bewijst ten minste mede, dat er te zijner tijd een gewijd model bestond voor den typus der Apostelen Petrus en Paulus, want hij herkende ze aan hunne portretten.

Ambrosius spreekt ook van een afbeeldsel van Paulus; en van Johannes Chrysostomus verhaalt men, dat hij, bij 't lezen van Paulus Brieven, altijd de beeltenis van dien grooten Leeraar der Heidenen bij zich had (3).

Van Hieronymus af, werd het een gewoonte, om het geschilderde glazen vaatwerk met de afbeeldingen der beide genoemde Apostelen op te sieren (4). Dit blijkt ook uit vele fragmenten van dusdanige vazen, in de katakomben van Rome gevonden, en door Buonarotti in zijne *Vetri antichi*, door Boldetti in zijne *Osservazioni*, en Bottari in zijne *Pitture e sculture* bekend gemaakt. Zoo beschrijft de laatstgenoemde er een, waarop de beide Apostelen tegen over elkander zijn afgebeeld. Petrus bevindt zich ter rechter zijde en

(1) August. *De consens. Evang. L.* 1; C. 16: «*Quad pluribus locis semul ios* (scil. Apostolos) *cum illo* (scil. Christo) *pictos viderent in pictis parietibus.*»

(2) *Hist. Eccl.* l. VII: C. 18.

(3) Buonarotti, *Vetri antichi*, *p.* 75.

(4) Hieron. *Comment in lib. Jon. C. IV.* «*Et revera in ipsis vasculorum cucurbitis solent Apostolorum imagines adumbrari.*»

houdt, als Kerkvoogd, de handen zegenend uitgestrekt; Paulus, ter linkerzijde, staat in de houding van een die den volke predikt: hij is dus in zijne Apostolische waardigheid voorgesteld. Beide hebben een boekrol (waarschijnlijk de Profetische schriften des Ouden Verbonds verbeeldende) naast zich liggen. Noch het zwaard noch de sleutelen des hemels zijn hier bij Petrus te vinden: dezen zijn dan ook ontegenzeggelijk van veel later tijd. Maar tusschen hen beiden in, ligt een kroon, (het zinnebeeld van het genadeloon, het eeuwige leven, den Christen bewaard), waarin het monogram van den naam Christus. De namen Petrus en Paulus staan er bij aangeteekend. Paulus is herkenbaar aan den typischen vorm van zijn gelaat, een hoog, kaal voorhoofd en rechten langen neus; Petrus aan den krullenden hairlok, die hem het voorhoofd overschaduwt.

In de katakomben te Rome, in de kapel van St. Priscilla, bevindt zich mede een Paulusbeeld ten voeten uit. De Apostel is daar voorgesteld in een staande houding, als predikende tot de schare; rondom zijn hoofd blinkt die stralenkrans, welke men anders zelden of nooit vóór de V[e] eeuw bij de Heiligenbeelden aantreft. Tot opschrift staat er onder: Paulus Pastor Apostolicus.

Boldetti en Bottari hebben deze afbeelding in het licht gegeven.

En hiermede sluiten wij voor goed onze beschouwingen over dit onderwerp, dat ons der aandacht van beschaafde Christenen niet onwaardig scheen.

1844.

DE MENSCH.

Naar het Hoogduitsch, toegeschreven aan Schiller.

Wat is de Mensch? Half dier, half engel;
  Klein, arm, onmachtig, heerlijk, groot!
Wat is zijn lot? Een bont gemengel
  Van zoete weelde en bangen nood.
Hem bloeit een duizendvoud verblijden,
  Schoon menig roosjen doornen heeft;
Hem kwelt een duizendvoudig lijden;
  Hij kiest — verzwakt — wordt oud, en — sneeft!

Gij Meesterstuk van 't Alvermogen!
  Is uw bestaan zoo kort van duur?
Zou hier uw roeping einden mogen?
  Blijft gij een raadsel der natuur?
Neen: God schiep u voor de eeuwigheden,
  Tot tempel van Zijn heilgen Geest.
Na korten proeftijd hier beneden
  Wacht u een eeuwig zegefeest.

Het struiklen in de kinderjaren
  Zal voor den man ervaring zijn:
Eerst uit het onweêr der gevaren
  Verrijst des Vredes zonneschijn.
Wel hem, wiens onverzaadbre blikken
  Zich oopnen waar de Waarheid blinkt:
Eerst dán kan ons het licht verkwikken,
  Wanneer de blinddoek nederzinkt.

'k Aanschouw het wonderwerk des Heeren,
  Wien 'k biddende als mijn God erken;
Ik zie, dat ik in lager sfeeren
  Het eerste Zijner schepslen ben.
Niets dat de vleuglen evenaarde,
  Waarmeê Verbeelding mij omgordt;
En — straks bedekt een handvol aarde
  Mij, worm des stofs, die stoffe word!

De zoon van eeuwen en van uren,
  Vol zwakte en kracht, vol vreeze en moed,
De koning aller kreaturen,
  De slaaf van eigen vleesch en bloed:
Zoo klimt de mensch tot wondren luister,
  Doorvorscht Natuur en 't Geestenrijk,
Buigt zuchtend neêr en torscht een kluister,
  En — word het reedloos dier gelijk!

Hij zwaait der Deugd het wierook tegen,
  En noemt de Wijsheid zijn vriendin;
Vergeet de Deugd, verlaat Gods wegen,
  En — slaapt in d' arm der Misdaad in!
Hij droomt, en siddert bij 't ontwaken;

Voelt, dat hij 't Goede nog bemint,
Strijdt manlijk waar zijn driften blaken,
En — toont zich zwakker dan een kind!

Daar, waar de verste heemlen blaauwen,
Zal ik des Heeren zaligheid,
Zal ik des Scheppers werk doorschouwen,
Omstraald van licht en majesteit.
De nevels worden weggeschoven:
Het onnaspeurbre laat zich zien —
Ik stijg op englenwiek naar boven,
En zonnen en planeeten vliên!

EEN ALMANAK VOOR DE NEDERDUITSCH-GEREFORMEERDE KERK VAN ZUID- AFRIKA.

Dezer dagen kwam ons een boeksken in handen, onder bovenstaanden titel. Het is een Bijbelsche Almanak, voor 1850, uitgegeven in de Kaapstad, bij S. Solemon en C°., Gazette-kantoor, n°. 50, St-Georgestraat. Hieromtrent eenige nadere mededeelingen te ontvangen, kan onzen lezer niet dan aangenaam zijn. Wij althans verheugden ons in de kennismaking met deze belangrijke bladen. In het voorberigt, gerigt tot «de leden der gereformeerde kerk in Zuid-Afrika,» wordt de aanleiding tot de uitgave aldus opgegeven:

«Daar wij jaarlijks uit het verslag, door het bestuur van de Zuid-Afrikaansche Bijbelvereeniging gedaan, de belangstelling ontdekken in den Bijbelschen Almanak, maar tevens de klagte vernemen wegens het zoo laat ontvangen van denzelven, — iets dat wel niet te verhelpen is, aangezien de verzendingen uit Holland zoo ongeregeld zijn, zoo heeft dit aanleiding gegeven tot de vervaardiging van dezen *Almanak voor de Nederduitsch-Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika.* De bedoeling met denzelven is, voor u het gemis te vergoeden van den Bijbelschen Almanak, die niet zelden hier eerst in de vierde of vijfde maand des jaars aangebragt wordt. — Deze Almanak gaat dan tot u uit, met de bede, dat, hoe gering ook, de Heer er Zijnen zegen over gebiede! Dat de kerk, welker bijzonderheden dezelve vermeldt, de Moederkerk van het Chris-

tendom in Zuid-Afrika, door welke het den Heere behaagd heeft het eerst Zijn Evangelie tot dezen uithoek te brengen, meer en meer tot een lof van Jehovah op aarde gesteld worde! Dat hare herders haar biddende bewaken en hare leden haar getrouw aanhangen, versierende hunne belijdenis met een Godzaligen wandel!»

Waterloo aan den Wijnberg, Dec. 1849. P. E. F(AURE).

Hierop volgt het zoogenaamde vóórwerk, bestaande in eene opgave der maanveranderingen en zonsverduisteringen, waarop dan de eigenlijke Bijbelsche Almanak eene plaats vindt. Even als in den onze, wordt voor elken dag des jaars een bijbeltekst gegeven, meestal uit het Nieuwe Testament, en voluit geschreven. De keuze is met veel oordeel geschied en getuigt van een regt Evangelischen zin. Bij het begin van elke nieuwe maand treft men bovendien een maandtekst aan, gevolgd van een vier tot acht regelig versje. Wij kunnen ons niet onthouden hiervan mededeeling te doen.

Januarij. JES. 43:5. «Vrees niet, want Ik ben met u.»

Hoe vol van angst en zielsverdriet
Zou elke dag ons wezen;
Hoe sterk zou, zelfs in voorspoed, niet
Ons harte moeten vreezen;
Stondt Ge ons geen borg,
Dat Uwe zorg
Het kwaad van ons zal weeren,
Zoo dat ons niets kan deeren!

Februarij. Spr. 3: 5. «Vertrouw op den Heer met uw gansche hart, en steun op uw verstand niet!»

Niet op eigen kracht, o neen!
Dwaasheid was 't dáár op te bouwen;

Maar op Uw belofte alleen
Grond ik, Heer! mijn vast vertrouwen!
Sterk mij dan in allen nood,
Zelfs in 't uur van mijnen dood!

Maart. Hebr. 11 : 14. «Die zulke dingen zeggen, betoonen klaarlijk, dat zij een vaderland zoeken.»

Een reiziger gaat wel te vreên
Naar huis, door ongelegenheên
Van zee, of wind, of barre kusten.
'k Reis ook te vreên naar 't vaderland,
Door golven, storm en 't heete zand:
'k Zal thuis bij mijnen Vader rusten!

April. 1 Cor. 15 : 54. «De dood is verslonden tot overwinning.»

Daar Gij voor mij gestorven zijt,
Is 't sterven mij nooit schade.
De dood is 't eind van allen strijd,
't Ontslag van al het kwade.
Hij is, Gij hebt dit zelf gezeid,
Mijn ingang in de zaligheid;
En zou ik dan nog vreezen?

Mei. Matth. 7 : 13. «Breed is de weg die tot het verderf leidt.»

De weg des kwaads is in 't begin
Wel schoon, waar 't oog zich wend',
Maar 't voortgaan heeft gevaren in,
Het eind is droeve ellend.
Het pad der deugd is smal en steil
En moeilijk op te treên;
Maar onder 't voortgaan vindt men heil,
In 't einde zaligheên!

Junij. MATTH. 6 : 18 «Uw Vader, die in 't verborgen ziet.»

Ziet u God niet in 't verborgen?
Leg Hem dan uw bange zorgen,
Alles wat u kwelt of smart,
Bloot met een ootmoedig hart,
Met een oog, dat, onder 't vragen,
Op Zijn handen blijft geslagen:
Hij, die in 't verborgen ziet,
Weigert zelfs uw wensch u niet!

Julij. JOH. 21 : 22. «Wat gaat het u aan? volg gij Mij!

Elk drage met geduldigheid
Het kruis, van God hem opgeleid!
Draag gij het uwe, en ik het mijn',
En elk, wie 't wezen mag, het zijn'!
Een kruis te kiezen naar zijn zin,
Is inderdaad toch niet veel min,
Dan of men wou ten eenenmaal
Ontslagen zijn van kruis en kwaal.

Augustus. Psalm 2 : 12. «Welgelukzalig zijn alle die op Hem betrouwen.»

Gelukkig die met diep ontzag,
Niet zorgeloos noch zonder vreezen,
Zijn zielsbelang betrouwen mag
Aan 't eeuwig Opperwezen!
Al voert U ons dan langs een baan,
Daar wel eens scherpe dorens steken,
Hij zorgt ook dat er kruiden staan,
Geschikt voor zielsgebreken!

September. Psalm 119: 19. «Ik ben een vreemdeling op aarde: verberg Uwe geboden voor mij niet.»

Gaarne wil ik hier nog zwerven,
Als U dat tot eer verstrekt;

Mag mijn bidden maar verwerven,
Dat Ge U aan mijn ziel ontdekt,
Moed en kracht in mij verwekt
Tot Uw lof, zelfs onder 't sterven;
Zalig, zalig is de man,
Die U dan zelfs prijzen kan!

October. Hebr. 11 : 13. «Zij hebben beleden, dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren.»

De parel der bestendigheid
Ligt in de schulp der eeuwigheid.
Hier mengelt weenen zich met zingen.
Het paadjen kronkelt, hoe men gaat:
Ja, reisgenooten, onze staat
Is die van vreemdelingen.

November. 2 Cor. 12 : 9. «Mijne kracht wordt in zwakheid volbragt.»

Sterk mij, Jezus! om mijn pak,
Om mijn kruis met lust te dragen!
Ach, dit vleesch, zoo week, zoo zwak,
Schrikt terug van alle plagen;
Daar ik toch in leed en pijn
Aan Uw beeld gelijk moet zijn!

December. Ps. 51 : 12. «Schep mij een rein hart, o God.»

O God, die in mijn boezem ziet!
Verwerp mij van Uw aanschijn niet,
Maar scheld mij alle schulden kwijt,
O God, die zoo genadig zijt!
Och, schep in mij een reinen geest,
Een geest, die U bemint en vreest,
Een geest, vol oodmoed, lof en dank,
Een stillen geest, mijn leven lank!

Daarop volgt een Nieuwjaarsgroet, waarin, met zinspeling op het jaarcijfer (1850) gezegd wordt:

«Het is gewis aan ieder, die zijnen Bijbel vlijtig onderzoekt, bekend, dat, volgens eene goddelijke instelling, elk zevende jaar bij de Israëlitische staatsinrigting een jaar van vrijlating was. Dan rustte het land van den akkerbouw, dan werden de schulden vernietigd, en zij, die als slaven verkocht waren, werden dan in vrijheid gesteld. Wanneer echter zeven zulke jaren van vrijlating, en dus 49 jaren, verloopen waren, was het 50 jaar, het jaar van groote vrijlating, of het jubeljaar, wanneer zelfs alle erfenissen, die men door armoede gedrongen was geweest te verkoopen of onder verband te plaatsen, vrij en onbelast aan den vorigen eigenaar, of zijne wettige erfgenamen, moesten worden terug gegeven. Zulk een jubeljaar werd aangekondigd door bazuin- en trompetgeschal en allerlei vreugdebetoon, terwijl het genaken van dit jaar blijdschap verspreidde over het gelaat en in het hart van elken arme en ellendige in den lande. Het is zinspelende op zulk een jubeljaar, dat onze Verlosser van zich zelven in de Synagoge te Nazareth betuigde: «De Geest des Heeren is op mij; daarom heeft Hij mij gezalfd: Hij heeft mij gezonden om den armen het Evangelie te verkondigen; om te genezen, die gebroken zijn van harten; om den gevangenen te prediken loslating, en den blinden het gezigt; om de verslagenen henen te zenden in vrijheid, om te prediken het aangename jaar des Heeren.»

«Was het voor de armen onder Israël het heugelijkste geluid, wanneer de bazuinen het Jubilé aankondigden — zoo zij het ook op den eersten dag des jaars voor den nog onbekeerden, die zoo oneindig verre ten achteren is in zijne schuld voor God — die nog een gevangene is van den Vorst der duisternis; zoo zij het ook voor hem de beste tijding, de blijdste boodschap, die de Bijbel hem brengt,

dat het ook nog voor hem het aangename jaar des Heeren is, dat het nog de dag van zaligheid is, dat Jezus Christus zelf nog door Zijn Evangelie aan gevangenen vrijheid aanbiedt! Zondaar, neemt gij deze boodschap ter harte; is zij u waarlijk welkom; wilt gij met dit nieuwjaar een nieuw leven aanvangen; wilt gij uw hart van de zonde onttrekken en het den Heere Jezus geheel toewijden: wilt gij u door het bloed des kruises met God laten verzoenen, u zelven verloochenen, uw kruis opnemen en Jezus navolgen; is het u van dit oogenblik ernst een christen inderdaad te zijn: dan genaakt ook voor u het jaar der vrijlating! dan zal, al wordt gij ook dit jaar door de zeissen des doods afgemaaid, dit jaar voor u een Jubeljaar zijn! Wat wij u echter bidden, reken niet op dit geheel jaar, als den tijd ter uwer voorbereiding voor de eeuwigheid! Gij zoudt bedrogen kunnen uitkomen! Zoek dan van dit oogenblik af het aangezigt van uwen God te ontmoeten! Rust niet, voor dat gij uw lust in Jezus gevonden hebt! Bied uw bedorven, onrein hart den Heere aan, opdat Hij door de kracht des Heiligen Geestes het reinige, ja herscheppe en Hem tot een woning toebereide!

«Christenen, die uwen Heer in onverderfelijkheid lief hebt! voor u nadert het jaar uwer vrijlating met vaste schreden. Zoo het dit jaar niet is, dan zijt gij aan het einde des jaars de zaligheid toch weder een goed eind weegs nader gekomen. Gebruikt dan welgemoed uwen tijd tot meerdere verheerlijking van God, tot verkondiging, door uwen wandel, van de deugden Desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht! Eens deelt gij gewis in de volmaakte vrijheid der kinderen Gods.»

Het volgende Opstel draagt tot opschrift: De Bijbel, het woord Gods,» en is, blijkens eene opgave aan het einde, overgenomen uit de «Christelijke stemmen» (onder redaktie van onzen Heldring sedert verscheidene

jaren te Amsterdam in het licht gegeven). Daaraan sluit zich een dichtstukje, *Het vrijwillig offer*, dat ik meen vroeger bij VAN ALPHEN te hebben aangetroffen. — Onder den titel: » *Een verloren zoon teregt gebragt* » wordt nu eene bekentenis medegedeeld van eenen jongeling, die vroeger de paden der zonde bewandelde, maar tot inkeer werd gebragt, als hij op zekeren dag, uit spotternij de kerk binnengetreden, den Leeraar van den predikstoel hoorde aflezen, dat door eene bedroefde weduwe de voorbede der Gemeente verzocht was voor de bekeering van haren goddeloozen zoon. Die weduwe was zijne moeder, die goddelooze zoon hij zelf. Als een ander mensch ging hij de kerk uit. — Of dit treffend voorval in Zuid-Afrika geschied zij, dan wel of het als van elders vernomen, hier ter waarschuwing werd medegedeeld, blijkt niet duidelijk. — In *De school van* JEZUS, een niet onverdienstelijk gedichtje dat nu volgt, heet het onder anderen:

« Eigen krachten
Te verachten,
Wordt in JEZUS' school geleerd.
Lust en zinnen
Te overwinnen,
Past een ziel, die dáár verkeert.

Zich om schatten
Af te matten,
Wordt van JEZUS afgekeurd;
't Zondig haken
Naar vermaken.
Wordt in deze school betreurd.

Naauw te letten
Op de wetten,
Die Hij aan zijn posten sloeg;

Alle dagen
't Kruis te dragen,
Achter Hem, die 't zwaarste droeg;

Hem in 't streven
Aan te kleven,
Zoo in vreugde als droefenis,
Wordt bevolen
In de scholen,
Waarin Jezus Leeraar is!»

Uit de Mengelingen, die den inhoud der volgende bladzijden uitmaken, kiezen wij nog het volgende ter proeve:

De naauwgezette hoorder.

Te W. was er iemand, die de openbare Godsdienstoefeningen met de grootste naauwgezetheid waarnam, en altijd vóór den aanvang van de godsdienst in de kerk was. Gevraagd wordende, waarom hij altijd zoo vroeg in de kerk was, was het antwoord: «Een gedeelte van mijne Godsdienst bestaat ook dáárin, dat ik anderen in hunne Godsdienst geene stoornis geve.»

De rijke beschaamd.

In staat te zijn om, door het geloof, den Zaligmaker zich toe te eigenen als onze wijsheid, regtvaardigmaking, heiligmaking en verlossing, is van alle genietingen de grootste. Een rijke nam eens een zijner bekenden op eenen heuvel nabij zijn huis en toonde hem zijne bezittingen. Op grooten afstand wijzende met de hand, zeide hij: «Ziet gij dat huis daar? Wel, dat is het mijne. En ziet gij die boerderij daar? Wel, ook dat is nog in mijn eigendom begrepen. Toen zeide zijn vriend: «Ziet gij wel dat dorpje

daar?» — «Ja.» — «Wel, daar woont een arme vrouw, die meer dan dit alles zeggen kan.» — «Ei, en wat is dat?» — «Wel, zij kan zeggen: CHRISTUS is mijn. Zij kan wijzen naar den Hemel, en zeggen: dit is mijn!»

De rijke werd verlegen en sprak niet meer.

Wat is hier grooter?

Wij vertrouwen ons alle dagen aan zwakke vrienden, onbekende menschen, ontrouwe dienstbodem; en — wij schroomen, ons aan God te vertrouwen. De naamteekening van een aanzienlijk persoon stelt ons gerust wegens onze tijdelijke goederen, en op het eeuwig onfeilbaar woord van God verlaten wij ons niet! De wereld belooft, en wij gelooven. God zweert, en wij aarzelen om te gelooven! Wat is hier grooter, ons ongeluk of onze schande?

Spreuken.

Een verdeeld hart werkt Gods ongenoegen; maar een verdwaald hart Gods mededoogen.

Een Christen maakt het zwijgend woord van God sprekend in zijn leven.

Velen gaan tot de Christelijke Kerk in door de deur der geboorte, en gaan er weêr uit door de deur van den dood.

Rust roest; de vijl doet blinken.

De Christelijke Liefde is een vlam, maar als die van het braambosch: brandende zonder te schaden.

Hiermede is het mengelwerk van den Almanak gesloten. Wat nu volgt is eene naauwkeurige opgave van den Staat der Nederduitsch-Gereformeerde kerk van Zuid-Afrika, waaruit het volgende blijkt.

De Synode of Algemeene Vergadering der Nederduitsch-Gereformeerde Kerk, bestaat uit dienstdoende Predikanten en dienstdoende of Oud-Ouderlingen van alle Gemeenten van gezegde kerk, en houdt zitting in de Kaapstad, ééns in de 5 jaren, in de maand October. De laatste zitting is in 1847 gehouden, zoo dat in den loop dezer maand eene nieuwe zitting te wachten is. Er bestaan drie Synodale Commissiën, waarvan de ééne meer algemeen schijnt te zijn, en onder ander belast is met de oprigting van een Theologisch Seminarium; de tweede heeft bepaaldelijk het toezigt over het zendingwezen der Nederd.-Gereformeerde kerk in Zuid-Afrika; terwijl de derde opvoeding en onderwijs tot den kring harer bemoeijenissen zich ziet aangewezen. De volgende opgave, zoowel van de Predikanten als de Gemeenten van Zuid-Afrika, moge hier eene welverdiende plaats vinden:

Naamlijst van Predikanten, naar hunnen ouderdom van dienst, bij de Nederduitsch-Gereformeerde kerk in Zuid-Afrika.

Tobias Johannes Herold, ...	van 1811,	te	Stellenbosch.
Johannes Spijker, ...	» 1817,	»	Kaapstad.
Abraham Faure, ...	» 1818,	»	Kaapstad.
John Taylor, ...	» 1819,	»	Cradock.
Andrew Murray, ...	» 1822,	»	Graaff-Reinet.
Alexander Smith, ...	» 1823,	»	Uitenhage.

Henry Sutherland, ...	in 1824,	te Worcester.
Colin Fraser, ...	» 1825,	» Beaufort.
John Simeon Ballot, ...	» 1827,	» George.
John Cassie, ...	» 1828,	» Caledon.
John Pears, ...	» 1829,	» Somerset.
William R. Thomson, ...	» 1830,	» Stockenstrom.
Gottlieb Willem Anthonie van der Lingen, ...	» 1831,	» Paarl.
William Robertson, Theol. Dr.,	» 1831,	» Swellendam.
Alexander Welsh, ...	» 1833,	» Glen Lynden.
Johannes Carolus le Febre Moorrees, ...	» 1833,	» Malmesburry.
Johannes Jakobus Beck, ...	» 1833,	» D'urban.
Philip Eduard Faure, ...	» 1834,	» Wijnberg.
Robert Shand, ...	» 1834,	» Tulbagh.
Johannes Jakobus Brink, . . .	» 1835,	» Breda'sdorp.
Thomas Reid, ...	» 1836,	» Colesberg.
Stephanus Petrus Heyns, Th. Dr.	» 1836,	» Kaapstad.
Adriaan Roux, Th. Dr.	» 1838,	» Riebeek.
Andries François du Toit, . .	» 1839,	» Wellington.
Petrus Borchardus Borcherds,	» 1839,	» Riversdale.
William John Louis Scholtz, T. D.	» 1839,	» Piketberg.
Pieter Kuypers Albertijn, . . .	» 1840,	» Prinse Albert.
Willem Adolph Krige, ...	» 1841,	» Victoria.
Jan Frederik Berrangé, ...	» 1843,	» Richmond.
Pieter Nicolaas Ham, ...	» 1844,	» Franschhoek.
Hermanus Lambertus de Villiers	» 1844,	» Clanwilliam.
Tobias Johannes van der Riet,	» 1844,	» Mosselbaai.
Johan Frederik Reitz, Th. Dr.,	» 1847,	» Somerset. W.
Gijsbert Reitz, ...	» 1848,	» Somerset. O.
John Murray, ...	» 1848,	» Burgerdorp.
Andrew Murray Jr.	» 1848,	» Bloemfontein.

Lijst der Hervormde Gemeenten in Zuid-Afrika, gerangschikt naar den tijd van derzelver oprigting.

Kaapstad, ...	in	1660,	bestaat uit	3000 leden. 6569 zielen,
Stellenbosch, ...	»	1685,	»	2500 zielen, 1000 leden.
De Paarl, ...	»	1685,	»	Getal onbek.
Malmesbury, ... (Vroeger Zwartland.)	»	1745,	»	» »
Tulbagh, ... (Vroeger Roodezand.)	»	1745,	»	1000 zielen, 400 leden.
Graaff Reinet, ...	»	1790,	»	3291 zielen, 1402 leden.
Swellendam, ...	»	1799,	»	7000 zielen,
Caledon, ...	»	1810,	»	Getal onbek.
George, ...	»	1812,	»	» »
Uitenhage, ...	»	1817,	»	3000 zielen, 1500 leden.
Cradock, ...	»	1818,	»	
Beaufort, ...	»	1818,	»	3000 zielen, 800 leden.
Somerset (West), . . .	»	1819,	»	Getal onbek.
Worcester, ...	»	1823,	»	» »
Somerset (Oost.)	»	1825,	»	3000 zielen, 800 leden.
D'urban, ... (Vroeger Tijgerberg.)	»	1826,	»	1500 zielen, 450 leden.
Clanwilliam, ...	»	1826,	»	Getal onbek.
Colesberg, ...	»	1829,	»	» »
Wijnberg, ...	»	1829,	»	2000 zielen, 784 leden.
Glen Lynden, ...	»	1831,	»	Getal onbek.
Riebeek, Albany, . . .	»	1831,	»	1000 zielen, 300 leden.

wanneer we hebben gezien, dat de liefde voor eene andere, schoon niet onvereenigbaar met vriendschap, in het hart onzes vriends vaak het graf delft voor die genegenheid, die we onverbrekelijk en onovertrefbaar waanden: dat zelfzucht en nevenbedoelingen dikwerf achter het mom schuilden, waarmeê zij, die we onze vrienden noemden, zich bedekten en dat ze afwierpen na de bereiking van hun doel, of wanneer zij wanhoopten aan de vervulling hunner wenschen: dan worden wij eindelijk als gedwongen tot het besluit, dat ware, reine en duurzame vriendschap tot de zeldzaamheden op aarde behoort.

Deze droevige overtuiging zou nog meer regt hebben, dan ze het nu reeds heeft, om ons tot treurigheid te stemmen, zoo we niet bij deze, even als bij alle andere teleurstellingen, mogten henenblikken naar eene betere wereld, aan wier grens de onbestendigheid zal terugtreden voor de heerlijkheid en het onvergankelijke der hemelsche genietingen. De reine vriendschapsbanden, die ons hier omstrengelen, zullen dáár naauwer en onverbrekelijk worden toegehaald, wanneer onze genegenheid op godvruchtige gronden werd gevestigd en welgevallig is in de oogen des Heeren. Maar we zullen bovendien nieuwe aanknoopen, die noch door scheiding noch door zelfzucht worden verscheurd en wier duurzaamheid aan tijd noch lot zal zijn onderworpen.

Heffen wij dan, ook bij die treurige gewaarwordingen, de oogen op naar die oorden, waar die genieting ons wacht! Bereiden wij ons voor tot het heil, dat dáár wordt genoten, door hen, die zich door hemelsgezindheid, in den uitgebreidsten zin van het woord, vatbaar hebben gemaakt voor dat onvergelijkelijk genot der onsterfelijke zielen: en — zoeken wij, reeds op aarde, ons vrienden in den hemel te verwerven!

Dat wij hen, die ons hier lief en dierbaar waren, en

die, met ons, streden om de kroon der onsterfelijkheid en den vrede met God, daar zullen wedervinden, waar geene scheiding onze vriendschap zal verbitteren: die hoop zal wel geen onzer ontbreken; die verwachting wel niet door onze redenen behoeven gestaafd of versterkt te worden. Maar, dat alle onze lezers en lezeressen wel eens ernstig hebben nagedacht over het verwerven van vrienden in den hemel, en over de middelen die ons daartoe ten dienste staan, durven we niet met zooveel grond veronderstellen.

Wel zal door velen hunner weldadigheid worden uitgeoefend en hulp betoond aan hunne arme of lijdende natuurgenooten: wel zal het medegevoel hunne harten doordringen bij het aanschouwen of vernemen van het leed of de smarten, die anderen treffen, en zullen ze telkens gereed staan tot het aanbrengen van lafenis, wanneer dit hunne krachten of hun vermogen niet te boven gaat. Maar of zich, bij de meesten, die weldadigheid niet bepaalt tot het uitstorten van geld in de schalen der bereidvaardige verzamelaars van giften, en tot het bijdragen van zekere sommen in de bussen der armverzorgers: of dat hulpbetoon, al geschiedt dit op hun last en op hunne kosten, niet meestal toevertrouwd aan andere, somtijds zeer ruwe handen: of de lafenis, die zij aanbrengen, niet veelmalen zeer slecht geëvenredigd is aan de behoeften des lijders, en niet veelal wordt uitgereikt, zonder naauwkeurig onderzoek naar zijnen wezenlijken toestand en naar zijne natuurlijke, uit de omstandigheden voortvloeijende begeerte: dat alles zouden wij niet durven, niet kunnen ontkennen.

Dat de erkentelijkheid, de vriendschap en de liefde, niet alleen afhankelijk zijn van het hart dergenen, die wij liefde, vriendschap of troost, hulp en bijstand betoonen en toebrengen: maar, dat de wijze waarop wij dat doen, de mate dier genegenheid bij anderen bepaalt en regelt, zal wel niet breedvoerig betoogd behoeven te worden. —

Hun, die onze giften zoo uit de verte ontvangen, geven wij eenigermate het regt, daarin alleen eene geldelijke ondersteuning te zien, die welligt door een godvruchtig en gevoelig hart werd afgezonderd, doch ook mogelijk uit de hand eens trotschen en hardvochtigen rijke in de offerschale werd nedergelegd: en voorzeker zullen die giften, in de meeste gevallen, door wie ze ontvangt, niet als persoonlijk aan hèm gerigt worden beschouwd, en geene aanleiding verschaffen tot persoonlijke erkentelijkheid of genegenheid voor dezen of genen der gevers. — Zij, die dat hulpbetoon ontvangen uit ruwe handen en op eene wijze, waardoor het al die verhevene eigenschappen verliest, die het liefelijk en vertroostend voor den lijder maken, zij kunnen er zelden die waarde aan hechten, die het dikwerf van de zijde des helpers verdient: terwijl de omstandigheden waarvan het vergezeld gaat, somtijds ligter aanleiding geven tot verkeerde gevolgtrekkingen, dan tot dankbaarheid en vriendschap. — Zij, tot wie de lafenis komt, al is die met de liefderijkste en weldadigste bedoelingen verstrekt, doch die ontvangen wat hun walgt en blijven smachten naar wat hun toestand eischt, hunne ziekelijke begeerte vraagt en hun lijdend ligchaam behoeft, — zij zullen de goede bedoeling wel niet ligt miskennen, doch het aangebodene, zóó in strijd met hunne wenschen, kan geene sympathie opwekken, geene innige erkentelijkheid en liefde voortbrengen voor de op een afstand staande personen, wie hunne waarachtige behoefte onverschillig schijnt te zijn, of de moeite te groot, om er zich mede bekend te maken.

Alhoewel in het bovenstaande reeds ten deele is aangetoond, wat wij niet gunstig achten tot het verwerven van vrienden in den hemel, en daaruit, in zekere mate, het besluit kan worden afgeleid, dat eene andere handelwijze hiertoe geschikter zal worden bevonden: zoo willen wij de middelen, die ons verleend zijn ter bereiking van

dat doel, nog in enkele punten wat nader beschouwen.

Wij weten wel, dat onze hulp en onze weldadigheid zich in vele gevallen moet bepalen tot die giften, die alleen in vereeniging met andere doeltreffend kunnen werken: en we willen geenszins gerekend worden tot diegenen, die zich eene afkeuring in dezen zouden willen veroorloven. Neen: iedere hulp, elke gift, aangebragt of toegereikt uit den aandrang van een geloovig en liefdevol hart, zal welgevallig zijn in de oogen des Heeren en zij zullen haar genadeloon niet missen, al ontberen zij persoonlijke dankbaarheid en genegenheid.

Maar niet overal en niet altijd is met geldelijke ondersteuning hulp te brengen. Overvloediger, ontelbaar menigvuldiger zijn de gelegenheden, waarbij in andere behoeften moet worden voorzien: terwijl in beide gevallen, meestal niet de hulp zelve, maar de wijze waarop die wordt verleend, het middel wordt tot het erlangen van erkentelijken op aarde en — vrienden in den hemel.

Niet duidelijker meen ik u mijne bedoeling voor oogen te kunnen stellen, dan door u op een navolgenswaardig voorbeeld te wijzen.

Een mijner vrienden had, voor eenigen tijd, twee kranken in zijne nabuurschap. Beiden leden aan eene ongeneeslijke ziekte. De een was eene weduwe, die, toen zij gezond was, voor hare drie kinderen en voor hare oude moeder het brood verdiende: doch met welke zij toen in kommerlijke omstandigheden leefde. In stede van zich nu te bepalen tot het verstrekken van eenige geldelijke ondersteuning en het toezenden van zachte of smakelijk bereide spijzen, zoo als door velen geschiedde: beijverde zich mijn vriend hare bijzondere omstandigheden, haar karakter, eigenaardigheden, zielstoestand en neigingen te leeren kennen. Dienovereenkomstig bragt hij haar, nu eens raad, dan eens zachte vermaningen, dan weder

troost en opwekking: of hij kwam te gemoet aan kleine behoeften, voortvloeijende uit een bijzonderen trek, zoo eigen aan die soort van zieken, en zoo onschatbaar in de vervulling voor wie lijdt en smacht naar lafenis. Ook die heeft de arme kranke, even zoo wel als de rijke, en dikwerf sterker, waar het voorwerpen betreft die meestal boven zijn bereik lagen. Dan weder verraste hij het moederhart, dat treurde over het onvermogen, om aan hare lievelingen de gewone kleine gaven op een feestdag uit te reiken, — door heimelijk dat gene te bezorgen, wat zij vroeger voor hen medebragt. Een andermaal, wanneer zij hoopvol en getroost voor zich zelve, treurde over de toekomst harer kinderen, troostte hij haar, door de alles omvattende liefde Gods haar af te schilderen en haar te wijzen op dien Hemelschen Vader die zelfs de raven spijst en hare telgen dus ook niet zou vergeten: en als hij haar dan sprak van de goede en liefdevolle menschen, die nog op aarde worden gevonden, dan riep zij vol gevoel en genegenheid uit: «O! waren ze allen zoo als gij! Ik heb hier geene woorden om u te danken, maar in den hemel hoop ik dat beter te mogen doen!»

De andere was een man van middelbare jaren, levende in ruime omstandigheden. Hier kwam derhalve die hulp niet te pas, die de weduwe behoefde. Doch die heer was een van die menschen, wier aandacht zelden bij hunne hoogere belangen ernstig bepaald wordt, voor dat eene ernstige ziekte hen aan de wereldsche beslommeringen onttrekt. Het natuurlijk gevolg daarvan is, dat geloof en twijfel telkens elkander vervangen bij dat plotselinge en gedwongen nadenken; en dat de laatste maar al te dikwijls de plaats van het eerste inneemt. Schaamte en ook veelal vrees, beschouwd te zullen worden als een dweeper, houden hen dan vaak terug van het inroepen der toelichting eens verstandigen en liefderijken leeraars: zoo

dat menigeen twijfelend en weifelend de eeuwigheid ingaat, daar hij door valsche schaamte het licht des evangeliums moet ontberen.

Voor dezulken is een verstandig bezoeker, die de ergste wond des lijders ontdekt, met voorzigtigheid weet te peilen en heelenden of althans verzachtenden balsem daarin mag uitstorten, van onschatbare waarde. En zóó een was hem mijn vriend. Met zachte en behoedzame schreden naderde hij den twijfelaar op het holle terrein, waarop deze zich bevond: schilderde hem met levendige kleuren zijn gevaarvol standpunt: wees hem op den peilloozen afgrond, die hem aan alle zijden bedreigde; — maar hij leerde hem ook berouwvol nederknielen, hij hielp hem in het aanbinden van de vleugelen des geloofs, die hem, gesterkt door de hoop op Gods genade in Christus, de eeuwige Liefde zouden te gemoet voeren. En de handdruk, dien hij in de stervensure van dezen lijder ontving, ging van een blijmoedig «tot wederzien daar boven!» vergezeld.

Vele zijn de soortgelijke gelegenheden, die elk onzer worden aangeboden tot het verwerven van vrienden in den hemel. Doch niet alleen onze lijdende natuurgenooten, ook de naar het ligchaam gezonde kunnen daartoe door ons verworven worden, indien wij, met een hart vol menschenliefde de oogen opmerkzaam laten rondgaan en geene gelegenheid ongebruikt laten voorbij snellen, waarbij we iets konden toebrengen tot het waarachtig tijdelijk of eeuwig heil van een onzer medestervelingen. — Één wenk, eene enkele liefderijke vermaning bij verkeerde neigingen, die de gezondheid of het tijdelijk geluk van sommigen dreigden te verwoesten; zij hebben veelmalen hen, wie ze golden, op het regte spoor teruggevoerd, en in hunne harten eene dankbaarheid, eene vriendschap doen ontstaan, die, even als de heilzame gevolgen hunner verbetering, aan gene zijde des grafs zullen wedergevonden worden. Een

enkel hartelijk, ernstig en liefdevol woord, eene roerende en godsvrucht ademende voorstelling of rede; eene met zachtmoedigheid aangebragte berisping, een vriendelijke maar ernstige handdruk op het juiste oogenblik aangebragt, ja zelfs somwijlen een blik van ongeveinsd afgrijzen, zonder terugstooting van den dader; — zij allen hebben velen teruggebragt van den weg des verderfs; velen gesteund in het bestijgen van de steile paden, die tot eene heerlijke onsterfelijkheid voeren; velen gesterkt tot het voortgaan op het goede spoor waarop zij wankelden of stil stonden. Dat we dan met heldere blikken, met harten vervuld van heilige liefde, voortgaan op onzen levensweg, opdat ons geene gelegenheid ontsnappe, die zich aanbiedt tot het bevorderen van het waarachtig tijdelijk en eeuwig geluk onzer medemenschen! Want heeft onze invloed op het eerste, op zich zelve of in de gevolgen, reeds de kracht om erkentelijkheid mede te voeren tot over de graven, de bevordering van het laatste zal ons voorzeker vrienden in de eeuwigheid verwerven.

Heerlijke gedachte bij het insluimeren na een leven vol zorgen en teleurstellingen: «bij mijn ontwaken zal ik vrienden vinden, wier genegenheid ongeveinsd, onveranderlijk en onverderfelijk is! Welligt is een der eerste klanken, die door mij in de oorden der onsterfelijkheid worden gehoord, gelijkluidend met de woorden:

«Wees welkom, gij hebt mij het leven,
»De ziele mij behouden, gij!»

Gij allen, die deze regelen in handen neemt, ik wensch het u van harte toe, dat die gedachte de uwe zijn moge en dat hemelsche genot u daarboven wachte!

Geheel onzelfzuchtig heb ik evenwel deze regelen niet nedergeschreven. Want de stille hoop heeft er mij

bij bezield, dat welligt de een of ander mijner lezers of lezeressen, door mijne woorden mogt worden opgewekt tot het aankweeken dier onverderfelijke vriendschap, en, al ontmoet hun oog mij nimmer op aarde, hunne erkentelijkheid mij in den hemel onder het getal hunner vrienden zal doen opnemen.

L.

TREURIGE PINKSTERDAG.

DOOR

G. . . N.

«Treurige Pinksterdag!» Dat hebben gewis vele onzer lezers en lezeressen uitgeroepen of althans gedacht, toen in den morgen van den 30sten Mei, ll., de lucht met graauwe wolken bezet was en de koele noordwestenwind de regendroppelen tegen de vensterruiten deed kletteren, terwijl alles buiten een vochtig en koud, een somber en kwijnend aanzien had verkregen.

En niet onnatuurlijk vinden wij die geuite, of niet uitgesproken gedachte. Helder en liefelijk weder verhoogt immers de bekoorlijkheid van iederen feestdag, waarop onze blikken bij het aardsche bepaald en naar de wereldsche genietingen heen geleid worden; en zouden we dan niet naar eene heldere lucht en een ongesluijerden hemel verlangen, op een dier feestdagen, die ons meer bepaald de oogen doen rigten naar boven, naar de gewesten waar Hij throont, die heenging om ons plaats te bereiden in het huis Zijns Vaders? Zouden we die niet wenschen op dien heugelijken dag, die ons telkens herinnert, dat Hij ons ook dáár niet vergeet, en ons Zijnen Geest wil zenden, als we in liefde en ootmoed daarom bidden?

Ook òns ontsnapten die woorden, kort na ons ontwaken op den laatsten Pinksterdag, eigenlijk méér, gelooven we, dewijl wij ons het eerste Christelijke Pinksterfeest steeds voorstelden, als door eenen helderen en glansrijken hemel omstraald, dan wel omdat het sombere weder ons neêrdrukte of ontstemde. Onze zielstoestand toch was ernstig maar opgeruimd: we waren tot blijmoedigheid en dankbaarheid gestemd.

Dit alles neemt evenwel niet weg, dat we hoopten dat het wolkenfloers langzamerhand verdwijnen en de heerlijke zon liefelijkheid en glans zou terugschenken aan het lentekleed dat de velden en heuvelen rondom ons bedekte. Doch bij een ernstig en naauwlettend nadenken trad de wensch naar die verandering terug voor de overtuiging dat het zóó goed was: wij begonnen ons later te verheugen omdat het zoo was, en we zouden bijna geëindigd hebben met te wenschen. dat iedere christelijke feestdag zóó zijn mogt.

En ligtelijk kunt gij raden hoe we zoo ver kwamen.

Niemand uwer is het immers onbekend, dat die feestdagen door eene ontelbare menigte worden beschouwd als dagen van uitspanning en wereldsche vreugde. Bepaalden zich die uitspanningen tot onschuldige genoegens, die vreugde tot betamelijke blijdschap, die zich uitte in gepaste vrolijkheid, we zouden onze stem daar tegen niet luide verheffen. Maar telkens herhaalde bewijzen zijn daar, dat die uitspanningen zijn of voeren tot uitspattingen, zedelooze genietingen, Godlasterende taal en handelingen. En dat onder christenen, en op eenen christelijken feestdag!

Welke gedachten zouden ieder hunner — wie het ook zijn mogt — vervullen, wanneer hij door eene groote en edele daad, velen had gered van hunnen ondergang, en vele dier geredden op den feestdag, ter herinnering daaraan, door hen zelven vroeger ingesteld, zich gingen ver-

maken op plaatsen, die niets gemeens hebben met hem en zijn verblijf, en in uitspanningen, die het bewijs met zich dragen, dat zij de genoegens en genietingen, die hij hun bereid had, minachtten en verguisden? En met welk een blik moet dan de Alomtegenwoordige God, die Zijnen eenigen Zoon heeft overgegeven om ons te verlossen, en de Heiland der wereld die heeft geleden en is gestorven, opdat wij zouden gelukkig zijn, zouden leven, nederzien op hen, die de feestdagen, gewijd aan de herinnering aan alles wat ter onzer redding geschied is, doorbrengen op plaatsen vreemd aan dat doel, en in vermaken en uitspattingen, die voor eene bespotting kunnen gelden van het genot, dat ons bereid is?

Ziet! uit die overweging ontsproot onze overtuiging, dat het zóó goed was. Dáárom verblijdden wij ons, dat het zoo was. We hoopten, dat het treurige weder vele plannen zou verijdelen, strijdig met de hooge waarde van dien dag, en het vormen van vele anderen in de beginselen mogt versmoren. Ziet! dáárdoor werden we bijna tot den wensch gebragt, dat het iederen christelijken feestdag zóó zijn mogt.

Treurig voorwaar is het, dat een zoodanig middel voor velen noodig is om hen van eene ontheiliging dier dagen terug te houden. Och, of er eenigen tot nadenken en verbetering werden gebragt door die, schijnbaar — maar niet in de daad, — toevallige verijdeling hunner wenschen! Dan zou die duistere dag voor hen een dag des lichts worden, en die onthouding eene bron van eindeloos genot.

Maar weet ge voor wie die dag een droevige was?

Voor hen, die hem moesten doorbrengen aan de stervenssponde van een hunner dierbaren: die bij de zegeningen des hemels, waaraan hij hen op nieuw herinnerde, een verlies op aarde hadden te betreuren, dat die dag der vreugde bijna enkel tot een treurdag voor hun diep gewond

harte maakte. Maar ook voor hen, zal de zegen, die uit dat lijden drupt, eenmaal dankbaar worden erkend en gevoeld, en zij zullen met een helderen blik terugzien op die ure van droefheid en smart!

Maar weet ge voor wie het een treurige dag is geweest?

Voor dezulken, die zich niet lieten terughouden door dien wenk van boven, maar, het zij verre van- of in de nabijheid hunner woningen, die plaatsen opzochten, waarheen hunne zondige neigingen hen lokten, of waar ze wisten, dat de verzoeking hen verbeidde, om tot daden te vervoeren, welke zij in hun harte afkeurden: die hun toevlugt namen tot lager uitspattingen, terwijl de verhevenste genieting hun werd aangeboden: die spotten met het heil hun door God en door CHRISTUS bereid.

Och, of er velen met opregt en diep berouw terugzagen op het zondige en vreeselijke hunner handelwijze op die dagen: en zóó, hun misdrijf, in Gods hand, een middel wierde tot hunnen terugkeer op den heerlijken weg des heils en des levens!

L.

AVOND.

DOOR D.

Verdwenen is van verre kimmen
  Het lieflijk avondrood;
Genaderd zijn de graauwe schimmen,
  Die pas de nacht omsloot;
De dorpsklok, met heur tooverklanken,
Maant scheidend nog den Heer te danken.

De vogel zingt in schelle galmen,
  Eer hij te rusten denkt;
De krekel tjilpt uit gras en halmen,
  Geen zon meer, die hem zengt;
De gulden kever snort en mompelt,
Eer hij zich in zijn bloembed dompelt.

Terwijl de luchtstroom door de twijgen,
  De vliet op keijen ruischt,
Terwijl een heimlijk fluistrend hijgen
  Door riet en biezen zuist,
Stem ik in 't koor der schepping mede:
Een zucht, een lied, ziedaar mijn bede!

« ZIE DEN MENSCH! »

Woorden uit eene Lijdensoverdenking

VAN

W. L. Krieger

In leven Predikant te 's Gravenhage.

O, wijze ziele, zie den Mensch met oogen van geloof! — Aanschouw Hem, die het zaad der vrouwe, naar 't vleesch uw broeder is, die mensch werd onder menschen wil, zie Hem die voor de vreugd, welke Hem was voorgesteld, de smarte van 't kruis verdragen en de schande veracht heeft; zie hem die gekomen is om zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen!

Zie dien Mensch, door wiens striemen gij genezen wordt, zie Hem die zich voor zondaars liet geesselen, en voor doodschuldigen zich straks naar Golgotte liet sleepen, om daar aan het schandhout gehecht te worden! die, als de tweede Adam, de schande der zonde door zijnen smaad heeft willen boeten, en die sterven wilde om doodschuldigen leven te beschikken.

Zie den Mensch! als gij door zondenschuld gedrukt,

voor den dood bekommerd zijt, als gij door 't besef van uwe dwaasheid en trouwloozen handel, niet hopen durft op zijne zondaarsliefde en bereidvaardigheid om trouwloozen te helpen, zie dan den Mensch, en denk daarbij wat gij van zulk eene liefde wachten kunt!

Zie dien Mensch, in zijne onvergelijkelijke lijdzaamheid, in zijne onuitsprekelijke zachtmoedigheid, en gedenk daaraan, dat gij Hem daarin moet gelijk worden: betreur uwen afstand van 't geen gij zijn moest, en laat waken, bidden en strijden bij u meerder worden!

Zie dien Mensch; als gij de menschen in de wereld ziet jagen naar rijkdom, aanzien, onzinnige vreugd, en dergelijke meer, zie dan dien Mensch, als een wezen en geen man, veracht van elk! — Als liefde tot de wereld, tot eer, gemak en wellust u bestormt, zie dan dien Mensch; wanneer gij geene andere dan vrolijke dagen wilt slijten, wanneer gij van elk geëerd wilt worden, zie dan dien Mensch; en wilt gij Hem tot uwen leidsman, tot uwen Heer hebben, maak dan ook rekening op smart en smaad, en zoek in 't lijden aan Hem gelijk te worden!

Zie dien Mensch, zoo diep vernederd, zoo als Hij nu in eere blinkt; daar, boven 't zwerk, aan de regterhand des Almagtigen, is Hij nu ten troon gestegen; daar knielen de Engelen voor Hem; daar ontvangt Hij de dankzangen der verlosten, daarmede wenscht gij uwen zang eens te paren: Zie Hem dan nu in dien heerlijken stand!

Zie dien Mensch, in dit zijn vernederd ligchaam, die nu een verheerlijkt ligchaam heeft; ja, die uw vernederd ligchaam eens gelijk maken zal aan Zijn heerlijk ligchaam om u, daar Hij om uwentwil dien diepen smaad verduurde, eindeloos in Zijnen luister te doen deelen!

O, ik wil niet alleen voor mij-zelven op dien Mensch zien, maar konde ik het doen, ik riep geheel de wereld zamen!

O, alle wijze medezondaars, welke ik met mijne stem bereiken kan: Ziet, ziet toch dien Mensch! Ei! bezichtigt Hem van nabij; aanschouwt gij lieden Hem, die in de zonde leeft, de wereld tot uw paradijs stelt, de dagelijksche weelde uw vermaak acht, en niets anders dan de voldoening uwer lusten zoekt, ziet hier hoe de zonden zijn geboet, wat zij aan JEZUS gekost hebben, hoe bitter Hij heeft moeten lijden, en wat gij te wachten hebt, als gij, met versmading van zijne liefde, op den weg des verderfs wilt voortgaan!

Ziet gij, die in pracht en kleedertooi uw schijngeluk stelt, JEZUS van Zijne kleederen ontdaan, met een spotgewaad omhangen, ziet gij hier de dwaasheid der kleederpracht! JEZUS wilde, om der zondaren wille, zich aan dien smaad en dit leed blootstellen: zult gij u dan dwaaselijk ontgaan in de kleederen, die slechts verwijtingen uwer zonde en bedeksels uwer schande zijn?

Ziet den mensch, gij die in onzinnige wereltvreugde al schaterende voortgaat, en de eene blijdschap na de andere zoekt, en U verbeeldt, de dag van morgen zal heugelijker zijn dan de tegenwoordige. Bedenkt uwe vorige teleurstellingen, en ziet in JEZUS smarte, hoe ijdel de wereldvreugde is, ziet, eerzugtigen, dezen Mensch, die de hoogste eere waardig was, en in den diepsten smaad moest deelen, ziet in Hem hoe ijdel Uwe eere is, en hoe gij alleen door de eere die uit God is, gelukkig kunt zijn!

Ziet dien mensch, Wreedaard, die het onwaardige vermaak geniet; om u zelven in 't onheil van andere te verblijden. JEZUS, de grootste menschenvriend, van medelijden verstoken in zijne rampen, pijnigt gij op nieuw, zooveel in u is, wanneer gij mededoogen aan lijdenden weigert, of het wreede genoegen smaakt, om hem nog meer te kwellen!

Ontwaakte zondaars, moedeloos neêrgebogen onder den last uwer zonden! Ziet dien Mensch! En merkt op,

dat, daar Hij dit onderging voor zulken als gij zijt, gij zeker verdiend hadt van God veroordeeld, van de Engelen veracht te worden, en in den diepsten smaad het onlijdelijkste leed te ondergaan. Maar ziet den Mensch, die dit, om zondaars te redden, zoo gereed als kloekmoedig ondergaan heeft. Ziet dien Mensch, die zoo gebonden stond om u te ontbinden; ziet Hem, die zoo gesmaad werd om u eene eeuwige eere te beschikken. Immers daartoe geeft Hij zich-zelven aan u ter beschouwing in zijn woord? Ziet dien Mensch, en gij bezigtigt het onderpand van de zekerheid, dat gij Hem aanschouwende zooals Israël de koperen slang moest aanzien, niet zult verderven, maar het eeuwige leven zult deelachtig zijn. Gij, die Jezus in onverderfelijkheid liefhebt, ziet dien Mensch, aanbidt en juicht! Ziet Hem die eeuwig uwen dank waardig is! ziet Hem, dien gij eens op de wolken des hemels aanschouwen zult, wanneer al zijne vijanden zullen weenen, maar gij zult juichen dat gij Hem geregtvaardigd ziet in zijne huibrake, en dat Hij als een redder te voorschijn treedt! Ziet Hem, voor wien gij de diepste armoede, de uiterste verachting, de grootste smarte, voor wien gij ballingschap, banden en dood gereedelijk op u moest nemen, wanneer Hij 't, in den weg van zijn vrijmagtig bestel van u vorderde! Ziet Hem, wiens liefde zulke eisschen niet doet, maar die geene andere vergelding van u vordert dan dat gij Zijne liefde in dank erkent, en die in wederliefde door Zijn Geest zelf in uw hart wilt uitstorten! Ziet Hem dien gij den geleden smaad zooveel in u is moet vergoeden: Hij zij dan uw hart, uw rust, uw eer, uw vriend, uw leidsman, uw schat, uw geneesmeester, uw raadgever, uw trooster, uw Koning, uw Zon, uw Schild, uw Rotssteen, uw Zaligmaker, uw borg, uw Voorbeeld, uw Licht, uw Aller!

Kön^l. Inst. v. C. W. Medau

HET ONVRUCHTBARE GEBED.

Eene Christelijke Overdenking

VAN

J. A. GERLACH.

JAK. 4 : 3a.

> Gij bidt maar gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt.
>
> JAKOBUS, IV : 3.

De beloften aan het gebed verbonden zijn zoo talrijk en zoo stellig, dat wij niet te veel van God kunnen verwachten, en wij niet mogen twijfelen of onze wenschen verhoord zullen worden. Ook de geschriften der gewijde schrijvers dragen den stempel der innige overtuiging dat God hen hoorde, en der zekere verwachting dat hunne wenschen zouden vervuld worden. Zij veronderstellen niet eens dat hunne smeekingen ijdel zouden kunnen zijn, en dat hunne gebeden voor den troon des Almagtigen zouden opstijgen, zonder zegen op hen te doen neërdalen. Die overtuiging des geloofs openbaart zich vooral in de dichterlijke boeken des O. V., waar dikwerf in hetzelfde lied eene bede gevolgd wordt door de vurigste dankzegging voor weldaden zoo even van den Allerhoogsten afgesmeekt, maar welke het vertrouwend gemoed reeds als verkregen beschouwde, zoodat het tegenwoordige en toekomende zich als in ééne gedachte vereenigde. Die onwrikbare overtuiging was gewis niet zonder grond. Zij berustte op het woord des Heeren, die in zijne oneindige liefde niet heeft verzuimd om zijne redelijke schepselen aan zich te hechten, en hen ook dan niet verlaat, wanneer zij zich van

die wenschen evenzeer van elkander verschillen als de harten waaruit ze voortkomen; in één woord, omdat wij kwalijk bidden.

Gij bidt en gij ontvangt niet. Zoo sprak de Apostel tot zijne tijd- en geloofsgenoten, wetende dat velen hunner dat treurig woord op zich konden toepassen, terwijl sommigen zich misschien wel beklaagden over hunne vruchtelooze pogingen om van God te verkrijgen wat hun hart begeerde. En hoe velen zijn er ook niet onder ons die des Apostels verklaring voor zich zelven moeten beämen, die het niet kunnen ontkennen dat tallooze menschen onvervult, tallooze gebeden onverhoord zijn gebleven, en die welligt ook de klagt aanheffen: wat baat het bidden? Krijgt niet ieder het deel dat hem beschoren is? En zou de begeerte van een zoon des stofs den wil van het Opperwezen kunnen veranderen?»

Inderdaad velen hebben gebeden en niet ontvangen; dat leert ons reeds de gewijde geschiedenis. Het gebed is zoo oud als de dienst van God, en de dienst van God is zoo oud als de menschheid. Ofschoon het ons onbekend is op welke wijze de eerste menschen in de dagen hunner onschuld het Opperwezen hebben vereerd, zoo vinden wij toch reeds kort na de verdrijving uit het Paradijs van eene eeredienst gewag gemaakt. Een dubbel offer wordt door Adams beide zonen den Heer gebragt. Het zal een bewijs hunner eerbied en erkentelijkheid zijn, de wenschen van hun hart zullen de rook hunner gaven vergezellen. Welnu de Heer zag Abel en zijn offer aan; maar Kaïn en zijn offer zag Hij niet aan. En is het zoo dat de heilrijke invloed van het gebed zich niet bepaalt tot de verlevendiging der hoop voor de toekomst, maar ook eene onmiddelijke werking op het hart uitoefent, die als het ware een voorgevoel geeft van het geen men verwachten mag, bewijzen dan de wrevel en neêrslagtigheid van Kaïn niet

even als zijne geschiedenis dat hij wel gebeden had, maar niet ontving? Ook de edelste en vroomste mannen hebben gebeden en niet ontvangen. Met ootmoed en berouw heeft Mozes zijn misslag bij Kades rots erkend. Veertig jaren zijn de getuigen geweest van zijn ijver en trouw. Nu ontboezemt hij voor den Heer den vurigsten wensch zijns harten, en smeekt: «laat mij toch overtrekken en dat goede land bezien, dat aan gene zijde der Jordaan is, dat goede gebergte, en den Libanon!» Te vergeefs! «Het zij u genoeg,» antwoordt de Heer; «spreek niet meer tot mij van deze zaak!»

Verplaats u in den geest in Davids paleis. Zie hem in diepe droefheid ter aarde nederliggen en den ganschen nacht in den gebede doorbrengen voor het leven van zijn kind, den zoon van Bathseba. Maar te vergeefs! De dood van het kind bewees hem weldra dat zijn gebed niet verhoord was.

In Arabiës woestijn doolde eenmaal de Propheet Elia moedeloos rond, ontevreden over zich zelf en wars van het leven. «Het is genoeg!» dus roept hij in de bitterheid zijns harten; «neem nu, Heere! mijn ziel: want ik ben niet beter dan mijne vaderen!» Daarna strekt hij zich uit op het zand en sluit de oogen in de hoop van het daglicht niet weder te zullen aanschouwen. Maar God verleent den moeden pelgrim de rust des doods nog niet. Zijn engel wekt hem, en een nieuwe last wordt hem op de schouderen gelegd.

Hoor de droeve klagt van Jeremia, troosteloos neêrgezeten op de puinhoopen van Jeruzalem: «Wanneer ik roep en schreeuw, sluit God de ooren voor mijn gebed. Gij hebt u met eene wolk bedekt, o Heer! zoodat er geen gebed doorkwam!» Ook hij had dan gebeden, maar niet ontvangen.

Wilt gij nog een voorbeeld uit de Evangeliegeschiede-

nis, dan herinner ik u aan Paulus, den Apostel bij uitnemendheid. In de onvergetelijke ure der hoogste zinsverrukking, toen hij in het hemelsch paradijs onuitsprekelijke woorden hoorde, werd hem een scherpe doorn in het vleesch gegeven, een engel des Satans kwelt hem. Hij bidt den Heer, wien hij zich zoo nabij gevoelt, dat die beproeving van hem mogt wijken, driemaal gedurig dringender, herhaalt hij zijne bede; maar ook hij ontvangt niet; ijdel is zijne klagt en onverhoord zijn smeeken. Zoo heeft de Schrift ons onderscheidene voorbeelden bewaard van gebeden die niet verhoord zijn geworden. En hoevelen die niet zijn opgeteekend! In al die eeuwen, zoo rijk aan groote gebeurtenissen en treffende lotsverwisselingen, hoe vele gebeden zullen er niet ten hemel zijn opgezonden, die den hemel niet schenen bereikt te hebben! Hoe vele harten zullen vergeefs op de vervulling hunner wenschen hebben gehoopt! Hoe velen die wel gebeden, maar niet ontvangen hebben!

Maar ook onze eigene ondervinding, de ervaring van ons inwendig leven, zet zij niet het zegel op het woord des Apostels, moet gij-zelf waarde lezer! het niet mede erkennen: «ook ik heb gebeden, dikwijls gebeden, zonder te ontvangen?» Zeker gaat er geen dag, geen uur voorbij, dat niet vele gebeden en wenschen voor Gods troon opklimmen; en dat vele bedrukten van harte hunne nooden voor den Almagtigen bloot leggen, Hem hunne belangen opdragen; terwijl anderen Zijne hulp en zegen op hunne ondernemingen afsmeeken. Welnu! hoe velen zijn er niet nog voortdurend, die, wel verre van zich over de vervulling hunner wenschen te kunnen verblijden, zich veeleer beklagen dat Gods wegen niet hunne wegen zijn, en de beschikkingen zijner Voorzienigheid ten hunnen opzigte geenszins aan hunne verwachting beantwoorden. Daar is een behoeftige die, in weerwil van de ijverigste pogingen,

naauwelijks genoeg verdient om in de dringendste behoeften van zijn gezin te voorzien. Niet naar menschen strekt hij de handen bedelend uit. Neen! smeekend heft hij ze omhoog tot Hem wiens alvermogen zoowel verrijkt als verarmt, en hij bidt om uitkomst. Te vergeefs, elke morgen brengt hem nieuwe bekommering aan, en elke avond geeft nieuwe stof tot klagen.

Daar is een lijder, door eene smartelijke kwaal aan zijne legerstede gebonden; de beste jaren zijns levens moet hij in ledigheid en afzondering doorbrengen. Gedurig bidt hij dat God zijne gezondheid herstelle, en zijne krachten doe wederkeeren; hij wenscht niets liever dan ze te besteden, voor het welzijn van anderen, en in de dienst des Heeren. Te vergeefs, hij ontvangt niet. Langzaam en treurig vlieten zijne dagen daarheen en steeds flaauwer wordt zijne hoop.

Daar is een moeder die bidt voor het behoud van haar kind; een kind dat smeekt om de verlenging van het leven zijner ouders; een echtgenoot die herstelling vraagt voor zijne kranke gade; eene vrouw die met al de kracht der liefde voor den vader harer kinderen bidt. Helaas! ook zij ontvangen niet wat zij vragen. IJdel is hun smeeken, ijdel zijn hunne tranen, die de slaande hand des doodsengels niet weêrhouden. Inderdaad slechts weinigen scheiden van deze aarde zonder dat de vurigste gebeden voor de verlenging hunner levensdagen hunne zielen zijn voorgegaan tot Hem die hen ter verantwoording opriep.

En heeft niet elk hart zijne geheime wenschen, alleen bekend bij God voor wien ze worden uitgestort? Heeft niet elke ziel hare verborgen smarten, die zij aan niemand kan mededeelen dan aan God die hare klagten en verzuchtingen hoort? Wordt zij niet gekweld door bekommeringen welke Hij alléén kan wegnemen, door aandoeningen welke Hij alléén kan stillen. Welnu, dat alles wordt Hem geklaagd, dat alles wordt afgebeden, en toch hoe zelden verkrijgt

men wat men begeert. Wij ontvangen veel, zelfs zonder er om gevraagd te hebben; maar de innigste wenschen van ons hart, hoe ook aangedrongen, worden veelal niet vervuld. En dat eene wat ons ontbreekt, terwijl wij het boven alles begeeren, is het ons geen doorn in het vleesch, een bittere druppel in den beker der zoetste genietingen?

Hebben wij regt ons er over te beklagen? Zouden wij het den Allerhoogsten ten kwade duiden dat Hij niet elke smeeking, elke verzuchting, die in onze ziel opwelt, verhoort? Zouden wij het bidden nalaten omdat wij bij ondervinding weten dat niet altijd Gods gedachten onze gedachten zijn, en niet elke bede in zich zelve de waarborg harer verhooring heeft? Gij meent toch niet dat, dewijl gij niet hebt ontvangen toen gij badt, gij wel zult ontvangen als gij niet bidt? Gij vergeet toch niet dat Hij die u weigert wat gij vraagt, uw hemelsche Vader, uw Vader in Christus is, bij wiens liefde, zelfs de moederlijke liefde onverschilligheid heeten mag, en die door die liefde onze lotgevallen regelt opdat alles ons ten goede zou medewerken? Neen! ons leven is geene aaneenschakeling van toevalligheden; geen onverbiddelijk noodlot is de regel van ons bestaan. God regeert! God bestuurt alle dingen! Zijne Voorzienigheid verlaat ons niet, al is zij in nevelen gehuld.

Nu wij door het Evangelie daarvan de verzekering hebben, mag geen Christen de klagt van Job tot de zijne maken die, in een oogenblik van diepe neêrslagtigheid uitriep: «Ik schreije tot U, maar gij antwoordt mij niet; ik sta, maar Gij geeft geen acht op mij!» Wees dan niet ongeloovig, waarde lezer! maar volhard in den gebede.

Wees niet ongeloovig! Ja, wel mogen wij die waarschuwing ter harte nemen; want het woord van Jakobus, door de gewijde geschiedenis gestaafd en door de ervaring bevestigd, is een krachtig wapen in de hand van het ongeloof,

en dient dikwerf om de verderfelijkste twijfelingen op te wekken. «Gij bidt, maar gij ontvangt niet!» Wat is natuurlijker? zegt de ongeloovige. Of is het gebed iets anders dan eene formaliteit, geenszins af te keuren in zooverre het eene hulde is aan God, en tevens de uitdrukking onzer afhankelijkheid, maar voor het overige nutteloos; daar toch het Opperwezen te groot en te ver boven ons verheven is, om op onze geringste belangen acht te geven, en naar elken wensch van ons hart te luisteren. Zóó luidt de taal van menschelijke waanwijsheid. Maar hoe verschilt zij van Gods eigen woord, dat ons niet alleen vergunt Hem aan te roepen, maar ons zelfs dringend noodigt, om zonder schroom al onze behoeften voor Hem bloot te leggen, om van Hem bijstand en redding te verkrijgen. Zou dan de heilige God Zijne menschenkinderen dus bedriegen? Hoe verschilt die taal van de heerlijke beloften des Heeren Jezus, die ons zelfs heeft leeren bidden, en niet aarzelde om zijne discipelen de verzekering te geven: «Al wat gij den Vader zult bidden in Mijnen naam, dat zal Hij u geven!» Buitendien, als God zich ten hoogste laat gelegen liggen aan de zedelijke handelingen Zijner redelijke schepselen; als Hij vooral ziet op het hart, waaruit de uitgangen des levens zijn, op het hart, dat voor den hemel gevormd moet worden, en bestemd is een tempel des Heiligen Geestes te zijn; zou Hij dan geen acht slaan op de wenschen van dat hart zoowel als op zijne gezindheden? Zou Hij er geen acht op slaan, hoewel Hij toch steeds bereid is om in onze geestelijke behoeften te voorzien?

Gij bidt, maar gij ontvangt niet! wat is natuurlijker? zegt nogmaals de ongeloovige. Is God niet de onveranderlijke? Heeft Hij niet van alle eeuwigheid af de wetten bepaald volgens welke het wereldbestuur geregeld is? En zoudt gij dan kunnen vorderen dat al uwe wenschen waren voorzien en opgenomen in het plan dat de beschikkingen

der Voorzienigheid bepaalt? Of wel dat zij door gedurige wonderwerken vervuld werden?

Wat zullen wij hierop antwoorden? Iets vorderen, als of wij eenig regt hadden voor den Allerhoogsten, kunnen wij gewisselijk niet. Wij eeren en eerbiedigen liever stilzwijgend de raadselen van het Godsbestuur die ons nog niet verklaard zijn. Maar wij zijn er verre van af om ons geloof te buigen onder het juk van die onveranderlijkheid Gods, welke men ons als een schrikbeeld voorhoudt, en waarop men zich beroept als op een voldingend bewijs dat het gebed geen uitwendigen invloed uitoefenen kan. Wij erkennen, met den Apostel Jakobus, dat er in den Vader der lichten geene verandering is of schaduw van omkeering; dat God onveranderlijk is en noodwendig zijn moet in Zijn wezen, in Zijn bestaan, in Zijn doel; maar daarom nog niet in Zijne werkzaamheid, of liever in de middelen welke Hij bezigt tot verwezenlijking Zijner oogmerken. Is God niet de hoogste vrijheid, zoowel als de hoogste wet? Kan Zijne onveranderlijkheid immer de teugel Zijner vrijheid zijn, welke even oneindig is als Zijn wezen? En levert de gewijde geschiedenis zelve ons niet talrijke bewijzen, dat Hij werkelijk meermalen die middelen naar de omstandigheden gewijzigd heeft? Zeker doen wij Zijne onveranderlijkheid geen onregt, zoo wij ons Hem voorstellen als dengenen, voor wien de verste toekomst niet verder is dan het tegenwoordige; die dus van alle eeuwigheid af de gevolgen zoowel als de oorzaken voor oogen heeft? en dus ook de gevolgen van de zedelijke vrijheid Zijner schepselen, met de daaraan verbondene veranderingen in hunne gezindheden; dus ook de gebeden welke tot zekere wijzigingen aanleiding geven; dus ook elke wijziging die zich ten gevolge van zulk eene bede openbaart. Maar wij aarzelen zelfs niet te beweren dat dergelijke wijzigingen allezins met Zijne wijsheid en liefde bestaanbaar

zijn; dat zij in verband staan met den voorrang, welke de zedelijke wereld boven de stoffelijke heeft; dat zij een noodzakelijk gevolg zijn van de vrijheid door den Albestuurder aan de met rede begaafde wezens verleend.

Werpt men nog tegen dat dan de verhooring des gebeds gedurige wonderwerken zou vereischen, of ten minste dikwerf eene stooring van den natuurlijken loop der gebeurtenissen; wij vragen op onze beurt, waar is het bewijs? Voor den Almagtige toch bestaat er geen onderscheid tusschen wonderdadige en natuurlijke middelen; dat onderscheid is slechts betrekkelijk en heeft zijn grond in onze beperkte wetenschap; voorwaar men zou in Gods raad moeten zitten om te kunnen beoordeelen wat inderdaad natuurlijk of wonderdadig zij. Ziet! de wet van het Heelal is niets anders dan de wil van het Opperwezen; die wil welke even wijs als magtig, even heilig als goedertieren is. En hecht men desniettemin aan dit onderscheid, dan vragen wij waarom Hij, die in vroeger dagen zoo dikwerf op eene in ons oog wonderdadige wijze, Zijne tusschenkomst openbaarde, niet nog gedurig hetzelfde doen kan, al is het minder zigtbaar, minder treffend. Met welk regt toch zou men zulke handelingen van den eeuwigen God tot zeker tijdvak bepalen?

Neen! als wij onze gebeden voor Gods troon opzenden dan eischen wij niet dat Hij ophoude onveranderlijk te zijn, dat Hij het bestuur des heelals verandere, of de werking verstoore der wetten welke Hij heeft daargesteld. Dan eischen wij niet dat Zijne Voorzienigheid zich schikke naar onze denkbeelden, naar onze begeerten, naar onze klagten. Maar terwijl wij in ootmoedig vertrouwen afwachten of het Hem behage onze wenschen te vervullen, willen wij er niet aan twijfelen of zij in den hemel gehoord en bekend zijn. Neen! de redeneringen van menschelijke wijsheid zullen den last niet verzwaren, welke reeds maar al te

veel, helaas! onze ziel naar beneden drukt, en haar belet Gods aangezigt te zoeken. Zij verheffe zich veeleer gedurig op de vleugelen des gebeds om gemeenschap te oefenen met haren God en Zaligmaker. Laat ons bidden in alle omstandigheden, bidden in de vaste overtuiging dat God onze smeekingen hoort, en naar Zijne wijsheid zal verhooren, zonder te vragen hoe dat mogelijk zij, zonder met de angstvalligheid des twijfels te onderzoeken op welke wijze de Heer ons zal schenken wat wij vragen. Zijn woord zij ons genoeg. Onze hoop, onze verwachting zij gegrond op Zijne genade. Komen niet zoovele voorbeelden van de treffendste gebeds verhooring ons klein geloof te hulp? En al moeten wij erkennen dat wij dikwijls bidden, zonder dat wij ontvangen, zouden wij niet Gods beschikkingen aanbidden zonder te vertragen? Een ieder keere dan in tot zich zelven, voor hij zich wende tot God, om te verhoeden dat onze gebeden niet onwaardig zijn om voor Zijn troon te worden neêrgelegd.

Ja! niet in God, maar in ons zelven ligt de oorzaak van de onvruchtbaarheid onzer gebeden. Gij bidt, maar gij ontvangt niet! De waarheid en het misbruik van dat woord des Apostels zijn ons gebleken. Maar terwijl wij ons op de geschiedenis en de ervaring hebben beroepen, zijn wij er verre van af om te beweren dat elk gebed, dat niet verhoord wordt, juist daardoor in zich zelf verkeerd is, en onwaardig om voor God te worden opgezonden. Wij oordeelen niet. En wij weten buitendien dat God dikwerf toeft met de inwilliging der wenschen, welke zijne kinderen voor Hem uitstorten; of wel ze op zulk eene wijze verhoort dat alléén hij, die Hem aanriep, gevoelt niet te vergeefs gebeden te hebben. Passen wij liever op ons zelven de oorzaak toe, welke de Apostel opgeeft, van de onvruchtbaarheid des gebeds, als hij zegt - «gij bidt maar gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt!» En dit

kwalijk bidden kan, in meerdere of mindere mate, gelegen zijn, hetzij in den aard van het gebed zelve; hetzij in de gezindheden waarmede men bidt; hetzij in het doel dat men zich met het bidden voorstelt.

Men bidt kwalijk wanneer de dingen welke men vraagt verkeerd zijn, ook zonder dat zij nog worden beschouwd in verband met de behoeften van hem die ze begeert. Paulus heeft gezegd: «laat uwe begeerten in alles, door bidden en smeeken, met dankzegging bekend worden bij God.» Maar dit troostrijk voorschrift, dat het ruimste veld voor de uitboezemingen der ziel opent, belet intusschen geenszins, dat niet alle dingen voegzaam van het Opperwezen kunnen worden afgesmeekt. Neen! gelijk er vele wenschen en begeerten in ons hart oprijzen, die wij zelfs niet onder woorden zouden durven brengen, zoo zijn er ook die wij in onze gebeden opnemen, ofschoon dikwijls op het oogenblik zelf, dat wij ze uitspraken, het geweten ons waarschuwt, en ons doet gevoelen dat zulke begeerten ongerijmd of onbillijk zijn. Hoe menigmaal beklagen wij ons niet over ingebeelde rampen en bezwaren, of over smarten die een noodzakelijk gevolg zijn van onzen aardschen toestand, of over tegenheden die van zoo weinig belang zijn, dat wij, als wij ons met anderen vergelijken, van schaamte moeten blozen over onze ondankbaarheid. Welnu! is het niet inderdaad kwalijk bidden wanneer wij er bij God op aandringen dat Hij er ons van bevrijde, terwijl wij bij eenig nadenken kunnen weten, dat, Hij om zulke begeerten in te willigen, de tegenwoordige orde van zaken zou moeten verstoren.

De Heilige Schrift spreekt van God te verzoeken; en ook het gebed kan daartoe aanleiding geven. Want voorwaar het is God verzoeken, als wij om dingen vragen die klaarblijkelijk met zijne verordeningen in strijd zijn. Het is God verzoeken, als wij Zijne hulp inroepen, wan-

neer wij ons zonder eenige noodzaak aan gevaren blootstellen. Het is God verzoeken als wij begeeren dat Hij herstelle wat onze hand misdaan heeft; dat Hij voltooije wat wij hebben veronachtzaamd; dat Hij ons de goederen wedergeve die wij verkwist hebben; dat Hij ons winst doe opzamelen van de talenten die wij miskend of begraven hebben.

Ook hij bidt kwalijk die van God menschelijken roem verlangt: want het Evangelie verklaart dat hij onbestaanbaar is met het geloof; of die om aardschen rijkdom aanhoudt: want het Evangelie vermaant ons om schatten te verzamelen in den hemel. Ja, zoo vormt het hart gedurig nieuwe wenschen, menigmaal zelfs zonder zich rekenschap van hunnen aard te geven, wenschen zonder tal die even gevaarlijk als ongerijmd, even verwerpelijk als onbillijk zijn. Welnu! als wij zulke wenschen in onze gebeden opnemen, als wij ons voor Gods aangezigt stellen met zulke begeerten, welke reeds ons geweten afkeurt en veroordeelt dan moet onze bede onvruchtbaar zijn; dan ontvangen wij niet omdat wij kwalijk hebben gebeden.

Maar al zijn ook de dingen die wij vragen op zich zelve niet af te keuren, zoo kunnen zij toch bepaald nadeelig zijn voor hem die ze begeert. En ook in dat geval kan het bijna niet anders of het gebed moet onvruchtbaar zijn. Het is niet te ontkennen dat het veelal moeijelijk is dit voor zich zelf juist te beoordeelen. Over het algemeen raadplegen wij slechts de behoefte van het oogenblik, en onze zinnelijke gewaarwordingen of indrukken; terwijl wij ons in de plaats van God stellen om te beslissen wat voor ons geluk noodzakelijk is. Maar ons eigenbelang kan vorderen dat zulke beden niet verhoord worden. Vraagt gij tijdelijke zegeningen, voorspoed op uw werk, herstel uwer gezondheid, uitredding uit bezwaren; welken waarborg hebt gij dat niet juist hetgeen gij zoo vurig wenscht, en als ononontbeerlijk voor uw geluk beschouwt, u op den dwaal-

weg voeren en ten verderve leiden zou? Vele driften schuilen er in het menschelijk hart, die maar op eene gelegenheid wachten om zich te openbaren en te doen gelden, maar van welker aanzijn wij toch reeds de innerlijke bewustheid hebben. Zouden wij dan kunnen vragen dat God verandering bragt in zulke omstandigheden, die ons mishagen, maar die juist geschikt zijn om die verderfelijke en noodlottige driften te beteugelen. Niet anders is het met de goede hoedanigheden onzer ziel, ook zij hebben dikwerf eene gelegenheid, eene aanleiding van noode om zich te ontwikkelen. En als nu de Heer ons beproevingen oplegt om ze te oefenen en te versterken, om ons hart te heiligen, zou Hij wel onze bede om voorspoed kunnen verhooren, vóór dat wij in waarheid kunnen getuigen: «Het is mij goed verdrukt te zijn geweest.»

Het is moeijelijk, nog eens, hieromtrent in elk geval juist te oordeelen. Maar de kennis van ons zelven, moet ons daartoe behulpzaam zijn; en het onderzoek van ons hart voor de vierschaar van het geweten, wiens stem niet zwijgt, in de plegtige oogenblikken der zelfbeproeving, zal ons in onze gebeden besturen, en ons behoeden voor het gevaar van bij God aan te houden tegen de inzigten Zijner voorzienigheid, tegen ons eigen wezenlijk belang; zoo wel als voor de smart van niet te ontvangen, omdat wij kwalijk hebben gebeden.

Hier komt eindelijk nog bij dat hetgeen met onze eigene belangen niet in strijd is, hoogst nadeelig kan zijn voor die van anderen, ook zonder dat wij het bepaald willen, of zelfs vermoeden, en gij kunt toch niet gelooven dat God zulke gebeden zou moeten verhooren, die uwen naasten tot schade zouden verstrekken. Niet als den vader van enkelen roepen wij hem aan, maar als onzen Vader, als den Vader van alle menschen, bij wien geene aanneming des persoons is, daar Zijne liefde hen allen omvat. Hoe zou

Hij dan het welzijn van den een aan dat van den ander kunnen opofferen?

Er heeft dikwerf op aarde strijd van belangen even als strijd van beginselen plaats. Is de zaak aan welke men zich heeft toegewijd, en welke men verdedigt, regtvaardig, dan zou men zeggen dat niets ons belet om voor haren vooruitgang en zegepraal te bidden. En toch, wanneer die zegepraal het ongeluk onzer tegenstanders moest na zich slepen, of eenige wraakzucht zich mengde in de wenschen voor het welgelukken onzer pogingen ontboezemd; dan gewis zouden wij toch kwalijk hebben gebeden en zoo wij niet ontvingen, het zou aan ons te wijten zijn. Die zijn broeder niet bemint, hoe kan hij God liefhebben; en die God niet lief heeft, hoe zou hij hem kunnen aanroepen zonder kwalijk te bidden?

Zoo komen wij dan zelve tot de gezindheden.

Gij bemerkt het reeds, waarde lezer! Het kwalijk bidden ligt niet alleen in den aard van de onderscheidene dingen welke wij wenschen en vragen, het heeft nog dieper grond; en de oorzaken van de onvruchtbaarheid des gebeds zijn vooral te zoeken in de gezindheden waarmede men bidt. Niet zelden toch gebeurt het dat die gezindheden geheel in strijd zijn met de uitdrukking onzer gedachten, met de taal onzer smeekingen; en het hart geen amen! zegt, of zeggen kan op de woorden die van onze lippen vloeijen.

Wij vragen, bij voorbeeld, om vergeving voor onze overtredingen en tekortkomingen, wij voegen er misschien naar het voorschrift van Jezus bij: «gelijk wij vergeven onzen schuldenaren;» maar ziet, ons hart is niet eens vrij van haat, van verbittering, van wraaklust; wij hebben ons niet eerst met onzen vijand verzoend, of hem althans inwendig vergiffenis geschonken; ja! wij zijn zelfs geenszins geneigd hem de broederhand te reiken, ten tee-

ken onzer welwillendheid. Of wel, als wij onze eigene belangen Gode aanbevelen, bidden wij ook voor het welzijn van anderen, maar in ons hart woelt de afgunst; en stilzwijgend zonderen wij hen uit die wij niet liefhebben, en over wier ongeluk wij zelfs eene heimelijke vreugde zouden genieten.

Wij bidden den Heer dat Hij Zijnen zegen schenke over onzen arbeid, dat Hij onzen ijver aanvure, dat Hij onze pogingen met den besten uitslag bekroone; terwijl wij intusschen zonder leedgevoel of berouw het bewustzijn hebben dat onze ijver en trouw verflaauwd zijn, en wij zelfs nog met welgevallen op de middelen peinzen, om ons, zonder dadelijk nadeel, aan traagheid en lediggang over te geven.

Wij bidden den Heer, welligt dagelijks, dat Hij ons de hulp en bijstand van Zijnen Geest verleene in het werk onzer heiligmaking; dat Hij ons niet in verzoeking leide maar ons verlosse van het kwaad, dat Zijne kracht in onze zwakheid volbragt worde, maar ziet, terwijl wij zóó bidden blijven, hebben wij dikwerf juist het voornemen ons in verzoeking te begeven, en ons aan de verleiding die ons lokt, bloot te stellen. Terwijl wij zoo bidden, blijven wij innerlijk gehecht aan het kwaad, of, wilt gij liever, aan het genot dat het ons verschaft; en zou het ons bijna leed doen, indien wij er werkelijk van bevrijd werden. Terwijl wij zoo bidden zijn wij toch niet gezind den afgod te verbrijzelen welken ons hart zoo gaarne dient, of zulk eene verkeerde gewoonte na te laten die onze schreden op het pad der godsvrucht belemmert, of zulk een plan, zulk een vermaak op te offeren, welke met de dienst van God onbestaanbaar zijn!.... Ach, wat moeten wij van zulk een bidden zeggen? Wat kunnen wij er van verwachten? Gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt!

Hoe velen worden er ook niet gevonden die nu en dan bidden, minder om eene levendig gevoelde behoefte van het hart te voldoen, dan wel omdat het de ure des gebeds is, door de gewoonte bepaald, en eene kleingeestige gemoedelijkheid hun niet toelaat datgene te verzuimen, wat zij als godsdienstpligt beschouwen. Het natuurlijk gevolg hiervan is dat zulk een gebed geene gemeenschapsoefening met God, geene zielsverheffing, geene ontboezeming des harten zijn kan; maar niet anders wordt dan het werktuigelijk opzeggen van eenige volzinnen, welke door eene langdurige herhaling, bijna gedachtenloos worden uitgesproken, een vloed van woorden die meer uit het geheugen voortkomen dan uit het hart, en die zich in het niet verliezen, dewijl de ziel ze niet neêrlegt voor den troon van God. Ach! in plaats van in zulke oogenblikken eerst de hulp in te roepen van dien Geest des gebeds, die onze zwakheden te hulp komt, en die, als wij niet weten wat wij bidden zullen, gelijk het behoort, zelf voor ons bidt met onuitsprekelijke zuchtingen; terwijl Hij die de harten doorzoekt weet welke de meening des Geestes zij, dewijl Hij naar God voor de heiligen bidt; ja! in plaats van daarmede te beginnen en zich aldus voor te bereiden voor het eigenlijke gebed, haast men zich om dien lastigen pligt te vervullen.... Maar, ik vraag het u, zouden zij kunnen verwachten te ontvangen, als zij zoo kwalijk gebeden hebben.»

Bovendien hebben de behoeften welke wij voor God bloot leggen, en de zegeningen welke wij van Hem afsmeeken doorgaans te veel betrekking op onzen aardschen toestand, op onze stoffelijke belangen, en ademt het gebed dikwerf slechts wereldsgezindheid. Is men nog te godsdienstig om het gebed geheel te verwaarloozen, is men nog te zeer overtuigd dat wij afhankelijke schepselen zijn, om alle banden der godsvrucht te verbreken, en als zonder God

te leven, dan is het toch de wereld die de eerste plaats bekleedt zoowel in ons hart als in onze gedachten, en dus ook in het gebed. Ja! wanneer de ziel zich dan nog somwijlen tot God verheft, zoude zij wel wenschen, als het ware, de aarde met zich mede te kunnen voeren naar boven; of nog liever, God te doen afdalen, opdat Zijne tegenwoordigheid en Zijn zegen zich bovenal in wereldsche goederen mogten openbaren.

Gebeurt het ook niet weleens dat wij bidden gelijk Kaïn in de bitterheid van een wrevelig gemoed, of gelijk Elia in den spijt van teleurgestelde verwachtingen? Wie kent ze niet die droeve dagen van tegenspoed en leed, van onrust en rouw? Wie heeft ze niet beleefd die tijden van kwelling en strijd, wanneer de geschokte ziel behoefte gevoelt aan God, en toch in Gods beschikkingen niet kan berusten? En wie, die ooit beproefd is geweest, moet het niet erkennen dat wij dan veelal zijn als het kind, hetwelk, vertoornd door de bestraffing zijns vaders hem iets vraagt, omdat hij het doen moet; waar zonder dat zijne taal het kenmerk draagt van dien eerbied, die zachtmoedigheid, dat vertrouwen, die liefde, welke hen betamen.

En even als een aardsch vader een verzoek op zulk eene wijze gedaan slechts noode inwilligt en doorgaans weigert, zoo verhoort de Hemelsche Vader ook het morren en klagen niet van hen die het niet kunnen dulden dat Gods wegen anders dan hunne wegen zijn. Dan toch is het gebed niet de uitdrukking eener ootmoedige gelatenheid, maar een oproerkreet; niet de taal des geloofs, maar des twijfels; niet de onderwerping van onzen wil aan dien van God, waar de vermetele en trosche eissh der zelfzucht. Ziedaar hoe de verkeerde gezindheden met welke wij des Heeren naam aanroepen, oorzaak zijn dat wij kwalijk bidden en niet ontvangen!

Met de gezindheden, welke ons bij het bidden bezielen

of bezielen moesten, is ten naauwste het doel verbonden das wij ons met het bidden voorstellen; en ook dan bidden wij kwalijk, ook dan wordt het gebed onvruchtbaar, wanneer dat doel verkeerd en niet in overeenstemming is met den waren aard onzer gemeenschapsoefening met den Allerhoogsten.

Als de Apostel zegt: «gij ontvangt niet omdat gij kwalijk bidt!» zoo voegt hij er nog bij: «opdat gij het in uwe wellusten zoudt doorbrengen.» Want zij tot wie hij dit ernstig woord rigt, baden niet hoo zeer om Gode de hulde hunner aanbidding te bewijzen en van Hem datgeen te vragen wat strekken kon tot Zijne eer, tot heil hunner medemenschen, tot hunne eigene zaligheid. O neen! het was hun slechts om een schijn van Godsvrucht te doen; de grondtoon hunner smeekingen was de eisch van dezen of genen hartstogt die hen beheerschte, en zij zochten, ook door het gebed, hun hoogmoed, hunne gierigheid, hunne wellusten te voldoen.

Maar hoe! is zulk een misbruik des gebeds ook nog tegenwoordig wel zoo zeldzaam? Is ook thans niet menigmaal het doel, waarmede men bidt, het gebed zelf onwaardig? Het moge dan niet altijd de bevrediging van vleeschelijke en zinnelijke lusten zijn waaraan men het gebed dienstbaar maakt, toch wordt maar al te zeer het eigenlijke doel van het bidden uit het oog verloren, en daardoor het gebed zelf misbruikt, ja, onteerd. Nog zijn er schijnheiligen wie het alleen te doen is om door de menschen gezien te worden; terwijl nimmer de eenzaamheid getuige is hunner verootmoediging voor God, en de stille binnenkamer nimmer hunne verzuchtingen hoort! Nog zijn er eigengeregtigen die zich voor Gods aangezigt stellen, even als de Farizeër uit de gelijkenis; wier bidden en danken slechts dient om, als het ware, hunne verdiensten aan God te herinneren, of voor Hem ten toon

te spreiden; en die Zijne geestelijke gaven begeeren minder om aan Zijne genade te beantwoorden, dan wel om hunne deugd op te luisteren en te kunnen roemen over zich zelve. Nog zijn er *dienaren der wereld* die met hun bidden niet anders voorstellen dan de wroegingen van een nu en dan ontwakend geweten te stillen, en dan op nieuw de zonde te dienen. Wat zij wenschen, het is vergeving zonder verbetering, een lang leven, zonder voorbereiding voor den dood; vrede op aarde, zonder verzoening met God door het geloof in Christus, en eene plaats in den hemel zonder kruis, zonder strijd, zonder overwinning... Nog eens, kan God de smeekingen verhooren van hen die alzoo den zegen des gebeds veranderen in een vloek, en de lafenis der ziel in een doodelijk vergift?

Zoo hebben wij dan de verklaring des Apostels eenigzins ontwikkeld, en in enkele trekken den aard en de hoofdoorzaken van het onvruchtbare gebed aangeduid. Wij erkennen het, ons woord is meer gestreng dan troostrijk. Maar beklaag u daar niet over, mijn lezer! Want waarlijk het is niet alléén door eene ziel te troosten, dat zij behouden wordt. Niet met de hoop op herstel alléén geneest men den lijder; en zoo komt het er dan ook op aan de wonden onzer kranke ziel te ontblooten en te peilen, eer men er den balsem der goddelijke genade kan ingieten.

Wij hebben het gezien, en een ieder weet het voor zich zelven, er bestaat eene tegenstrijdigheid tusschen de toezeggingen van Gods woord omtrent de verhooring des gebeds en onze ervaring; maar wij hebben ook gezien dat de oorzaak van die tegenstrijdigheid bij ons zelven ligt. Of laten wij liever zeggen, die tegenstrijdigheid bestaat werkelijk niet, want voorwaar als onze smeekiugen, zooveel door haren aard als door onze stemming, alle kenmerken van het christelijk gebed missen, dan houden zij op gebeden te zijn, en mogen wij op haar de heerlijke beloften van het Evangelie niet meer toepassen.

O! laten wij dan toch tot ons zelven inkeeren voor wij bidden. Dat elke bede die onverhoord schijnt te blijven ons tot eene vernieuwde zelfbeproeving dringe, onze onderwerping aan Gods wil versterke, en ons den tijd der hulpe leere afwachten in het geloof aan Hem, die ons den toegang tot den troon der genade geopend heeft. Vrijmoedig, indien maar ootmoedig, mogen wij van God alles vragen, alles verwachten, niet slechts geestelijke gaven, neen! ook wat wij voor dit leven behoeven, gezondheid, sterkte, zegen op onzen arbeid, de middelen tot ons onderhoud, de bevrijding onzer bekommeringen, onzer kwalen, onzer smarten, indien wij maar toezien dat Gods wil en Gods bestel altijd de grens van onze begeerte blijven.

Is ons geloof in Hem, onze liefde tot Hem, onze hope op Hem maar regt levendig en gedurig werkzaam, dan twijfelen wij er niet aan of Hij weet zelf het best wat tot onzen vrede, wat tot onze zaligheid dient. Dan zal ook de grondtoon van elke bede dat woord des Heeren zijn. «Niet mijn wil, o Vader! Maar Uw wil geschiede!» Maar dan zullen wij ook ondervinden dat zulk een gebed, al ontvangen wij niet juist dat geen wat wij het meest begeeren, nimmer geheel onvruchtbaar is, dat hij die vraagt, ontvangt; dat hij die zoekt, vindt, dat hem die klopt wordt opengedaan. En als wij eens, nadat ons geloof verwisseld is met aanschouwen, onzen God en Zaligmaker op heerlijker wijze zullen loven en aanbidden, dan zullen wij Hem ook moeten danken dat Hij zoovele onzer wenschen en gebeden niet verhoorde, en dat Hij, ofschoon wij zoo menigmaal kwalijk baden, nimmer kwalijk gegeven heeft.

Middelburg, 1852.

GEDACHTEN VAN QUESNEL.

Het gebed eischt meer hartelijkheid dan welsprekendheid; meer verzuchtingen dan woorden; meer geloof dan redenering.

Het vertrouwen moet komen van hetgeen God in ons doen kan, en niet van hetgeen wij aan God kunnen zeggen.

Een vorst die zelf het smeekschrift opstelt dat hij goedvindt dat hem worde aangeboden, is wel gezind toe te staan wat men hem vraagt.

God wil dat men van Hem afhange. Hij geeft noch aan het ligchaam al het voedsel, noch aan de ziel al de genade die zij noodig hebben, ten einde ons te noodzaken om te bidden.

Men heeft op aarde nimmer een vader gezien die zijne vogelen voedde en zijne kinderen liet hongeren : en men zou zulks vreezen van den Hemelschen Vader!

De welsprekenheid des gebeds bestaat in het eenvoudig blootleggen zijner behoefte voor God.

God alleen geeft zonder te ontvangen. Jezus zelf brengt Zijn Vader de hulde der dankzegging, omdat de menschelijke natuur, ook zelfs in Gods eenigen Zoon, niets bezit dat zij niet heeft ontvangen.

Hoe groot is niet de ellende van den mensch, die de behoefte des ligchaams altijd eerder voelt dan die der ziel.

Het beste middel om nooit onverhoord te zijn, is nooit iets anders te willen dan den wil van God.

Wat men Gode offert is nimmer verloren, omdat men het in God terugvindt.

De duivel weet wel dat als men eens de smaak van het gebed heeft, en men er zich met volharding op toelegt, men rede heeft om alles te hopen; daarom houdt hij er ons zooveel mogelijk van af.

Het is hoofdzakelijk door het gebed dat de christen zijn voorraad opdoet.

God wil dat men eerst de menschelijke onmagt kenne, vóór dat Hij zijne goddelijke magt betoont.

Wij vragen dikwerf aan God om zijn wil te kennen, alsof wij ze wilden volbrengen, terwijl wij verwaarloozen wat er van ons bekend is.

Het brood van den christen is de genade, even als de heerlijkheid zijn vaderlijk erfdeel is, en men moet de genade waarderen, verlangen en vragen, naar mate men de heerlijkheid begeert tot welke zij heenvoert.

Een arme reiziger vraagt zijn brood voor elken dag, en eet slechts om verder te trekken. Laten wij ook het onze vragen als reizigers, en laten wij voorttrekken naar het vaderland, waar wij met Gods brood verzadigd zullen worden, zonder dat wij het behoeven te vragen.

Wij behoeven niet te vreezen dat God ons een steen vóór brood zal geven; maar vreezen wij dat wij zelve niet

het brood van God in steen veranderen door de hardheid van ons eigen hart.

Men vraagt wel den goeden uitslag eener zaak; waar men vraagt den goeden Geest niet, die eene goede zaak maakt van de slechtsten, door het goede gebruik dat hij er van leert maken.

Het gebed is zijne wording verschuldigd aan het geloof; maar het geloof is zijn wasdom verschuldigd aan het gebed.

Wij kunnen, zonder vrees van ons te bedriegen, over ons hart oordeelen, door ons gebed.

Indien de mond niet altijd bidden kan, het hart kan het altijd.

Men moet veel bidden om voor zich zelven en voor zijne werkzaamheid den zegen des hemels te verkrijgen; maar veel bidden, is niet veel spreken en danken, maar liever veel beminnen en veel verlangen. Het gebed is slechts de tolk van de liefde en de begeerte des harten; en daar alle begeerten van ons hart voor God bloot liggen en Hem van tijd tot tijd worden opgedragen, zoo bidt men veel en dik-

wijls, wanneer men op den grond des harten eene levendige begeerte heeft om nuttig te zijn voor de zielen, welke men dient ter wille van God en tot zijne eer.

Laat ons bidden zooveel wij kunnen, zonder ons te houden met het overwegen van hetgeen onze gebeden gelden of niet gelden.

Het is ons nuttiger Gods gaven te ontvangen op Zijn tijd dan op onzen tijd.

Een mensch die bij ongeluk in een afgrond gevallen is, heeft geen andere toevlugt dan de kracht van zijn geroep; zóó is ook het gebed voor den zondaar die zich in den afgrond der zonde bevindt.

Schrijven wij toch niets aan ons zelven toe, daar wij alles vragen.

Niets beweegt God zoo krachtig om ons te helpen, dan in Hem alléén ons vertrouwen te stellen.

ONZE DIEPE AFHANKELIJKHEID IN HET LEVEN DES GELOOFS, AANGETOOND IN HET VOORBEELD VAN PETRUS.

(*Overdenking van Math.* XIV: 22—33.)

De geschiedenis, die in het aangehaalde gedeelte der Heilige schrift staat opgeteekend, voert ons midden in de werkzaamheid van het rustelooze leven des Heeren hier op aarde.

Woorden van alvermeesterende magt, heerlijke gelijkenissen, goddelijke teekenen, en wonderen, waren van Hem uitgegaan als hemelsche lichtstralen, als onwedersprekelijke getuigen van de waarachtigheid zijner hooge zending. Velen, met de oogen des ligchaams aanschouwende, hadden reeds met de oogen des Geestes in Hem het vleesch-geworden woord leeren zien, dat van den beginne bij God was en God was; en dagelijks nog vermeerderde het aantal dergenen, die zich als verdrongen, om hem te vinden en te volgen, begeerig als zij waren, dien Jezus van Nazareth te hooren, die zich als den aan de Vaderen beloofde Verlosser verkondigde en liet verkondigen. Zoo lezen wij dan ook onmiddelijk vóór het verhaal in onze text woorden vervat, dat dien dag wederom eene groote schare Hem uit de steden gevolgd was naar eene woeste plaatse, werwaart hij zich begeven had; dat Hij er met innerlijke ontferming vele kranken had genezen, en eindelijk dat treffende wor-

den volbragt der verzadiging van vijfduizend mannen, met vijf brooden en twee visschen, zoo dat er nog twaalf volle korven met het overschot der brokken gevuld werden. De menigten (zoo vult JOHANNES het verhaal aan) die het indrukwekkende teeken gezien hebben, roepen JEZUS uit als den in Israël verwachten Propheet; ja, zij willen Hem, des noods met geweld, op hunne ongeestelijke wijze Koning maken. JEZUS weet dat alles, en ontwijkt de onwettige beweging op den berg alleen, om daar te bidden en Zijne discipelen van verre gade te slaan, die, op ernstig bevel van den Heere naar zee zijn terug gekeerd, om Hem vooruit te gaan, naar den over gelegen oever. MARCUS noemt Bethsaïda, JOHANNES Capernäum, als het punt, werwaart de reis zich rigtte, en daar beide plaatsen digt bij elkander gelegen waren, kunnen de jongeren het voornemen gehad hebben, eerst aan de eene plaats aan te leggen, om dan naar het andere oord te stevenen.

Daar dobbert nu weldra het scheepje, omringd van tastbare duisternis, die intusschen gevallen is, en midden in de zee, die, gezweept door sterken tegenwind, het krakend vaartuig onstuimig op en neder slingert, zoodat het slechts noode voor uit kan. Zóó leggen de jongeren in dreigenden nood, vijf en twintig of dertig stadiën (1½ uur) in tragen vaart af, en hebben dus nog de helft, schoon dan ook de kleinste, van hunnen tocht te volbrengen. Intusschen blijft de storm nog altijd aanhouden, het gevaar nog altijd dreigen, zij tobben, zij peinigen zich af, ja, tot aan de vierde nachtwake toe, en alzoo tot bijna tegen den morgen. Alles vergeefs! Maar ziet, dáár op eenmaal ontdekten zij een gedaante gelijk die eens menschen, als zwevende over de zee. Vol majesteit gaat Hij voort: Hij nadert, wandelende op de wateren, en de wateren verslinden Hem niet; maar dragen zijn tred, als ware hun woelende schoot een vlakte des velds, hunne kokende golven bloemen der

lente. Het is CHRISTUS. Ziet, Hij, het Woord door wien de wereld, ja alle dingen gemaakt zijn, zoodat zonder Hem geen ding gemaakt is dat gemaakt is, Hij die de Heer is van dood en leven, Hij kent geen hoog noch diep, Hem buigen de elementen op een wenk. Hem dienen zij op een blik. Hem effenen zich de wateren tot een pad, gelijk Hem eenmaal de wolken des hemels zich ten wagen zullen plooijen: Hem, den Heere, gehoorzaamt de schepping, ook in zijn aardsche dienstknechtsgestalte: Hij heeft slechts te willen. Welk een treffend bewijs zijner goddelijke kracht, maar ook tevens welk een blijk zijner liefde en wijsheid! Maakte de Heiland van die eerste zelden gebruik, het was, omdat Hij nooit een wonder deed om het te doen, maar altijd om daardoor nuttig te zijn.

En zoo geschiedde ook deze openbaring zijner verborgene heerlijkheid, om zijne jongeren te vormen en het geloof! — Zij zouden meer en meer zien met wien zij te doen hadden: ze zouden erkennen dat Hij de openbaring des verborgen Vaders was, en zoo moesten hunne Joodsche MESSIAS-voorstellingen zich meer en meer louteren in zijn licht! — Het kon niet missen of de Oud-Testamentische schilderingen van JEHOVAH's majesteit moesten zich in JEZUS, hun in levende werkelijkheid voor de oogen gesteld worden. Hij alleen breidt den Hemel uit en wandelt op de golven der Zee; (Job IX: 8) en zoo zouden ze al dieper dringen in de overtuiging: wie Hem (CHRISTUS) heeft gezien, heeft den Vader gezien! Hij en de Vader zijn één!

Het eerste uitwerksel dezer plotselinge, wondervolle verschijning, die zij alle zagen, is angst, is zielsontzetting. Zij ontroeren hevig, zij schreeuwen het uit van vreeze met den kreet: «het is een spooksel!» Maar daar klinkt, terstond daarop, hun de welbekende stem huns dierbaren Meesters te gemoet: zacht en vriendelijk, vol hemelsche troost, maar toch zóó krachtig, dat zij, midden door het

gebruisch van den storm en het gehuil der golven, zuiver en duidelijk tot hen over klinkt, zeggende: «Zijt goeds moeds: Ik ben het! Vreest niet.» Hoe kalmt en bemoedigt hen nu op eenmaal dat woord. In Hem toch kenden zij reeds het ongewoonlijke, Hem beschouwden zij als heerscher over de krachten der onzigtbare wereld, in Hem waren zij zelfs met haar bevriend; en zij wisten, dat Hij steeds ter hulpe kwam in het oogenblik des gevaars. En nu volgt dadelijk een trek, waar uit we geheel het karakter herkennen van den bedrijver. Levendig en vurig, vol brandende liefde tot den Heer, kan SIMON PETRUS het oogenblik niet afwachten, dat dezen in zijne nabijheid brengen zal: maar hij ijlt Hem tegen met den koensten moed. — Gelijk JOHANNES de discipel heet dien JEZUS lief had, zoo zou men PETRUS kunnen noemen de discipel die JEZUS lief had. Dat is gelijk in JOHANNES de ontvankelijkheid en de diepte der ziele grooter waren, zoo kenmerkte zich PETRUS door werkzaamheid en kracht.» Intusschen brengt hem ook hier de overijlde heftigheid weder ten val. In het geloof opdat: «kom!» van JEZUS, verlaat hij het schip en wandelt op de wateren. Maar daar bemerkt hij den hevigen windvlaag, en de vreeze slaat hem om 't hart en hij begint te zinken.

Maar toch heeft hij op dat oogenblik nog zooveel geloof, dat hij gevoelt, dat die JEZUS kan redden, dien hij reeds als Gods Zone heeft leeren kennen. «Heer!» roept hij uit: «Heer behoud mij!» En JEZUS, de heilige liefde, die gekomen was om Zijne jongeren van den dood te redden, die bij hun zielsangst terstond het kalmen woord des troostes: «Ik ben het: Vreest niet!» had gesproken, Hij blijft ook nu de erbarmer. Hij strekt terstond de hand uit, grijpt hem aan en redt hem; er alleen dat korte maar krachtige en diepzinnige woord bijvoegende: «klein geloovige, waarom hebt gij gewankeld?» een woord, voor den diep gevoeligen

Bar-Jona zeker niet minder zieldoorsnijdend en onvergetelijk dan later dat: «ga achter mij, Satan! want gij zijt mij een aanstoot!» en nog later die blik in de voorzaal van den Hoogepriester Cajafas.

Het heerlijk tafereel wordt besloten met de treffende mededeeling, dat alle die in het schip waren, diep geroerd door al het gebeurde, kwamen, en Jezus aanbaden, met een getuigenis, hetwelk onze ziele wel biddend en dankend juichende met hen aflegt:

«Waarlijk Gij zijt Gods Zoon!»

Zoo hebben wij dan nu, deze treffende gebeurtenis zoo naauwkeurig noodig beschouwd, en wie zal het niet met ons herhalen, dat zij van een innige, heilige beteekenis is? Als paarlen in de diepte, liggen er eeuwige waarheden in opgesloten, die voor de ziel van elken christen van het hoogste belang zijn. Wij willen er in dit uur ééne van beschouwen, en wel die, welke, reeds bij een eerste lezing, niet na kan laten, ons levendig aan te grijpen. Wij willen een blik slaan op onze afhankelijkheid in 't leven des geloofs; aangetoond in 't voorbeeld van Petrus. Daartoe zullen wij, den draad van 't gebeurde volgende, u Petrus voorstellen,

als het beeld van den geloovige, in vereeniging met den Heer;

als dat van den wankelende;

en eindelijk als dat van den herstelde in het geloof.

Petrus dan is het beeld van den geloovige, in vereeniging met den Heer.

Daar stond PETRUS op het schuddende vaartuig, dat alleen nog hem beschermde tegen den afgrond, aan zijn voeten. Een wis verderf greinde hem tegen, op even zoo veel vingeren afstands als de bodem van het scheepjen dik was. Nog maar weinige oogenblikken kon hij zich veilig achten op den dobberenden houtklomp. Daar verschijnt nu, naar zijne genade, op eenmaal de Heer om hem te redden. PETRUS herkent Hem; en nu vreest hij niets. Zijn hart brandt in hem van verlangen om bij den Heer te zijn: onweêrstaanbare behoefte grijpt hem aan. Zal hij langer wachten? Hij kan het niet; en de storm moge woeden en de branding moge dreigen, hij heeft nu slechts ééne gedachte: «bij en met den Heer te zijn.» Hij zegt: Heere! roept mij!» en naauwelijks verhoort deze dit gebid, of hij stort zich van het schip, Hem te gemoete,

Ziet daar het beeld des waarachtig geloovigen! Heeft hij de magt en liefde van CHRISTUS in de ziel ervaren, hij kent maar één verlangen, maar dat dan ook geheel zijn hart vervult: veréëniging met den Heer wel niet meer zien, maar inwendig. Hij smeekt den erbarmingvolle, dat Hij door Zijn woord en geest hem roepe, trekke, ja gebiede tot zich te komen. Ziet, geliefden, het leven hier beneden is een zee, vol loeijende stormen van rampen, golven van verzoekingen, diepten van zonden: Maar roept de Heere «Kom!» O de geloovige ziet ze en vreest ze niet. Is Hij niet verbonden met den eeuwigen Redder, die de rampen tot zegen stelt, u de verzoeking leert overwinnen en van de zonden regtvaardigt. Hij weet, hij is één met Hem, die redden zal, die staande zal houden. Diens kracht zal zich in zijn zwakheid volbrengen: hoe zou er een gevaar zijn, waarvoor hij nog behoefde te sidderen? Tot Hem! al digter en digter tot Hem! al inniger en inniger met Hem dat hoopt, dat tracht Hij, moedig als Hij is, niets kan hem weêrhouden en al zou hij er ook al 't andre om

wagen, ja, 't leven om moeten verliezen, wat zegt dit, als hij slechts met Christus vereenigd mag wezen en de lofzang de zijne wordt: Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar uw overwinning.

En wat doet nu de Heer, wanneer het hart, dat naar innige vereeniging met Hem smacht verzucht: «Heer, gebied mij tot U te komen? Wij hebben het reeds in Petrus voorbeeld gezien: — Naauwelijks is de bede door hem gesproken, of de Heere zegt, ja gebiedt, met dat krachtige woord, dat alles belooft en tot alles sterkt: «Kom!» — Is er wezenlijk behoefte, besef der diepste afhankelijkheid, honger naar geloof in het verbrijzelde harte ontwaakt; hijgt het, als een hart naar de frissche waterstroomen, naar den levenden God; o dan blijft de hulpe niet weg, noch de kracht noch de stemme van boven. Een iegelijk die bidt die ontvangt, en die zoek die vindt en die klopt dien zal open gedaan worden. En wat vader onder u, dien zijn zoon om brood bidt zal hem een steen geven? Of ook om een visch zal hem voor een visch een slang geven? Indien dan gij die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de Hemelsche Vader den heiligen Geest geven, dengenen, die Hem bidden (Lucas XI: 10.) De Heere hoort den geloovige. De Heere verhoort en antwoordt wie Hem roepen. Hij-zelf heeft het gesproken: «Mijn schapen hooren Mijn stem en ik ken dezelven en zij volgen Mij.» Joh.: X: 27—30.); 't is waar, ziet meer als Petrus hoorbaar: maar uit zijn woord, geweten, levensweg, «Kom!»

Ja, de geloovige hoort de stem des Heeren en volgt Hem. Hij gaat tot Hem, dwars door de zee des levens en de verschrikkingen des doods. En wat is het gevolg? Waar Gods kracht de zijne is, daar bezwijkt Hij niet. In brandend geloof stort Petrus zich uit het schip; en ziet, de stormen werpen hem niet neder, de golven verslinden hem niet. Ook hij wandelt op de bewegelijke wateren. Hij gevoelt zich van niets afhankelijk, dan alleen van den Liefdevolle, den Almagtige die hem riep; en dat geloof doet wonderen, en het geweld van alle vijandelijke magten is ontzenuwd, is te niet gedaan.

Ziet, zoo overwint het geloof de wereld! Die waarachtig vereenigd is met den Heer door 't geloof draagt alle dingen. De aardsche gevaren konnen hem niet overstelpen. Het woede en schudde om hem heen, hij staat vast. En waar anderen in eigen kracht reddeloos zouden vergaan, daar wandelt hij beveiligd voort, in en tot Christus. Niets overmag hem.

Gelijk de branding slechts om Petrus voeten bruiste, maar, magteloos, niet hooger kon klimmen: zóó kunnen de jammeren des levens hem, ja, genaken, maar zijn kroone niet rooven; zóó kunnen de verzoekingen hem, ja, begrimmen, maar hij wordt verlost van den Booze; zóó zal hij wel midden in zijn vijanden zijn, maar zij zullen hem niet overmogen. Zoo bevestigt zich dan heerlijk dat woord, dat geschreven staat: En Mijne schapen zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid; en niemand zal ze uit Mijne hand rukken. Mijn Vader die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen, en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders. Ik en de vader zijn één. (Joh. X: 27—30.)

Zóó Mijne Hoorders, zóó de gelukkige, die met den Heer in 't geloof is vereenigd. En wel hem, zoo het levend gevoel zijner diepe afhankelijkheid van dien Heer nooit in hem afneemt, nooit hem verlaat!

Maar ach! wij leeren het op nieuw uit Petrus geschiedenis, wij zijn zwakke, trotsche, zelfzuchtige schepselen! Hoe is die geschiedenis hier weer een rijk beeld des inwendigen levens, een zinnelijke voorstelling van het Profetische woord: Arglistig is het harte meer dan eenig ding, ja, doodelijk is het, wie zal het kennen!» (Jerem. ffVII. 9.)

Petrus is het beeld van den wankelende in het geloof.

De liefde waarmede Petrus den Verlosser aanhing, was nog niet vrij gemaakt van het eigen Ik. Hij stortte zich op het woord des Heeren geloovig uit het schip; maar nu ziet hij, dat, als door een wonder, de woede der elementen niets op hem vermogen; en zijn geloof wordt zelfvertrouwen. Wat slechts des Heeren was schrijft hij zich-zelven toe. Hij wendt zijn oog van den Heere af. En wat is het gevolg? Zijn blik zweeft rond hem heen, en ziet nu niets dan dreigende stormen, verwoestende golven. Het geloof vreest nooit; het schuldig zelfvertrouwen, verraden door zijn eigen ijdelheid en nietigheid, eindigt er altijd mede: — Petrus siddert: de angst overweldigt hem. Welk een treffende spiegel der waarheid! Helaas! wij zondige menschen vermogen uit ons zelven niets; en toch meenen wij zoo vaak in onzen blinden hoogmoed, alles, te vermogen. Zoo kan ook de geloovige telkens waggelen, zoodra hij maar één enkele maal, te vreden met zich-zelven en bouwende op zich-zelven, zijn afhankelijkheid vergeet, is het gedaan met zijn geluk. Hij wendt het oog van den Heer, en ziet nu niets dan ellenden, niets dan gevaren, niets dan verdelging.

Gods kracht heeft hem begeven. Hij ziet te laat, dat zijn zwakheid niets vermogt; en het zijn verslagenheid en vreeze, die hem wakker schudden uit zijn zelfverblinding, maar midden in den val!

Ja, midden in den val! zoo ging het PETRUS. In het geloof op dat «kom!» wandelt hij, in de vreeze, de dochter des zelfvertrouwens, zinkt hij. De golven, die hem droegen toen hij geloofde, scheuren zich van één en willen hem verzwelgen.

Zoo gaat het den wankelende. Waar het geloof ophoudt bij hem, begint de zegepraal der waereld over hem. Het leven dat hem nog straks, met al zijn gevaren, al zijn beroeringen niet kon ontzetten maar een veilige weg was tot den Heer, omdat hij niets zag dan den Heer, niets zocht dan den Heer, op niets bouwde dan op den Heer, dat leven wordt hem nu een nacht vol ontzetting, een draaikolk veler wateren, een neêrwerpende last. De rampen, de verleidingen, de zonden der aarde, de dood, ja alles wat eerst slechts voorbij drijvende nevelen aan zijnen hemel waren, worden onweêrwolken met verpletterenden hagel en vernielende vuurstralen. Hij zinkt onder de rampen neder; want hij zegt niet meer: God is voor mij: wie is tegen mij? De verleidingen doen hem sidderen; want hij durft niet meer strijden, want hij twijfelt aan de overwinning, die immers niet in hem maar in CHRISTUS JEZUS is. De zonden maken hem wanhopend; want hij durft niet meer juichen: al waren mijn zonden als scharlaken, ze zullen worden als sneeuw, want die gelooft zal zalig worden.

En dan het graf, het onontwijkbaar graf dat hem overal aangrimt....

O, wat kan nog redden? wat nog behouden? Hij zou

het wel uit willen krijten. Heuvelen, valt op mij! bergen bedekt mij! Het is met hem gelijk Psalmist zegt: banden der hel omringen hem, schrikken des doods houden hem omvangen. (Psalm XVIII: 5. 6).

Wat kan nog redden? wat nog behouden? Ziet, wat deed PETRUS? Naauwelijks ontwaarde hij, dat hij begon neder te zinken, of hij riep uit: Heer, behoud mij! — Ja, hij had gezondigd; hij had een oogenblik den Heer vergeten en de fluistertaal van zelfzuchtigen hoogmoed gehoor verleend; maar naauwelijks ontwaart hij in de vreeze zijns harten de rampzalige gevolgen, of die gevolgen worden hem een les ter bekeering. Als in een oogenblik is die trots verbrijzeld, rouwe en schaamte vervullen hem; zijn wankelend geloof richt zich op eenmaal weder op: en midden in die banden des doods, keert het gevoel zijner afhankelijkheid met herleefde kracht uit God terug. En wetende dat Hij daar is, die alleen redden kan en redden wil, wie hem aanroept in den dag der benaauwdheid, roept hij biddende uit: Heere, behoud mij! Ziet daar een heerlijke trek, tot een voorbeeld en een getuigenis! Dat moet hij doen die wankelt in den gelooven. Hij keert berouwvol terug tot Hem dien hij verliet, de gevolgen zijner overtreding werken hem ten goede, en verpletteren hem niet. Gods liefde is eindeloos.

En al staat hem dan ook het water aan de lippen, ja, al lag hij overstelpt, zij begeeft hem niet. Zij doet het kinderlijk vertrouwen uit gaan: stort dat in zijn ontstuimig gemoed uit als een kalmende olie. Zij laat het werk niet varen, dat zij begonnen is. Zij blaast op de doodsbeenderen des Geloofs, en het herleeft en het staat op en het werkt, zoo dat alle stemmen en alle bewegingen en

en alle krachten des harten zich oplossen in dat eene levende, alles omvattende gebed, dat al moest het zoo ook honderd malen uit dezelfde borst hier beneden oprijzen, ook honderd malen eene reuke zal zijn ten eeuwigen leven: Heere, behoud mij!

Wij zeiden, toch, dat de wankelende in den geloove tot de vereeniging met den Heer terugkeerende, niet verloren zal gaan maar behouden worden, al waren het ook honderdmaal. Wij zien dit wederom in PETRUS bevestigd, en zoo is deze ons dan (wat wij ons ten derde ter beschouwing zouden voorstellen) het beeld van den herstelde in het geloof.

Ziet, naauwelijks was het geloof bij PETRUS herleefd; naauwelijks had zijn afhankelijk vertrouwen zich geopenbaard in de innige bede: Heere, behoud mij! of terstond strekt JEZUS de hand uit, grijpt hem aan, en redt hem. Ziet daar de voorkomende genade des Allerhoogsten. Ja, hoe dikwijls zij twijfelen, hoe dikwijls zij vallen als de dwalende lammeren terugkeeren tot den goeden Herder, zal Hij ze met erbarming wederom aannemen. De Almagtige en liefdevolle Verlosser geen veranderlijk mensch, dat Hij ooit een Zijner werken onvoltooid zoude laten varen. Hij blijft getrouw, wat zeg ik? Hij wacht niet, of zijn wankelende jonger uit zich-zelven weder tot Hem mochte op rijzen; want Hij kent der menschen gedachten raadslagen en begeerten (Jerem. XX: 12) het gedichtsel aller harten, en weet dat, zij van moeders knieën af, verdorven, tot geenerlei goed in staat zijn. Dat zijn kracht al-

leen de hunne is. En Hij de Heere die steeds het willen, beide, en het volbrengen werkte komt hij dan ook telkens weêr het eerste den wankelende te gemoet, vernieuwt en volmaakt zelve den door Hem-alleen begonnen moed, staat hem bij elken nieuwen strijd met een nieuwe overwinning ter zijde, zelfs op den rand der neêrlaag, bij elke nieuwe waggeling met een nieuwe oprichting zelfs op den rand van den val. Zoo is dan door de eindelooze barmhartigheid des Heiligen Gods het geloof (maar het moet dan ook waarachtig geloof zijn) een hemelsche plante, die wel door de dingen der waereld geslingerd kan worden, maar uitgereikt nimmer, ja, die na elken schok te hooger verrijst, te dieper wortelt, te lieflijke geurt?

Maar mijne Hoorders, al is het den Almachtigen Heere zoo licht, ons te gemoet te komen en te herstellen, o wachten wij ons, te wanen, dat het Hem onverschillig zoude zijn, of wij nu en dan onze afhankelijkheid vergeten, zijne hand los laten, twijfelen en wankelen! Ziet, op denzelfden oogenblik, waar op Jezus den tot het geloof terugkeerenden Petrus redt, zegt Hij tot hem; «kleingeloovige, waarom hebt gij gewankeld!» en geeft dus, vol erbarming, maar tevens vol heiligen ernst zijne hooge afkeuring te kennen in het gevoeligst verwijt.

Ziet, dat twijfelen en wankelen is wantrouwen en ondankbaarheid, en die zijn in het oog des Heeren een gruwel. Zoo vaak die aan den dag worden gelegd, wordt de eere des Heere aangetast, en de Heilige Geest wordt er door bedroefd. O dat hij dan die eenmaal den zegen des geloofs in de diepste beginselen zijns aanwezens heeft ontwaard, ja, dien zelfs, meer dan eens, aan hem onwaardige, voelde vernieuwen, dat hij wake en bidde! Wake om den blik

steeds en alleen op den Heer te blijven hechten, bidde om kracht tot staan en den geest der volharding tot den einde toe!

En nu, de slottrekken onzer gewichtige gebeurtenis beschouwende, zien wij, welke de uitwerking is van PETRUS geloofsherstelling en redding, voor zich en voor anderen, welke het gevolg moet zijn van elken wankelende. Treffend staat het bij Mattheus geschreven; en als zij in het schip geklommen waren, stilde de wind. Elke schijn van gevaar was dus geweken, de zee werd effen, de orkanen leiden zich neder. Zoo ook moet het zijn en is het voor den dankbaren, op nieuw aangenomen, gewezen twijfelaar. Het wordt hem als waren de gevaren der waereld niet meer aanwezig; want een goddelijk schild bedekt hem. De stormen zijn weggedreven door den adem des geloofs, en rustig en veilig zweeft het schip zijns levens voort naar den oever der eeuwigheid, en de Heer is bij hem en verlaat hem niet!

En welke was en is nu de invloed naar buiten? Van de jongeren lezen wij, dat zij na al het gebeurde met PETRUS, tot CHRISTUS JEZUS kwamen en Hem aanbaden. Van nooit gekenden eerbied en bewondering geschokt, zinken zij ontzet aan Zijne voeten en loven en huldigen Hem met datzelfde getuigenis dat de Almachtige Vader met levendige stemme uit den geopenden hemel getuigd had: «Waarlijk, Gij zijt Gods Zoon!»

En zoo moet dan ook nog de aanblik der vermenigvuldigde genade over den door het geloof gerechtvaardigden zondaar door de dankzegging van velen overvloedig worden tot heerlijkheid Gods (2 Cor. IV : 15).

Zóó moet die krachtig terugwerken op alle, die des

heils getuigen zijn. En tot hoeveel vruchten des levens, dat menigmaal ook in dezen de kiem legt, is den heiligen engelen bekend, die tot dienst uitgezonden worden om der genen willen die de zaligheid beërven zullen, en die van blijdschap juichen in de hemelen telkens als een zondaar zich bekeert, meer dan over negen en negentig rechtvaardigen, die de bekeering niet van nooden hebben.

En; wie, mijne Hoorders, wie zijn die rechtvaardigen, die de bekeering niet van nooden hebben? Wie zijn die onafhankelijken, die, zich-zelven algenoegzaam zijnde, het geloof niet behoeven? Wien Gods Geest geen vereischte is, omdat ze door hun eigen verstand God zoeken en vinden, en staande blijven?

Zoo waarachtig als de Heere leeft, ook niet één!

De Almachtige zelf roept het ons door den mond van den profeet DAVID en den apostel PAULUS luide toe in zijn Heilig woord: (Rom. III : 10, Psalm XIV : 1, 2 en 3.)

Daar is niemand rechtvaardig, ook niet één. Daar is niemand die verstandig is, daar is niemand die God zoekt, alle zijn ze afgeweken; te samen zijn ze onnut geworden; daar is niemand die goed doet; daar is ook niet tot één toe (1).

Alle dus, zoo velen wij uit een vrouwe geboren zijn, allen zijn wij diep afhankelijk van de Genade des Heeren, allen moeten wij dit werkdadig gevoelen, allen hebben wij het geloof noodig ter zaligheid. Rampzalig, driewerf rampzalig gij die dit ontkent en zegt, of waant al zegt gij het niet, dat gij geen zonde hebt: gij verleidt u-zelven en de

(1) Indien wij zeggen, dat wij geene zonde hebben, zoo verleiden wij ons zelven en de waarheid is in ons niet. 1 Joh. I : 8.

waarheid is niet in u (1 Joh. I : 8). Hoe zoudt gij vreugde behouden uit den droom uwer genietingen, troost vinden op den bodem uwer smarten, de zaligheid zien achter uwe ellenden, den hemel achter uw graf? Dat zijn wonderen des geloofs; en gij leeft het leven des geloofs nog niet, gelijk hij die door het geloof wandelde op de golven. Gij hebt, als PETRUS nog nimmer uitgeroepen in den heldenmoed des vertrouwens: Heer, indien Gij het zijt, zoo gebied mij tot U te komen. Gij hebt als PETRUS nog nimmer gebeden in de dooding der zelfzucht en de levende oprichting uit de instorting des twijfels: «Heere, behoud mij!» Neen, neen!

En waarom? Omdat gij nog niet in uw hart met PETRUS hebt verklaard: Gij zijt de Zoon des levendigen Gods! al stamelden het uwe lippen en al herhaalde het uw verstand ook iedere ure des daags. Dat kon uw hart ook niet uit zich-zelf, even min als dat van PETRUS het zoo vermocht. CHRISTUS sprak hem zalig over deze zijne belijdenis, zeggende: zalig zijt gij, SIMON BAR JONA want vleesch en bloed heeft het u niet geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemelen is.»

Het geloof is geen slaaf van onzen wil, het geloof is eene gave Gods! — Gods genade, ziet daar deszelfs bron, Gods Heilige Geest, ziet daar deszelfs werker! Gij kent dan nu uwe onmacht, maar ô verschuilt er niet achter, als een voorwendsel en verschooning, want die sluijer is ijdel en dat deksel is doodend.

Even waarachtig als den Heer alléén de eere toekomt des geloofs, even waarachtig komt den mensch alleen de schuld toe des ongeloofs. Blijft gij die in de traagheid en zondenlust uwer harten moedwillig of onverschillig op u laden, voorwaar, voorwaar, gij zult de zalige verwachtingen van des Heeren toekomst geenszins aanschouwen.

U verdervende in uwe gewaande onafhankelijkheid, blijft gij kinderen der duisternis en slaven der zonden. Gods genade zal wel eenmaal de poorten van 't Hemelsch Jerusalem ontsluiten, maar gij zult haar niet ingaan. Het licht zal van uwen kandelaar worden weggenomen, en in het oordeel van Jezus zal de bedreiging aan u voltrokken worden, die bedreiging, even zoo zeker van Zijne lippen gevloeid, die de waarheid zelve is, als al Zijne heerlijke beloften de ontzettende bedreiging het zijn: die in den Zoon niet gelooft zal het leven niet zien: de toorn Gods blijft op hem!....

O keert dan in uwe binnenkamer en buigt u in 't verborgene neder voor den God der liefde. Laat niet af, dag noch nacht, hem die kostelijkste aller gaven af te smeeken, onder diepe verootmoediging, onder de verbrijzeling des harten, onder algeheele onvoorwaardelijke afwachting en overgave van en aan Zijnen Geest.

Houdt niet op noch verflaauwt vóór de Vader der lichten haar u geschonken heeft en gij het getuigenisse in u zelven vindt, dat gij in den Zone Gods gelooft, dat uw ziele door Hem is gered!

Maar hebben wij dat eenmaal, o hoe nameloos wel is het ons dan niet daar binnen! Hoe zoet is het te wandelen aan de hand des Heeren, ons geheel aan Hem over te geven, naar zijn innigste gemeenschap, de onderscheidbaarste vereeniging met Hem te sterven!

Dan woont daar een stem als die eens zingenden engels in ons, wiens gebed niet ophoudt, wiens lofzang niet zwijgt: dan ontwikkelen en wentelen zich al onze gedachten en al onze gevoelens rondom dat ééne middenpunt: ik ben met Christus. En ik leve, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu in het vleesch leve, dat leef ik door 't geloof des Zoons Gods, die mij lief gehad heeft. (Gal. II : 20).

En dit hebben wij niet aan ons zelven te danken, maar aan die liefde alleen. O mochten wij dat nooit vergeten, mochten wij in de diepste overtuiging van eigen verwerpelijkheid en eigene onmacht en de zaligendste afhankelijkheid van den Heere, dwars door de stormen en golven dezer waereld, Hem te gemoet blijven ijlen: en nimmer den blik van hem afwenden, om ze op den afgrond te slaan in eigene onmacht terug te deinzen, te wankelen en te zinken. Maar moet dit somtijds het lot zijn van ons, eigenzuchtige, trotsche en twijfelzieke zondaren, o moge dan de beschaming ons verbrijzelen en het geloof in dat hagchelijk uur in onze borst terugkeeren, als een duive der arke, die den olijftak brengt. Moeten wij somtijds twijfelen, o bidden en waken wij, niet te vertwijfelen! Wij kunnen dwalen als schapen, maar, zalige troost! zijn we CHRISTUS schapen, o dan, de Herder en Opziener onzer schapen (1 Pet. II : 25) heeft het zelf gezegd, dan zullen we niet verloren gaan in der eeuwigheid. Dat sterke ons in den strijd, dat richte ons op na de nederlaag, dat voere ons ter overwinning, zonder Hem niet doen. Ziet wat de Heiland op aarde bad, bidt hij nog steeds voor ons in de hemelen: Heilige Vader, bewaar ze in Uwen naam die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij allen één zijn gelijk als wij (Joan. XVII : 11—21) opdat zij allen één zijn gelijkerwijs Gij Vader in Mij, en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn. En wat de Zoon bidt van den Vader, zal in eeuwigheid niet achter blijven, want de Vader hoort Hem altijd. Zoo wordt het ons gegeven aan de overzijde van de zee des levens, na nachten en onweêrs ons in het eeuwige licht te baden, en des eeuwigen vredes deelachtig, het einde onzes geloofs te beërven, de zaligheid der zielen! AMEN!

KERS-TROOST VOOR WEENENDE OUDERS.

Wie er God 't waarom moog vragen,
Wie Hem morrend' aan durft klagen,
Wie er zonder heul of troost
Wanhoopt bij zijn stervend kroost —
Wie er weende — geen bedroefde,
Die er bij de kribbe toefde
Van Gods eengeboren Zoon,
Slaakte er ooit dien bittren toon. —
Lijdt de Christen-vader smarte,
Krimpt van wee het moederharte,
Wie naar Jezus kribbe spoedt,
Vindt er balsem voor 't gemoed.
Tranen voelen we ons daar droogen,
Naar den hemel blikken de oogen,
't Woord werd vleesch, Gods Zoon verscheen
En de nacht van 't graf verdween.
't Kroost, den dood ter prooi gegeven,
Schonk Gods Zoon een hooger leven,
Die den hemel hen ontsloot,
Liet het stof slechts aan den dood. —
Waar de blijde hemelingen,
't Eeuwig lied der liefde zingen,
Daar zijn 't eeuwig met Hem één,
Zijne zege is hun gemeen. —
Neen wij willen niet meer treuren,
Hoopvol 't hoofd ten hemel beuren

Bij de lijkbaar, bij het graf
Van het Kroost, dat God ons gaf.
In den doop hem opgedragen,
Moog de Heer hen van ons vragen,

Onze kind'ren zijn niet dood,
Zij voor de aarde niet geboren,
Zien zich hooger heil beschoren,
Hun verlosser is Gods Zoon,
Zij zijn de Eng'len voor Zijn troon.
God is Vader! Christus Broeder,
Onze herder hen ten hoeder!
Dit is onze hoop en troost
Bij het sterven van ons kroost. —

Helder (*Nieuwe diep*) 1845.

L. V. Ledeboer Az.

JUDAS.

O! waarom zijt ge nog aan Jezus zij gebleven
  Toen hij 't weemoedig woord: «wilt ge niet heengaan?» sprak,
Toen Petrus met dat, «Heer! waarheen ons dan begeven?
Alleen Gij hebt het woord van heil en eeuwig leven!»
  Voor alles 't pijnlijk zwijgen brak?

Zeg! hadt gij alles dan wat menschlijk is verloren,
  Toen 't in uw ooren klonk, op vasten schrikbren toon:
«Één Satan in den kring van die 'k mij heb verkoren!»
En liet zich in uw hart het vonnis toen niet hooren:
  «Gij zijt die Satan, Simon'szoon!?»

Gij bleeft den Heer nabij, maar zonder Hem te leven,
  Gij bleeft, als wanklank in een zuivre toonenrij,
En u, een uit de twaalve, u kon het snijdend grieven
Als kostbare offers de eer van uwen Heer verhieven,
  En — nardus gold u meer dan Hij!

Niet waar? gij die Hem steeds kondt volgen op zijn paden,
  Gij zaagt Hem overal, altijd en allen goed,
De reinste liefde sprak uit al Zijn woorden, daden....
En, Judas! zulk een Heer hebt gij gehaat, verraden,
  Voor geld verkocht ge uws Meesters bloed!

Ierinnert ge u den nacht, toen ge aan den disch gelegen,
Die ingedoopte bete uit JEZUS' handen kreegt?
O waart ge toen nog maar voor Hem in 't stof gezegen,
Gij hadt van Zijn genâ vergiffenis gekregen,
God zelf had u — maar ach! gij zweegt.

Gij ijldet heen, en zoudt gij ooit den Heer nog vinden?
Helaas, ja! eenmaal nog. En waar dan voor het laatst?...
't Is in Gethsemane, dat wreeden en ontzinden
De zegenende hand des Heiligen ziet binden,
En dat nu duivlenkus weêrkaatst!

En nu, 't ontwaakt berouw baart u onduldbre smarten;
Gij brengt den bloedprijs weêr aan 't lage beulenrot,
Maar ach! gij ziet door hen u lachend honend tarten
Steeds feller vlijmt de wond, de diepe wond uws harten...
Een zelfmoord! en — gij staat voor God!

O! zoo in zijn berouw de morgen was verrezen,
Van een bekeeringsdag aan gindsche zij van 't graf,
Tot hiertoe, verder niet! neen! waag het niet te lezen
In 't Godlijk raadsbesluit wat daar zijn lot moet wezen;
God heeft gerigt, o mensch! laat af!

Leiden 1852.

E. LAURILLARD.

ELOA OF WANHOOP.

DOOR

ANNA.

De nacht had 't donker hair met starren rijk doorwonden,
En streek op graauwe vlerk langs berg en heuveltop,
De maan hief 't wolkengaas van 't glinstrend aanschijn op,
En had haar flaauwen gloed schroomvallig afgezonden.
't Was hoogtijd voor natuur! — De zephir had, verstomd
Van ongekenden lust, zich luistrend neêrgelegen.
Op 't siddrend blaadje blonk een zilvren perel tegen,
Dien straks de dageraad in goud verandren komt.
Het meir lag aan den voet van 't hoog gebergt te rusten,
Als of 't den hemel zich ten reinen spiegel bood,
Daar starren zonder tal de bleeke golfjes kusten,
Tot straks heur heir beschaamd voor 't stijgend maanlicht vlood.
Gij geeft der schepping rust, ô nacht! en zachten vrede
Der sluimrende onschuld, nog van wroeging onbewust,
Maar deelt gij ook dien vreê aan 't kloppend harte mede,
Hebt gij voor foltrend wee, voor de angst der ziele rust?
Wie is zij, die daar komt alsof haar vleuglen dragen?
Haar hairen zwieren rond op d' adem van de koelt',
't Is of de nachtviool haar ligten tred niet voelt,
Of spookselen der hel haar door de velden jagen, —
Zij ijlt, zij zweeft, zij vlugt! — Aan d' oever van het meir
Staat ze ademloos, en zijgt als uitgeput ter neêr.

En, 't hol en brandend oog naar 't blaauw gewelf geslagen,
Schijnt zij in stomme smart ontferming af te vragen;
En de armen op de borst, die jaagt en hijgt, gekruist,
Vergeefs den wilden storm te stillen die daar bruist.
Maar wat, wat zoekt die vrouw? komt ze hier ruste vragen,
Aan 't vredig uur der nacht? Ja rust, ja diepe rust!
De wind steekt huivrend op en doet de popels klagen....
Zegt popels! Waar ge 't wee van 't menschenhart bewust?
Geen jaren hadden nog die ranke leest gebogen,
Nog mengden 't zilvergrijs aan 't ravenzwarte hair;
Maar ach! des levens lust had zoo ondragelijk zwaar
In de eersten vaag der jeugd haar reeds op 't hart gewogen.
Het had haar eerst misleid, en nu haar val gehoond,
Haar hoop, haar vreugd verwoest, haar zielrust meêgenomen.
En nu was zij ontwaakt uit gulden morgendroomen,
Vertwijfeling of schande als werklijkheid getoond.
Vraag nu wat zij hier zoekt! Aan de echo's der valleijen,
Vertrouwt ze voor het laatst der ziele bittre klagt.
Natuur stoot niet terug, toont altijd medelijen,
Schoon ze ook geen balsem geeft, die zielepijn verzacht!
Aan de echo's der vallei? Heeft ze geen vriend op aarde,
Die haren val beweent? Wijdt niemand haar een traan?
Helaas, men laat de bloem als ze in de hei veraarde,
Verwelkt en ongeplukt ter prooi der stormen staan.
Maar toch daar weent een vriend! Onzigtbaar voor uw oogen,
Staat ginds Mogenius aan d' eikenstam geleend,
U redden door zijn woord staat niet in zijn vermogen,
Eloa! maar uw engel weent!

ELOA.

Hoe stil is 't rondom mij! Hoe licht hoe vol van leven!
Is dit de nacht? Geen rouw, geen sombere aakligheid!
Ik ben alleen! alleen in mijn rampzaligheid!
Natuur zelf schijnt een feest, een vreugdefeest te geven!
En toch! 't is of een hel in dezen boezem woelt,
Of duivlen me overal een donkren afgrond toonen!
En nacht, gij, met uw vreê, komt slechts mijn doodstrijd honen!...
Vernietiging alleen die 't vuur der wanhoop koelt.

DE ENGEL.

Eloa! rampzalige! Ach! verhef u! blik op naar den hemel!
Daar zetelt de Vader des lichts! die ook in de duisternis waakt!
Blik opwaarts! en lees, in dat schrift van flonkrend starrengewemel,
Den liefdenaam van uwen God, die nimmer zijn schepsel verzaakt.
Die stilte, zij hoont niet uw strijd! Ze is 't beeld van den vrede der ziele,
Die 't deel is van hem die volhardt, voleindigt den moeilijken strijd.
Hoe zwart dan de levensmacht zij, wat bloeme de orkaan ook verniele,
Door haar wordt de barre woestijn een voorhof des hemels gewijd.

ELOA.

Waarom mij niet den dood op mijne beên geschonken,
O gij! dien 'k eens aanbad als God van liefde en licht?
Waarom den bliksemstraal niet op mijn weg gerigt?
En 'k was in onschuld nog den dood in d' arm gezonken;
Gij hebt mij al ontrukt, mijn hoop, mijn levenslust,
Mijn zielevreê verwoest! Slechts wanhoop rest me op aarde.
O voor 't doorvlijmde hart is 't leven van geen waarde!
'k Ben afgetobt en moê, en 'k vlij het hoofd ter rust!

DE ENGEL.

Ja ruste, ja vrede in den dood voor wie hier den levenskamp strijden,
Met Christus en in Zijne kracht de bane des lijdens betreên.
Die hopend, geloovend en stil, het uur der verlossing verbeiden,
Schoon 't glimmende vonkske der vreugd in 't duister des rampspoeds verdween.
O wee u! rampzalige, wee! Gij durft dan die gave verachten,
Het leven dat Gode behoort, dat Hij u voor de eeuwigheid schonk,
Ge durft dan ontvlugtend den strijd de palm van de zege verwachten,
Vóór dat u de roepstemme Gods in 't fluistren des doodsengels klonk!

ELOA.

Wat had ik toch gedaan gedoemd te zijn ten leven,
Voor Hij uit vormloos niet mijn ziel in 't aanzijn riep?
Wat helsche gruweldaad vóór mijn geboort bedreven,

Dat Hij tot eindloos wee, tot folterstraf mij schiep?
Ik laster U o God! U ondoorgrond'lijk wezen!
Maar 'k bad eens in het stof.... en Gij verhoordet niet,
Gij kunt geen God des heils, kunt geen ontfermer wezen,
Daar Gij die tot U kwam van uwen troon verstiet!

DE ENGEL.

Uw Scheppper, Eloa! uw God wordt Vader, wordt Liefde geheeten,
Hij hoort Zijner Schepselen beên, al schijnt geene hulp nabij:
De moeder zal eerder haar kind, het pand harer liefde, vergeten,
Eer Hij in Zijn trouwe verflaauwt. En twijfelt en wanhooptet gij?
O hadt ge u in ootmoed en rouw aan Golgotha's kruispaal gebogen?
Bij Christus uw redder is troost! Hij heeft aan uw jammer geen lust,
En roept het den zondaren toe, met de angst hunner zielen bewogen;
Vermoeiden! belasten! o komt bij Mij, bij uw Heiland is rust!

ELOA.

Neem, neem terug, o God! de gift mij eens geschonken,
Dat vreesslijk foltertuig waarvan ik 't heil niet vat;
Indien Gij 't leven niet ten vloek gegeven hadt,
Waarom den alsemkelk ten boord toe vol geschonken.
Waarom! waarom, o God! die geen ontferming kent,
Omdat die overliep me met uw vloek beladen?
Gij kent van eeuwigheid der menschen lot en daden;
Waarom dit gruwbaar lot niet van mij afgewend?

DE ENGEL.

En weigren uw lippen het niet die vrage des oproers te uiten?
Die de englen des hemels met rouwe, ontzetting en afschuw vervult,
Vermag ik het niet, groote God! die woorden des waanzins te stuiten,
In englen onpeilbare liefd' door de eindelooze Almagt geduld.
Zal 't schepsel vermetel en stout in d' eeuwigen raad willen dringen,
Van Hem, door wien het bestaat en vragen 't waarom van Zijn doen,
Hij noodzaakt de sferen des lichts zich naar Zijne wetten te dwingen,
En vordert van Seraf en mensch dat ze aan hun bestemming voldoen.

ELOA.

Bij 't stormen van den ramp tot lijden uitverkoren,
Is 't leven mij een pak, en de aard een jammerpoel;
Mijn rede heeft geen kracht! Verstompt is mijn gevoel!
Ik heb de vatbaarheid tot zaligheid verloren!
Gij hebt geen troost, o aard! voor hen die gij verstoot,
Zoo hard, zoo koud, zoo wreed! Meêdogenlooze wereld,
Het argloos kinderhart scheen eens uw kroon bepereld,
Uw glans is duivlenlach! U vloek ik in den dood!

DE ENGEL.

Gods adem bezielde het stof! En zie — ook heel de aard stond geschapen,
Door 't woord Zijner eeuwige kracht! En 't schepsel vervloekt wat
Hij wrocht.
Verderfelijk waar steeds haar glans voor wie aan den schijn zich vergapen,
Zijn hoon lacht en spot met den dwaas die toevlugt bij haar alleen zocht.
Maar al wat Gods hand schiep is goed en al Zijne werken volkomen,
De zonde door duivlen geteeld bedierf zij en is niet uit Hem.
Hoor! 't woord Zijner eeuwige trouw wordt nimmer terug genomen,
Het ruischt, nog het klinkt U nog toe! Eloa! Ach, hoor Zijne stem!

ELOA.

Hoe 'k aarzel? huiver ik dien kleinen sprong te wagen,
Waardoor ik mij verlos van 't plettrend levensjuk?
De stilte van het graf is voor mij 't hoogst geluk;
Ik kom geen zaligheid, ik kom slechts ruste vragen.
Vergeten wil ik de aard in 't eeuwig zwijgend graf;
Ik vraag vernietiging van mijn onzalig leven.
Zoo dit een misdaad zij, Hij zal, Hij moet vergeven,
Die me op de levensreis Zijn banvloek medegaf.

DE ENGEL.

Mijn harte krimpt weg van den rouw en angst heeft mijn boezem bevangen,
Eloa! verlorene! eilaas! hoe ben ik begaan met uw lot!
Vergeet ge dat ander bestaan dat 't leven der aard zal vervangen,

En wat zal het daar met u zijn? Ach! keerdet gij weder tot God!
Die God riep ook u tot geluk! En woudt ge het toornen ontvlugten
Van Hem die de graven doorziet, die Heer is van leven en dood!
Maar nog roept Zijn stemme U hier toe, nog neigt Hij het oor tot uw zuchten,
Kom weder! verdwaalde! keer weêr! Gods liefde ze is eindeloos groot!

ELOA.

Wat zijt gij zilverwit! Hoe lokken mij uw waatren,
O meir! gij noodt me, ik kom! In uwen zilvren schoot
Is rust voor 't moede hoofd! uw golven mogen klaatren,
Zij storen niet mijn slaap! De vreesselijkste dood
Is niet zoo gruwlijk wreed als 't leven! Velden, dalen
En bosschen, die mij eens gelukkig zaagt als kind,
Vaartwel! en mogen steeds uw echo's het herhalen,
Dat zelfs bij u het hart geen vrede wedervindt!

DE ENGEL.

Zij stort zich! o God! Zij verdwijnt! Erbarmer! Genade! Genade!
Ontferming! vergeving voor haar die Uw doel, die Uw wil niet verstond,
Vergeving! ik smeek in het stof. Geen smeeken komt immer te spade.
Ontferming voor haar die uw wet zoo vermetel, zoo roekeloos schond.
'k Snel henen, 'k stijge thans omhoog! Geen rouw kan mijn ijver beteugelen;
In 't licht woont Jehovah, de Heer, die ook over d' afgrond gebiedt,
Daar zinke ik ter neêr voor zijn troon! ik dekke 't gelaat met mijn vleuglen!
Want, Vader, de diepte Uwer liefd' doorgronden wij engelen niet.

1852.

HET WARE SCHOONE!

DOOR

DR. N. H. TATUM ZUBLI.

Zou hij de ware kunst'naar wezen,
Wiens hand het marmer als ontgloeit,
Wiens kunstgewrocht de ziele boeit,
Wiens werk door kenners wordt geprezen,
Zou hij 't zijn — die zich zelv' behagend,
Naar wat eenvoudig heet, niet vragend,
Een beeld mij beitelt, welks gelaat
In d' opschik schier verscholen staat —

Neen! of de wansmaak op hem ziet,
De ware kunst'naar is hij niet!

Is 't gindsch tafreel, bont van sieraden,
Van beelden vol in elken hoek,
Waarop gij 't steeds geduldig doek
Met verw op verw ziet overladen,
Zeg! is dat bont gekleurd tafreel
't Werk van eens meesters kunstpenseel?
't Gewrocht der hand, wier fijne trekken
En ziel en studie doen ontdekken?

Neen! of de wansmaak er op ziet,
Dat is het ware kunststuk niet!

Is dat de harptoon van den zanger,
Wiens zuivre stem in 't hart mij trilt,
Die mij, wen 'k luister, opwaarts tilt,
Zoo dat 't mij is, als waar 'k niet langer
Op aard — als voerde mij zijn lied
Naar schooner reiner grondgebied,
Is dat zijn toon — als 'k holle woorden
In plaats hoor van bezielde akkoorden?

Neen! of de wansmaak op hem ziet,
Den waren zanger hoor ik niet!

Zou dat uw stemme mogen heeten
Uw reed'naars-toon — welsprekendheid!
Waarbij het oog of tranen schreit,
Of fonkelt, — die 't mij doet vergeten
Waar 'k ben — die in mij overgiet,
Wat uit des reed'naars harte vliet,
Zou dat uw stem zijn — als 'k voor waarheid
Mij voorgesteld met klem en klaarheid,
Een taal hoor, die mij 't brein verwart,
Die niet in staat is om mijn hart,
De snaren mijns gevoels te roeren,
En mijn gedachten op te voeren!

Neen! of de wansmaak op hem ziet,
Welsprekend is die reed'naar niet!

Maar hoe, hoe dan 't geheim te weten,
Waardoor een waas van lieflijkheid
Wordt zegepralend uitgespreid,

Op al wat waarlijk schoon zal heeten,
Wilt gij 't verstaan — zie om u henen
In 't rijk der schepping, — ieder uur
Verschaft u de aanblik der natuur
't Model, 't welk sieraad leert veréénen
Met waarheid, en eenvoudigheid!
Boots na met beitel, stift, of veder,
Met zang, of taal, — geef, geef als weder,
Wat u natuur voor de oogen spreidt,

En of geen goud uw werk bekroon,
De ware kunst'naar noemt het — schoon.

AAN MARIA.

O, zalig was mij 't uur Maria,
  Toen 'k met U opging naar Gods huis,
Om met U me aan de bron te laven
  Van 's Heeren woord en 's Heeren kruis.
Toen ik, verjongd, hernieuwd van harte,
  Mij met U spijzigde aan den disch,
Waar 't liefdewoord de ziel bemoedigt:
  « Doe dit tot Mijn gedachtenis! »

De Christus was me op nieuw verrezen,
  Zijn licht is voor mij opgegaan,
En 'k heb des wachters roep vernomen,
  Al moest ik lang van verre staan.
Ach, knellend was mij 't juk geworden
  Van moedloosheid en twijfelzucht;
In Jezus ben ik vrij geworden,
  't Geloof draag voor den Hemel vrucht.

Want, voor belasten en vermoeiden
  Blaauwt er een zaligende kust,
Van daar roept ons het woord des Heeren,
  Ik heb 't verstaan, en 't hart vond rust.
O, dat die rust mij kracht moog geven
  Voor hemelzin en christenpligt,
Maar, zou 'k het niet met Hem vermogen?
  Zijn juk is zacht, zijn last is ligt.

Met moed de taak aanvaard, melieve,
  Die weldra me aan uw zijde toeft;
We vinden op den weg naar boven,
  Wis alles wat ons tart behoeft.
Want Hij, die zegent in beproeving,
  En 't kruis ons op den schouder legt,
Hij heeft der ziele ook vrede en blijdschap,
  Hij heeft Zijn hulpe ons toegezegd!

Het was me een dierbaar feest, Maria,
  Toen ik daar met U nederzat,
En op des Heilands zoenbloed hopend,
  't Genadebrood des levens at.
Toen werdt ge in God mijn zielsbeminde,
  Toen ja, toen werdt gij me eindloos meer:
Gij waart mijn zuster — ik uw broeder,
  In Jezus Christus onzen Heer.

Zijn bond moog onzen bond versterken;
  Dat zij de bruidsgift die U wacht,
Dat zij voor mij de straal der hope,
  De lichtster in den levensnacht!
O, dat wij nooit dit baken derven,
  't Zij schaduw onzen voet omhult,
Het zij we in 's Heeren weldaan juichen
  En blijdschap onze ziel vervult!

Hij blijv' de rots van ons vertrouwen,
  Hij kweek den Hemel in 't gemoed,
En doe er immer vrede wonen,
  Dan worde ons 't leven dubbel zoet.
O, danken wij Zijn zegeningen,
  Zijn leiding in ons beider lot,
Dat denken, bidden en gevoelen
  Die zucht naar 't heiligst zielsgenot.

MARIA, dierste en uitverkoorne,
 Wees gij mijn eenigst, wees mijn al;
Geen wel of wee dat onze banden,
 Voor hier of ginds ontknoopen zal.
Dit bid, dit smeek ik bij de stonde
 Toen 'k met U opging naar Gods huis,
Om met U me aan de bron te laven
 Van 's Heeren woord en 's Heeren kruis.

En, zoo er ooit een uur mogt naken
 Dat schaduw spreidt op ons verbond,
Hij moog de Zon des vredes weren
 In wien de ziel heur roeping vond.
Hij doe de nevelen verdrijven
 En blaas zijn adem op ons pad,
Hij zij de hoeksteen onzer liefde,
 Hij, die zoo veel heeft lief gehad.

1848.

ONSCHULD.

DOOR

M. L. Quack.

Als de avondzon op woud en tempel gloeit,
En 't maanlicht blinkt door 't loof der eikenblåren;
Dan blijf ik vaak verwonderd op u staren,
Gij lieve jeugd, die daar op 't kerkhof stoeit!

Gij jubelt schoon de nacht op 't aardrijk daalt,
En bosch en berg zich hult in rouwgewaden; —
De zoetste vreugd blijft nog uw ziel verzaden,
Waar alles zich tot diepen ernst bepaalt! —

't Is de onschuld, kind, die schutsgeest voor 't gemoed,
Die bloemen strooit van onverwelkbren gloed,
Zelfs waar de smart heur scherpste doornen teelde!
Al rijst een nacht vol jamm'ren voor ons oog,
Zij kent geen nood, heft blij den blik omhoog, —
De borst ontgloeid door zalige Englen-weelde. —

E. 1852.

GEDACHTEN EN SPREUKEN.

Gelooft aan God, ook als Hij niet verschijnt. Hij staat niet slechts als zon, maar ook als hemel boven het aardsche leven: en in welken nacht deze kleine bol, welken wij bewonen, zich ook beweegt, altijd aanschouwt hij eene hemel. In de oneindigheid woont meer licht dan nacht; en naar welk verschiet gij u ook henen wendt, stralen zonnen. Het heelal verspreidt geen schaduw: het is overal licht.

Ik zie op de wereld twee bergen: één van menschelijk geluk, één van menschelijke ellende. Zoo ik nu het kleinste plekjen van den eenen berg kan wegnemen en aan den anderen toevoegen, dan heb ik reeds eene overwinning behaald.

Wij betoonen meer deelneming aan hen, die wij liefhebben, door hunne tranen te droogen dan door de onze te storten. De schoonste bloemkrans, die wij op hunne graven nederleggen, is zoo schoon niet als eene offerande van goede daden.

Het grootste streven eener christinne moet altijd zijn, anderen zoo gelukkig te maken, dat hun hart vatbaar wordt voor betere gedachten dan die welke slechts met eigen genot in verband staan; anderen zoo gelukkig te maken, dat zij ten vollen bewust worden van het schoone dier christendeugden, waarvan haar eigen leven en hare eigene daden gedurig de toepassing zijn.

Daar is geen arme, hoe arm ook, die niet een nog armere dan hij-zelf vinden kan en — beweldadigen. De grootste armoede is — armhartigheid.

Innig en diep, gelijk het verlangen, waarmeê het pasgeboren kind naar de nog onbekende moeder schreit; luide als het roepen der jonge rave naar het nog nooit genoten voedsel; stil en sterk als de aandrift, waarmeê het zoo pas uit den donker geboren oog, of de zoo even uit den zaadkorrel ontwikkelde plant, het nog nooit geziene licht zoekt; woont in het wezen des menschen een verlangen naar de levende bron des levens, waaruit ook hij-zelf zijnen oorsprong heeft. En zoo was het dan ook niet de schrik noch de vreeze, als zij op vleugelen des onweêrs of in den donder der vulkanen voorbijvoeren, die den mensch allereerst het bestaan van eenen God verkondigden, wiens naam reeds in zijn hart stond geschreven! —

De christen slaat nog hopend en geloovend het oog naar den hemel, ook als hij dien niet meer ziet en heeft; gelijk de bloemen zich in den zonneschijn openen, doet ook hij eenen bewolkten hemel open blijven.

INHOUD.

Blz.

Dr. N. H. Tatum Zubli. Paulus te Athene . . . . 3.
J. P. R. Christelijke Liederkrans . . . . 14.
E. Laurillard. Gethsémané. . . . . 25.
M. L. Quack. Moeders Droom . . . . 29.
E...... Haman. (Naar Esther VII.) (*Met plaat.*) . . . . . . 31.
Gedachten en Spreuken . . . . 32.
J. J. L. ten Kate. Over het Afbeeldsel des Heeren. (*Met plaat.*) 33.
B...... Vrijheid . . . . 55.
J. P. R. De Sterren. . . . . 57.
Gedachten en Spreuken . . . . 58.
Bernard Gewin. Jezus zien. Christelijke Overdenking. . . . . 65.
J. J. L. ten Kate. Het afbeeldsel van de Maagd Maria en de Apostelen. Aanhangsel op het Opstel: *Over het afbeeldsel des Heeren.* (*Met plaat.*) . . . . 85.
De Mensch. Naar het Hoogduitsch, toegeschreven aan Schiller . 94.
Een Almanak voor de Nederduitsch-Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika . . . . 97.
G. . . n. Vrienden op Aarde en Vrienden in den Hemel. . . . 111.
G. . . n. Treurige Pinksterdag . . . . 120.
D. Avond . . . . 124.
W. L. Krieger, in leven Predikant te 's Gravenhage. «*Zie den Mensch!*» Woorden uit eene Lijdensoverdenking. (*Met plaat.*) 125.
J. A. Gerlach. Het Onvruchtbare Gebed. Eene Christelijke Overdenking. Jak. 4 : 3a. (*Met plaat.*) . . . . 129.
Gedachten van Quesnel. . . . . 151.
Onze diepe afhankelijkheid in het leven des Geloofs, aangetoond in het voorbeeld van Petrus. Overdenking van Matth. XIV : 22—33. (*Met plaat.*) . . . . 156.
L. V. Ledeboer, Az. Kers-troost voor weenende Ouders . . . 174.
E. Laurillard. Judas . . . . 176.
Anna. Eloa of Wanhoop . . . . 178.
Dr. N. H. Tatum Zubli. Het ware schoone! . . . . 184.
Aan Maria. . . . . 187.
M. L. Quack. Onschuld. . . . . 190.
Gedachten en Spreuken . . . . 191.

3 2044 038 419 008

1 2 3 4 5 6 7 8 9

CHRISTOTERPE. Stichtelijk
AUTHOR huisboek voor alle
standen.
TITLE

Call Number
Y88
C556c

CHRISTOTERPE

wordt uitgegeven in *maandelijksche* afleveringen, ieder van 2 vel, of 32 bladzijden druks, met eene *keurig bewerkte* steendrukplaat en gekleurden omslag.

Bij de *eerste* en *zevende* aflevering, wordt *gratis* een fraai gegraveerde titel met vignet, en bij de *zesde* en *twaalfde* aflevering, eene deelsomslag geleverd.

Twee deelen, ieder 12 vel druks bevattende, vormen *één* jaargang.

De prijs van iedere maandelijksche aflevering, is slechts:

VIJFTIG CENTS,

welke per quitantie van 6 afleveringen ontvangen wordt.

Afzonderlijke afleveringen zijn in geen geval verkrijgbaar.

H. A. M. Roelants.